

Bijlage Internetconsultatie

Inhoudsopgave

1. Ruimtelijke Koers.....	3
1.1 Nieuwe Ruimtelijke Koers voor Zuid-Holland	3
2. Water.....	4
2.1 Hernormering regionale waterkeringen	4
2.2 Water en bodem sturend	4
2.3 Grondwater.....	17
2.4 Bodem en ondergrond.....	17
3. ZHPLG	35
3.1 Verhogen grondwaterstand veenweiden (peil).....	35
3.2 Boerenlandvogels.....	35
3.3 Emissieplafond ammoniak.....	36
3.4 Drukfactoren rondom N2000 wegnemen	36
3.5 Integraal: Doel en middelenstapeling in gebieden	37
4. Ruimte en Landschap.....	38
4.1 Toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling.....	38
4.2 Afwegingskader ruimtelijke ontwikkeling	38
4.3 Herijking 3ha kaart	38
4.4 Ruimtelijke kwaliteit en landschap	38
4.5 Groenblauwe netwerken.....	38
5. Economie	39
5.1 Ruimtelijk Economische Visie.....	39
5.2 Regels voor bedrijfsgebonden kantoren	60
5.3 Minimale milieuzonering op bestaande bedrijventerreinen.....	61
5.4 Circulair Zuid-Holland	61
5.5 Tuinbouw	68
5.6 Digitale Economie	72
5.7 Defensie.....	74
6. Wonen	77
6.1 Huisvestingseffect en zicht op arbeidsmigranten en mogelijkheden huisvesting versterken.....	77
6.2 Gewijzigde rol provincie n.a.v. wijziging Huisvestingswet 2014.....	77
6.3 Sturing op voldoende locaties voor asielopvang.....	77
6.4 Sturing op voldoende Huisvesting voor ouderen	77
6.5 Anticiperen op wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting	77
6.6 Ramingen & prognoses.....	77
7. Natuur	78
7.1 Bos en bomen (400 ha n.a.v. aangenomen motie)	78
7.2 Groenblauwe dooradering	78
7.3 Natuurnetwerk Nederland – aanpassingen begrenzing	79
7.4 Bescherming belangrijk weidevogelgebied – aanpassing begrenzing en instructieregels.....	82

8. Energie.....	83
8.1 Beleidskeuze 'duurzaam energiesysteem'	83
8.2 Herziening plaatsingsvisie	92
8.3 Warmte	97
8.4 Zonne-energie	101
8.5 Herziening kleine windmolens (boerenerfmolens)	102
9. Externe Veiligheid.....	103
9.1 Nieuw beleid op energiedragers	103
10. Daadkrachtig provinciaal bestuur.....	105
10.1 Participatiebeleid	105
10.2 Digitaal bestuur.....	111
11. Cultuur en Erfgoed.....	112
11.1 Erfgoed beschermen in de omgeving	112
11.2 Provinciale erfgoedlijnen zichtbaar en beleefbaar	112
11.3 Rijksmonumenten en historische molens in goede staat	112
11.4 Molenbiotopen	112
11.5 Archeologie beschermen en zichtbaar maken	112
11.6 Cultuurparticipatie	113
11.7 Ondersteuning openbare bibliotheken Zuid-Holland.....	113
12. Landbouw.....	114
12.1 Toekomstbestendige Landbouw	114
13. Recreatie	115
13.1 Recreatiegebieden.....	115
13.2 Recreatief hoofdnet fiets	115
13.3 Haagse stadsbossen beschermen (natuur en recreatie).....	115
14. Gezondheid en Welzijn	116
14.1 Samenwerken aan een gezond Zuid-Holland.....	116
15. Mobiliteit.....	118
15.1 Bereikbaar Zuid-Holland.....	118
15.2 Utilitair hoofdnet fiets.....	123

1. Ruimtelijke Koers

1.1 Nieuwe Ruimtelijke Koers voor Zuid-Holland

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

2. Water

2.1 Hernormering regionale waterkeringen

Omgevingsverordening:

De kaart, met daarop de geometrische begrenzingen, inclusief omgevingswaarden (norm), voor regionale waterkeringen in de provinciale verordening wordt aangepast. De aanpassingen betreffen alleen regionale waterkeringen in beheer bij waterschap Rivierenland.

2.2 Water en bodem sturend

Omgevingsvisie

Sturingsfilosofie Provincie Zuid-Holland

Provinciaal belang staat voorop

De eerste stap in de provinciale sturing is het bepalen van de 'Provinciale meerwaarde'. Daarbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit

Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving vormt de basis voor een toekomstbestendige samenleving en een economie waarin mensen ook in de toekomst hun inkomen kunnen verwerven. Binnen de grenzen van een **klimateerbuust en gezond bodem-, water- en ecosysteem** staat welzijn van Zuid-Hollandse inwoners centraal.

- Accepteren dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland

Het is niet langer mogelijk om sectorale ruimteclaims grenzeloos door te trekken naar de toekomst. De schaarste aan ruimte vraagt om keuzes. Schaarste wordt benut om maatschappelijke opgaven en de transitie naar een toekomstbestendige economie te versnellen. Ruimteclaims en schuifruimte kunnen per opgave verschillen. De ruimte in onze steden en dorpen al nog intensiever en beter benut moeten worden. De landbouwsector staat op vele vlakken voor een extensiveringsopgave. Dat heeft de ruimte nodig. Dus wonen en werken doen het primair met het bestaand bebouwd gebied. Een tijd van transitie vraagt om nieuwe denken en werkwijzen in het economisch domein en in de ruimte. **De provincie houdt rekening met het belang van de kwaliteit en beschikbaarheid van (zoet)water, ruimte voor waterberging en dijkversterkingen, en een vitale bodem in keuzes voor ruimtegebruik.**

- Sturen op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde

[...]

- Rekening houden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.

[...]

Omgevingsvisie beleidsdoel 5-3 Leven met water

Zuid-Holland bestaat voor een zesde deel uit water. Dat water vervult een belangrijke rol in onze provincie. De provincie benut het water voor haar drinkwatervoorziening, industrie, land- en tuinbouw, natuur, recreatie, transport en om te voorkomen dat veendijken en veenbodems droogvallen. Wat een passende waterkwaliteit is, verschilt per functie, maar in de praktijk zijn de

functies met elkaar verweven. De provincie werkt daarom samen met andere partijen aan waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) en waterbeschikbaarheid. Als gevolg van klimaatverandering zal er vaker sprake zijn van droogte en van langdurige en/of hevige regen. Daarom werkt de provincie aan het beschermen van Zuid-Holland tegen watertekort, wateroverlast en overstromingen. Door een klimaatrobuust water- en bodemsysteem meer randvoorwaardelijk te laten zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen werkt de provincie toe naar een klimaatbestendige inrichting van de leefomgeving.

Omgevingsvisie beleidskeuze 5.3.1 Waterveiligheid en wateroverlast

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie kiest voor een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid. Door zeespiegelstijging, meer neerslag, langere droge perioden, bodemdaling en groei in Zuid-Holland (van zowel inwoners als maatschappelijke en economische functies) wordt het steeds duurder om Zuid-Holland te beschermen tegen overstromingen en wateroverlast.

Dit doet de provincie door in te zetten op meerlaagsveiligheid, oftewel de combinatie van waterbewustzijn, preventie, gevolgen beperking, crisisbeheersing en herstel van schade. Ondanks preventie kan een dijkdoorbraak of wateroverlast niet geheel worden uitgesloten.

Om veilig te blijven tegen overstromingen en wateroverlast zijn maatregelen nodig. Daarbij denkt de provincie aan extra ruimte rondom bestaande en/of nieuwe waterkeringen. Maar ook aan ruimte voor waterberging om hevige neerslag op te vangen om zo wateroverlast te voorkomen. Voor buitendijkse ontwikkelingen die nog wel zijn toegestaan volgens de Beleidslijn Grote Rivieren vraagt de provincie van gemeenten dat zij in deze gebieden rekening houden met de risico's van overstromingen, nu en bij een veranderend klimaat.

De provincie heeft meerdere wettelijke taken:

- Kaderstellend voor regionale waterkeringen. De provincie wijst regionale waterkeringen aan en normeert deze. Het beschermingsniveau (omgevingswaarde) van de genormeerde regionale waterkeringen is vastgelegd in de omgevingsverordening. Ook zijn termijnen vastgesteld waarop regionale waterkeringen aan dit beschermingsniveau moeten voldoen.
- Goedkeuring projectbesluiten (dijkversterkingsplannen). Dit geldt in ieder geval voor versterking van primaire waterkeringen (kust en dijken langs grote rivieren) welke in beheer zijn bij het waterschap. De projectbesluiten voor dijkversterkingen worden beoordeeld op het goed afgewogen meenemen van met name de landschappelijke, natuur- en cultuurwaarden (LNC-waarden).
- Maken, actualiseren en publiceren van overstromingsrisico- en overstromingsgevaarkaarten.
- Kaderstellend voor inundatie vanuit het regionaal watersysteem. De provincie heeft omgevingswaarden voor wateroverlast vastgelegd in de verordening.

Omgevingsvisie beleidskeuze 5.3.2 Waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil een goede kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Voor het realiseren van een goede waterkwaliteit volgt de provincie de systematiek van de Europese richtlijnen: de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn. Ten aanzien van zwemlocaties in oppervlaktewater geeft de provincie uitwerking aan de

Zwemwaterrichtlijn: de provincie wil goed ingerichte en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater. De provincie beschermt de huidige en toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie en vitale drinkwaterinfrastructuur, zodat deze veiliggesteld worden en er voldoende drinkwater beschikbaar is om tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten te produceren. De provincie vindt het belangrijk dat er voldoende bronnen voor drinkwaterwinning zijn. In de verkenning naar nieuwe bronnen zijn nieuwe locaties, maar ook alternatieve bronnen te onderzoeken. Diversificatie van bronnen draagt bij aan een grotere leveringszekerheid.

De provincie wil een toekomstbestendig gebruik van het watersysteem. Gebruiksfuncties en het regionale watersysteem worden zodanig op elkaar afgestemd dat we weerbaar zijn tegen perioden van droogte en extreme neerslag en dat variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen. Gebruiksfuncties worden voorzien van een passende waterkwaliteit uit oppervlaktewater zolang het doelmatig is. De aanvoer van (schaars) zoetwater kan niet altijd en overal kan worden gegarandeerd.

De provincie streeft naar zoveel mogelijk functiecombinaties die elkaar versterken, zoals drinkwater en natuur. Bij de aanwijzing van zwemwaterlocaties wordt rekening gehouden met de waterkwaliteit, veiligheid en hygiëne. Bij het vaststellen van waterkwaliteitsdoelen wordt rekening gehouden met de verschillende functies van oppervlaktewateren. Voor het realiseren van een goede waterkwaliteit en -kwantiteit zoekt de provincie nadrukkelijk de samenwerking met andere partijen: niet alleen medeoverheden, maar ook drinkwaterbedrijven, terreinbeheerders, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Verdere uitwerking van het beleid voor mooi en schoon water is opgenomen in het regionaal waterprogramma.

Omgevingsvisie beleidskeuze 6.1.2 Toekomstbestendig bouwen en ontwikkelen

De komende jaren worden vele nieuwe woningen gebouwd en de bevolkingsgroei heeft impact op het drinkwatergebruik. De beschikbaarheid van natuurlijk zoetwater af neemt af en het vinden van voldoende schone drinkwaterbronnen wordt steeds moeilijker. Toenemende drinkwatervraag zet de toekomstige drinkwatervoorziening en het watersysteem als geheel onder druk. Het toepassen van waterbesparende maatregelen bij renovatie of nieuwbouw van woningen is een kans om bewust en zuinig met drinkwater om te gaan en de druk op de drinkwatervoorziening en het watersysteem te verlichten.

De provincie wil zorgen voor een toekomstbestendig ingericht bebouwd gebied dat zorgt voor een prettige, gezonde en veilige leefomgeving. Een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling dient (in toenemende mate) en in samenhang met elkaar:

- Energiepositief te zijn, door optimaal in te zetten op besparing van elektriciteits- en warmte/koeltevraag, het benutten van rest- en aardwarmte en omgevingskoude en het zoveel mogelijk in hernieuwbaar opgewekte elektriciteit te voorzien – door zo mogelijk meer te produceren dan zelf wordt gebruikt. Onder een energiepositieve bijdrage hoort ook het bieden van systeemdiensten, zoals bijdragen aan afvlakking van vraagpieken, het bufferen van aanbodpieken van duurzaam geproduceerde energiedragers en het deelnemen aan gezamenlijk beste oplossingen (die individueel niet te veel benadelen).
- Klimaatbestendig en waterrobuust te zijn, ook op een slappe ondergrond waar zetting en bodemdaling plaatsvindt. Daarmee wordt bedoeld dat het nieuw ingerichte gebied bijdraagt aan een klimaatrobuust functionerend water- en bodemsysteem en de omgeving goed blijft functioneren wanneer er door klimaatverandering meer drogere, nattere en hetere weersomstandigheden voorkomen. Klimaatadaptief bouwen is daarom de norm in Zuid-Holland. Wateropgaven worden niet afgewenteld op toekomstige generaties, naar andere gebieden of

functies, en niet van privaat naar publiek. De provincie zet in op zoveel mogelijk multifunctioneel ruimtegebruik en creatieve oplossingen.

- Uit te gaan van natuurinclusief bouwen om daarmee de biodiversiteitsvariatie aan biotopen voor de stedelijke soorten in het bebouwde gebied duurzaam te behouden en te versterken.
- Circulaire en biobased oplossingen te bieden bij realisatie en beheer door een verantwoord materiaalgebruik en het hanteren van de ontwerpprincipes modulariteit en losmaakbaarheid, zodat er kan worden ingespeeld op een veranderde behoefte (vanwege klimaatverandering) in de toekomst.
- Uit te gaan van het zoveel mogelijk toepassen van emissieloze oplossingen voor zowel de bouwfase als gebruiksfase, oplossingen die emissies van in ieder geval NOx en CO2 zoveel mogelijk beperken, om daarmee een toekomstbestendige inrichting van de bebouwde leefomgeving te bevorderen.
- Zoetwaterefficiënt te zijn om de druk op de drinkwatervoorziening en het watersysteem te verlichten, door in te zetten op drinkwaterbesparende maatregelen in en rond de woning en regenwater optimaal te infiltreren in de bodem en lokale waterberging.
- Gezonde en veilige leefomgeving te bevorderen; die een gezonde leefstijl ondersteunt, met een beweegvriendelijke leefomgeving voor sport en beweging stimuleert en waarin een goede milieukwaliteit wordt beschermd en bevordert.

Tevens zet de provincie via diverse provinciale programma's in op versnelling van de realisatie van toekomstbestendige woningbouw in Zuid-Holland. Dit doet de provincie vanuit verschillende rollen in samenwerking met verschillende partners.

Aanleiding

[...]

Opgave drinkwatervoorziening

De komende jaren worden vele nieuwe woningen gebouwd en de bevolkingsgroei heeft impact op het drinkwatergebruik. De beschikbaarheid van natuurlijk zoetwater af neemt af en het vinden van voldoende schone drinkwaterbronnen wordt steeds moeilijker. Toenemende drinkwatervraag zet de toekomstige drinkwatervoorziening en het watersysteem als geheel onder druk. Het toepassen van waterbesparende maatregelen bij renovatie of nieuwbouw van woningen is een kans om bewust en zuinig met drinkwater om te gaan en de druk op de drinkwatervoorziening en het watersysteem te verlichten.

[...]

Omgevingsvisie beleidskeuze 6.2.2 Groenblauwe netwerken

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie werkt aan een robuust groenblauw raamwerk als versteviging en verbetering van de verstedelijking binnen de provincie voor een gezonder, natuurinclusiever en klimaatbestendiger Zuid-Holland. Een robuust groenblauw netwerk moet meerdere doelen dienen: een gezonde, aantrekkelijke en beweegvriendelijke leefomgeving voor de mens, het versterken van de biodiversiteit en natuurwaarden (basiskwaliteit natuur) en anticiperen op klimaatverandering (klimaatadaptatie) waarbij vaker wateroverlast, droogte en hitte optreden. De provincie wil een samenhangend stelsel ontwikkelen van verschillende groenblauwe elementen binnen bebouwd gebied, een robuuste

groenblauwe structuur tussen de steden en de grote groenblauwe gebieden buiten het bebouwd gebied. Er ligt een opgave om deze integrale structuur te behouden, waar nodig te versterken en te verbeteren. Dit draagt bij aan een klimaatrobuust bodem- en watersysteem en vraagt ruimte.

NIEUW: Omgevingsvisie beleidsdoel 6-X Water en bodem sturend

We lopen tegen de grenzen van het water- en bodemsysteem aan. Het blijkt niet meer maakbaar om met ons huidige systeem de risico's die zijn verbonden aan water te veel, water te weinig en overstromingsrisico's op te lossen. Bodemdaling en lage waterstanden zorgen voor veel schade aan funderingen van gebouwen en extra onderhoud aan wegen en spoorwegen. Voldoende goed drinkwater is niet langer vanzelfsprekend. Het voortbestaan van planten- en diersoorten staat onder druk. De kwaliteit en beschikbaarheid van water en bodem hebben grote invloed op de scheepvaart, landbouw, energievoorziening, industrie en natuur.

Water en bodem worden randvoorwaardelijk bij ruimtelijke afwegingen in Zuid-Holland, zodat het water en bodemsysteem in Zuid-Holland ook op lange termijn kan blijven functioneren als drager voor duurzame economische en stedelijke ontwikkeling, brede welvaart, landbouw en natuur in Zuid-Holland.

NIEUW: Omgevingsvisie beleidskeuze 6.X.X WBS randvoorwaardelijk

Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland dragen bij aan en hebben belang bij een klimaatrobuust water en bodem systeem. Daarom heeft de provincie een klimaatonderlegger ten behoeve van locatiekeuze in relatie tot een klimaatrobuust water- en bodem systeem. Tevens stelt de provincie minimum eisen bij klimaatadaptatie bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Omgevingsvisie beleidsdoel 7-3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering

Klimaatadaptatie

De provincie wil dat Zuid-Holland een fijne plek blijft om te werken, wonen en recreëren, ook als omstandigheden veranderen. Daarom neemt de provincie nu maatregelen om zich voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Samen met waterschappen, gemeenten en het Rijk wordt er voor een klimaatbestendig en waterrobuust ingerichte provincie in 2050 gezorgd. Niet alleen om schade en overlast te beperken, maar ook vanuit de ambitie te streven naar een gezonde, groene leefomgeving, een aantrekkelijk vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid en een veerkrachtige innovatieve economie. Water en bodem worden randvoorwaardelijker voor een veilige, toekomstbestendige ontwikkeling van Zuid-Holland.

Omgevingsvisie beleidskeuze 7.3.2 Klimaatadaptatie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat Zuid-Holland een fijne plek blijft om te werken, wonen en recreëren, ook als omstandigheden veranderen. Daarom neemt de provincie nu maatregelen om zich voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Samen met waterschappen, gemeenten en het Rijk wordt er voor

een klimaatbestendig en waterrobuust ingerichte provincie in 2050 gezorgd. Niet alleen om schade en overlast te beperken, maar ook vanuit de ambitie te streven naar een gezonde, groene leefomgeving, een aantrekkelijk vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid en een veerkrachtige innovatieve economie.

Inzet van de provincie is om de transitie naar een klimaatbestendige provincie onlosmakelijk onderdeel uit te laten maken van het gehele provinciale beleid en de praktijk. Klimaatadaptatie is een dwarsdoersnijdend thema dat vele beleidsterreinen raakt, denk aan infrastructuur, landbouw, natuur, stedelijke ontwikkeling. Op al deze terreinen zet de provincie in op de bescherming van mensen, leefomgeving en economie tegen de gevolgen van overstromingen en extreem weer. Bijvoorbeeld door het stimuleren van innovatieve oplossingen voor waterberging en voorkomen van hittestress in stedelijk gebied. De provincie werkt aan een duurzame zoetwatervoorziening waarbij vraag en aanbod in balans zijn (zie beleidskeuze 5.3.2 Waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid), en aan het voorbereiden van de natuur en economie op de klimaatverandering.

Inzet van de provincie is tevens om bij ruimtelijke ontwikkelingen (nieuw of in bestaand bebouwd gebied) de betrokken partijen de risico's als gevolg van de klimaatopgaven expliciet mee te laten wegen bij de locatiekeuze en inrichting van het gebied. Daarbij wordt in ieder geval gebruik gemaakt van de uitkomsten van de (bovenregionale) klimaatstresstesten die overheden hebben uitgevoerd (conform de afspraken uit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie), de Leidraad klimaatadaptief bouwen en landelijke instrumenten omtrent klimaatadaptief bouwen. Op die manier wordt bij nieuwe ruimtelijke projecten rekening gehouden met de impact van klimaatverandering en kan het risico op schade en slachtoffers voor zover dat redelijkerwijs haalbaar is, worden beperkt. Centraal vertrekpunt is de potentie en de beperkingen van het watersysteem en de bodem, waarbij voldoende ruimte wordt geboden aan het watersysteem, vitale bodem, natuurlijke processen in en groen. Dit uitgangspunt draagt tevens bij aan andere opgaven als een gezonde leefomgeving, bescherming van de natuur en de verhoging van biodiversiteit. Door beleid tijdig aan te passen, wordt er tevens gebruik gemaakt van kansen om adaptieve maatregelen mee te nemen in al geplande ruimtelijke projecten of ontwikkelingen, bijvoorbeeld op gebied van beheer en onderhoud van eigen assets als gebouwen, wegen en infrastructuur die uiterlijk in 2050 klimaatbestendig moeten zijn. Hiermee kan geld slimmer worden ingezet en worden kosten, schade en overlast bespaard. Daarnaast geeft de provincie hierdoor het goede voorbeeld.

Programma

Maatregelen 5-3 Leven met water

De provincie start een visietraject, in samenwerking met drinkwaterbedrijven, voor de toekomstige drinkwatervoorziening richting 2050. Hiermee wordt richting gegeven aan de invulling van een robuuste toekomstbestendige Zuid-Hollandse drinkwatervoorziening.

De provincie werkt aan een herijking van het provinciaal beleidskader grondwateronttrekking en infiltraties.

Er wordt met de waterschappen onderzoek gedaan om het waterbergend vermogen te vergroten, bijvoorbeeld door 10% van de diepste delen van polders zoveel mogelijk te kunnen benutten wanneer dat nodig zou zijn. In het onderzoek kan worden beoordeeld of deze waterberging tevens geschikt is als voorraadberging voor gebruik tijdens droogte

In het regionaal waterprogramma is uitgewerkt hoe de provincie anticipeert op veranderende beschikbaarheid van zoet water en toenemende verzilting.

NIEUW Maatregelen 6-X Water en bodem sturend

In ruimtelijke visies en plannen wordt opgenomen hoe ruimtelijke ontwikkelingen zijn toegerust op de gevolgen van klimaatverandering en kunnen bijdragen aan de klimaatrobuustheid van het water- en bodemsysteem. De provincie blijft werken aan kaarten en richtlijnen, zoals de klimaatonderlegger en de Leidraad klimaatadaptief bouwen, die als hulpmiddel bij de planvorming dienen. Ook worden de mogelijkheden verkend om het gebruik van de provinciaal en landelijke beschikbare hulpmiddelen te reguleren zodat deze in een vroeg stadium van het planproces ingezet worden.

Locatiekeuze:

De klimaatonderlegger is bedoeld om op het schaalniveau van de provincie voor gebruiksfuncties de (on)geschiktheid of aandachtspunten vanuit het water- en bodemsysteem aan te geven. De provincie werkt aan de koppeling van de klimaatonderlegger met de locatiekeuze van ruimtelijke ontwikkelingen.

Locatie-inrichting:

De provincie neemt middels regels klimaatadaptatie en bodemdaling al vooraf mee bij ruimtelijke ontwikkelingen. Hierin volgt de provincie de leidraad Klimaatadaptief Bouwen 2.0 en de doorontwikkeling van deze leidraad. De provincie werkt aan de koppeling van de klimaatonderlegger met locatie-inrichting bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Proces rol waterschappen

Zoals opgenomen in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl) worden waterschappen betrokken bij ruimtelijke plannen met een impact op het watersysteem. Het desbetreffende waterschap heeft vroegtijdig een adviserende rol in het planproces.

Opgave drinkwatervoorziening:

De provincie werkt met de drinkwatersector en waterpartners mee aan de uitvoering van het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing, met als hoofddoel te komen tot een flinke drinkwaterbesparing.

Omgevingsverordening - Voorbeeld instructieregel

Toekomstbestendig ruimtelijk ontwikkelen

§ x.x.x Toekomstbestendig ruimtelijk ontwikkelen

Artikel x.x (toepassingsbereik)

1. Deze paragraaf is van toepassing op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.
2. Deze paragraaf is niet van toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen in het rivierbed van de grote rivieren, bedoeld in artikel 5.41 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Artikel x.y (klimaatadaptief ruimtelijk ontwikkelen)

1. Een omgevingsplan laat alleen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen toe als deze ontwikkelingen in voldoende mate bijdragen aan het behoud en het versterken van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem.
2. Bij de toepassing van het eerste lid neemt de gemeente de doelen en prestatie-eisen uit de praktijktabel klimaatadaptief ruimtelijk ontwikkelen, bedoeld in bijlage IX onderdeel .. , in acht.
3. Een omgevingsplan als bedoeld in het eerste lid borgt de rol van de waterbeheerder als adviseur als bedoeld in artikel 16.15, tweede lid, van de wet over toepassing van de doelen en prestatie-eisen uit de praktijktabel klimaatadaptief ruimtelijk ontwikkelen in de planregels.

lid 4

Het omgevingsplan voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen kan afwijken van het eerste en tweede lid als wordt aangetoond dat met gevolgbeperkende maatregelen wordt voldaan aan de doelen en prestatie-eisen uit Bijlage IX onderdeel .. en de motivering bij de wijziging van het omgevingsplan daarover een verantwoording bevat.

Bijlage IX PM

<GERESERVEERD>

Thema	Doel
Thema 1	PM
Thema 2	PM
Thema 3	PM
Thema 4	PM
...	PM
...	PM

1. Artikelsgewijze toelichting

Algemeen

De provincie Zuid-Holland staat voor een grote woningbouwopgave. Het is de ambitie van de provincie om nieuwe woningen toekomstbestendig en klimaatadaptief te bouwen in dusdanige vorm dat de ruimtelijke ontwikkelingen zijn aangepast op de eisen van de toekomst. De provincie neemt in de omgevingsverordening geen concrete bouwregels op. Hiervoor gelden landelijke en gemeentelijke regels. Vanuit het provinciaal belang van de gebiedsgerichte coördinatie van de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen en in lijn met de beleidsbrief 'water- en bodem

sturend' wil de provincie met deze instructieregel sturen op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, zodat al in de planvormingsfase nagedacht wordt over toekomstbestendig en klimaatadaptief bouwen.¹ De grootste impact voor het incorporeren van klimaatadaptatie in het bouwproces is te maken in de initiatieffase. Deze fase biedt kansen om het water-, bodem- en ecosysteem mede sturend te laten zijn voor nieuwe ontwikkelingen. De provincie stuurt met deze instructieregel op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die worden gereguleerd in het omgevingsplan. Met de regels in het omgevingsplan moet de gemeente verzekeren dat wordt voldaan aan de specifieke doelen en prestatie-eisen uit bijlage X. De doelen en eisen zijn gericht op het perceel en het gebied waar de ontwikkeling plaatsvindt. Zij zijn niet gericht op nationaal uitputtend gereguleerde gebouwspecifieke eisen uit het Besluit bouwwerken leefomgeving.

Artikel x.x (toepassingsbereik)

Deze instructieregel is van toepassing op alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Een voorbeeld is de bouw van een individuele woning. De instructieregel heeft dus een ruimere reikwijdte dan de instructieregels voor stedelijke ontwikkelingen, zoals de instructieregels voor een betere benutting van het bestaand stads- en dorpsgebied in paragraaf 5.3.8 van deze verordening en de ladder voor duurzame verstedelijking in paragraaf 5.1.5.4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De reden daarvoor is dat ook bij kleinere ruimtelijke ontwikkelingen de risico's van klimaatverandering aanzienlijk zijn.

Deze instructieregel ziet niet toe op het bouwen in het rivierbed van de grote rivieren. Het Rijk heeft hier zelf instructieregels voor het omgevingsplan opgenomen in de artikelen 5.42 tot en met 5.47 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Deze instructieregels vormen de ruimtelijke doorwerking van de Beleidslijn grote rivieren, de planologische kernbeslissing Ruimte voor de rivier en het Nationaal waterprogramma. Het bouwen in een rivierbed is ook een beperkingengebiedactiviteit bij een waterstaatswerk waarvoor de waterbeheerders regels hebben opgenomen. Het Rijk heeft regels opgenomen in paragraaf 6.2.1 van het Besluit activiteiten leefomgeving en het waterschap in de waterschapsverordening.

Artikel x.y (klimaatadaptief ruimtelijk ontwikkelen)

Eerste lid

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten duurzaam zijn en passen binnen de afspraken die de provincie met de gemeente heeft gemaakt. Als een omgevingsplan een ruimtelijke ontwikkeling mogelijk maakt, moet de gemeente in de regels borgen dat de ontwikkeling in voldoende mate bijdraagt aan het behoud en het versterken van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. De provincie Zuid-Holland heeft de ambitie om 'water en bodem sturend' randvoorwaardelijk te laten zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen. Hiervoor zijn o.a. kaders opgesteld in de Leidraad Klimaatadaptief Bouwen 2.0 (maart 2022). Voor de invulling van een voldoende bijdrage aan deze ambitie moet de gemeente de doelen en prestatie-eisen uit die leidraad, die zijn opgenomen in bijlage IX bij deze verordening, in acht nemen. Deze doelen en prestatie-eisen kunnen worden doorvertaald naar regels

¹ Zie de [Kamerbrief over rol Water en Bodem bij ruimtelijke ordening | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#) en [de bijbehorende uitgewerkte borgingskalender van mei 2024](#).

over activiteiten die gelden voor nieuwe initiatieven in de vorm van rechtstreeks werkende regels (zoals algemene regels of vergunningplichten) in het omgevingsplan.

Tweede lid

Om te beoordelen of een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling in voldoende mate bijdraagt aan het behoud en het versterken van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem neemt de gemeente de concrete doelen en prestatie-eisen uit de Leidraad Klimaatadaptief Bouwen 2.0 (maart 2022) in acht. Deze doelen en prestatie-eisen zijn opgenomen in bijlage IX. De doelen zijn gericht op het effect op de lange termijn en de eisen zijn ingestoken als systeemeisen die het functioneren of de prestatie van het gebied, gebouw of systeem beschrijven. In bijlage IX is een selectie opgenomen van de doelen en prestatie-eisen uit de leidraad, die concreet genoeg zijn om door de gemeente in acht te worden genomen. Bij instructieregels van het type ‘in acht nemen’ moet immers geen discussie mogelijk zijn over de eisen waar de gemeente zich aan moet houden. De overige doelen en prestatie-eisen uit de leidraad, die niet in de selectie van bijlage IX zijn opgenomen, zijn wel waardevolle input voor keuzes bij ruimtelijke ontwikkelingen, maar zijn niet juridisch bindend vastgelegd.

Derde lid

Bij het verwerken van de instructieregel in het omgevingsplan borgt de gemeente de rol van het waterschap in de planregels zodat het waterschap kan adviseren over de toepassing van de doelen en prestatie-eisen uit de praktijktabel. Het waterschap kan in lijn met artikel 16.15, tweede lid, van de wet als adviseur voor de omgevingsvergunning worden aangewezen. Als de gemeente naar aanleiding van deze instructieregel een vergunningplicht instelt in het omgevingsplan voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, dan wijst de gemeente de waterbeheerder aan als adviseur voor die vergunning. Het dagelijks bestuur van het waterschap is adviseur voor de omgevingsvergunning, gezien de kennis en expertise van het waterschap. De waterbeheerder is specialist op het gebied van het beschermen en verbeteren van watersystemen en kan een beoordeling geven over de effecten van het initiatief in het kader van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem.

Het opnemen van het derde lid is niet noodzakelijk voor het krijgen van een beoordeling van de waterbeheerder. De waterbeheerder wordt op basis van de instructieregel uit artikel 5.37 van het Bkl betrokken bij wijzigingen van het omgevingsplan zodat er rekening gehouden kan worden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Voor het duiden van de gevolgen van een wijziging worden de opvattingen van de waterbeheerder betrokken door de gemeente. De gemeente kan alleen met goede redenen en gemotiveerd afwijken van de opvattingen van de waterbeheerder. De toelichting bij de instructieregel uit het Bkl geeft aan dat het artikel dezelfde juridische werking heeft als de voormalige watertoets.

Vierde lid (nieuw)

Gedeputeerde Staten kunnen op basis van de generieke ontheffingsmogelijkheid uit artikel 7.82 van de omgevingsverordening een ontheffing verlenen van de instructieregel. Daarnaast geeft dit lid de gemeente de nodige flexibiliteit. Een omgevingsplan kan afwijken van de instructieregel als aangetoond wordt dat met gevolgbeperkende maatregelen wordt voldaan aan de doelen en prestatie-eisen uit Bijlage IX onderdeel.... Dit is bijvoorbeeld aan de orde als de gemeente zelf fysieke maatregelen uitvoert die voldoen aan de doelen en prestatie-eisen. Het is dan niet meer nodig om deze doelen en prestatie-eisen te vertalen naar rechtstreeks werkende regel voor de initiatiefnemer

of projectontwikkelaar. De gemeente moet in dit geval een onderbouwing opnemen in de motivering behorende bij de wijziging van het omgevingsplan van de wijze waarop invulling gegeven is aan de gevolgbeperkende maatregelen.

Overige aandachtspunten

Bijlage IX

PM

Verschillende werkingsgebieden

Het is mogelijk om een instructieregel alleen op een specifiek gebied van toepassing te verklaren door een specifiek werkingsgebied te koppelen aan de instructieregel. De instructieregel zou nog nader gespecificeerd kunnen worden door een koppeling met de provinciale [Klimaatonderlegger](#). De klimaatonderlegger kan dan een basis zijn voor werkingsgebieden, waarbinnen verschillende specifieke eisen gelden. De provincie Zuid-Holland heeft in de klimaatonderlegger met een set kaarten duidelijk gemaakt welke delen van het gebied meer of minder geschikt zijn voor toekomstbestendige aanpassingen. De kaarten geven de klimaateffecten weer tot 2100 over verzilting, droogte, hitte, bodemdaling, wateroverlast en waterveiligheid. Het is mogelijk op termijn de verschillende prestatie-eisen uit de tabel te koppelen aan bepaalde type kaartensets uit de klimaatonderlegger. Op dit moment is de voorgestelde instructieregel van toepassing op het hele gebied. De provincie heeft in de klimaatonderlegger met een set kaarten duidelijk gemaakt welke delen van het gebied meer of minder geschikt zijn voor toekomstbestendige aanpassingen. In de toekomst wil de provincie gebiedsgericht de verschillende prestatie-eisen uit de tabel koppelen aan bepaalde type werkingsgebieden uit de klimaatonderlegger.

Instructieregels Bkl

Hieronder staan een aantal relevante instructieregels die het Rijk heeft opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), namelijk over:

weging van het waterbelang;

geen belemmeringen voor primaire waterkeringen;

bouwen binnen het kustfundament; en

activiteiten in het rivierbed van grote rivieren.

Artikel 5.37, eerste lid Bkl (weging van het waterbelang):2

In een omgevingsplan wordt rekening gehouden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Daarbij worden, voor een duiding van die gevolgen, de opvattingen van het bestuursorgaan dat is belast met het beheer van die watersystemen betrokken.

Artikel 5.38, eerste lid Bkl (geen belemmeringen voor primaire waterkeringen):3

2 Zie artikel 5.37 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

3 Zie artikel 5.38 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Voor zover een omgevingsplan van toepassing is op een primaire waterkering, wordt bij het toelaten van activiteiten gewaarborgd dat er geen belemmeringen ontstaan voor de instandhouding, het onderhoud of de versterking van de primaire waterkering.

Artikel 5.40, eerste lid Bkl (bouwen binnen het kustfundament):4

Een omgevingsplan laat geen bouwactiviteiten toe, voor zover het omgevingsplan van toepassing is op een locatie:

binnen het kustfundament; en gelegen buiten stedelijk gebied.

Daarnaast zijn er in paragraaf 5.1.3.4 Bkl instructieregels voor het omgevingsplan opgenomen voor activiteiten in het rivierbed van de grote rivieren.

Artikel 5.43 Bkl (algemene criteria toelaten activiteiten)

Voor zover een omgevingsplan van toepassing is op het rivierbed van de grote rivieren, wordt bij het toelaten van activiteiten gewaarborgd dat:

sprake is van een veilig en doelmatig gebruik van de rivier;

feitelijke belemmeringen voor de vergroting van de afvoercapaciteit van de rivier worden voorkomen; en een waterstandverhoging of afname van het bergend vermogen van de rivier wordt voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt.

Artikel 5.44 Bkl (kleine, tijdelijke en noodzakelijke activiteiten rivierbed)

Voor zover een omgevingsplan van toepassing is op het rivierbed van de grote rivieren, kan het omgevingsplan in ieder geval de volgende activiteiten toelaten:

activiteiten waarvoor geen omgevingsvergunning voor een beperkingengebiedactiviteit voor een waterstaatswerk in beheer bij het Rijk is vereist;

activiteiten voor rivierbeheer en -verruiming;

tijdelijke activiteiten; en activiteiten van rivierkundig ondergeschikt belang.

Artikel 5.45 Bkl (activiteiten bergend deel rivierbed)

Voor zover een omgevingsplan van toepassing is op het bergend deel van het rivierbed van de grote rivieren, kan het omgevingsplan, naast de activiteiten bedoeld in artikel 5.44, ook andere activiteiten toelaten, mits een afname van het bergend vermogen van de rivier als gevolg van die activiteiten wordt gecompenseerd.

Het omgevingsplan bevat in dat geval de maatregelen die de afname van het bergend vermogen compenseren.

Artikel 5.46 Bkl (activiteiten stroomvoerend deel rivierbed)

Voor zover een omgevingsplan van toepassing is op het stroomvoerend deel van het rivierbed van de grote rivieren, kan het omgevingsplan, naast de activiteiten bedoeld in artikel 5.44, alleen de in dit artikel genoemde activiteiten toelaten, mits een waterstandverhoging van de rivier als gevolg van die activiteiten wordt gecompenseerd.

4 Zie artikel 5.40 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Een omgevingsplan dat activiteiten als bedoeld in het eerste lid toelaat, bevat de maatregelen die de gevolgen voor de waterstand compenseren of, wanneer onderdeel o van dat lid van toepassing is, die meer ruimte voor de rivier opleveren.

Weging van het waterbelang

Het hierboven uitgelichte artikel 5.37 van het Bkl bepaald dat gemeenten bij de totstandkoming van het omgevingsplan rekening moeten houden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen.⁵ De gemeente betreft de opvattingen van de waterbeheerder bij het wijzigen van onder andere het omgevingsplan. Juist door klimaatverandering, met meer extreem natte en droge perioden, en bodemdaling, worden de waterbelangen steeds nadrukkelijker meegenomen. Met de instructieregel stuurt de provincie op klimaatadaptief bouwen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Deze regel raakt ook de belangen van het waterschap. De provincie kan ervoor kiezen om de verplichte adviesrol verder uit te werken in de instructieregel zelf, zoals uitgewerkt in het voorgestelde derde lid. Dit is niet noodzakelijk, want de instructieregel van het Rijk verplicht de gemeente al om de waterbelangen mee te wegen bij het maken van het omgevingsplan. Via de weging van het waterbelang zal het waterschap in het kader van de betrokkenheid bij omgevingsplannen ook aandacht hebben voor de uitwerking van deze instructieregel. Maar als de gemeente kiest voor een binnenplanse vergunningplicht als instrument voor de vertaling van de instructieregel, dan heeft het waterschap op grond van het Bkl geen rol bij de vergunningverlening, terwijl de kennis van het waterschap ook in die fase relevant is. De aanwijzing van het waterschap als adviseur zorgt ervoor dat het waterschap dan toch betrokken blijft.

Omgevingswaarden

De provincie heeft de mogelijkheid om omgevingswaarden op te nemen in de omgevingsverordening. Een omgevingswaarde vormt de uitwerking van het beleid van de provincie. Het is een juridisch instrument om een beleidsdoel bindend te maken. Voor het waarborgen voor de veiligheid van primaire waterkeringen heeft het Rijk bijvoorbeeld omgevingswaarden opgenomen in afdeling 2.1 van het Bkl. De normen voor wateroverlast voor regionale oppervlaktewateren worden door de provincie genormeerd in de omgevingsverordening.⁶ De provincie stelt omgevingswaarden vast voor de gemiddelde overstromingskans. Een overheid kan geen omgevingswaarde vaststellen als zij het niet in haar macht heeft om die omgevingswaarde te bereiken.

De volgende aandachtspunten zijn relevant bij het vaststellen van een omgevingswaarde:

Een vastgestelde omgevingswaarde bindt alleen het bestuursorgaan zelf.

Het moet duidelijk zijn welke maatregelen getroffen kunnen worden bij (dreigende) overschrijding van de omgevingswaarde. De maatregelen kunnen door het bestuursorgaan worden uitgevoerd of afgedwongen en worden gefinancierd en georganiseerd. Omgevingswaarden berusten op onderzoeken verricht door een onafhankelijke deskundige.⁷

De omgevingswaarde moet objectief vast te stellen en meetbaar kunnen zijn met bijbehorende monitoringsregels. Bepaalde prestatie-eisen uit de leidraad zouden concreet genoeg kunnen zijn om uit te werken in een omgevingswaarde.

Nota van Uitgangspunten

⁵ Daarnaast is de algemene afstemmings- en samenwerkingsverplichting uit artikel 2.2 van de Omgevingswet van toepassing.
⁶ Zie artikel 2.13, eerste lid, onder b, van de Omgevingswet.

⁷ Zie artikel 2.0, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

De gemeente kan bij gebiedsontwikkelingen een nota van uitgangspunten opstellen. In die nota wordt bijvoorbeeld omschreven op welke wijze er invulling gegeven wordt aan de instructieregel. De nota van uitgangspunten bevat in dat geval toetsbare criteria van de wijze waarop voldaan wordt aan de doelen en prestatie-eisen uit de praktijktabel. De gemeente kan delen van de nota gebruiken voor de uitwerking in een beeldkwaliteitsplan en dit koppelen aan beoordelingsregels die mede als toetsingskader dient voor de binnenplanse omgevingsvergunning.

2.3 Grondwater

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

2.4 Bodem en ondergrond

Optimaal benutten, beschermen en beheren van bodem en ondergrond

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie bevordert het duurzaam beschermen, benutten en beheren van de bodem en de ondergrond, zowel door middel van haar eigen beleid als door het beïnvloeden van dat van andere overheden. Het gaat hier om het beschermen en beheren van de kwaliteit van het bodem- en grondwatersysteem in relatie tot het verantwoord aanbrengen, beheren en afbouwen van functies in de ondergrond. De provincie zet voor deze beleidskeuze in op:

- het optimaal benutten en beheren van bodem en ondergrond;
- het beschermen en beheren van het bodem- en grondwatersysteem;
- de nazorg van stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer.

Bij alle opgaven in Zuid-Holland is het van belang om rekening te houden met thema's ecologie, ondergrondse infrastructuur, identiteit, bodemdaling, (grond)water, voorraden en energie in de ondergrond.

Aanleiding

Optimaal benutten en beheren van de bodem en de ondergrond

De provincie heeft geconstateerd dat kwaliteiten van bodem en ondergrond nog onvoldoende worden meegenomen bij het oplossen van maatschappelijk opgaven. Zo heeft de provincie de ambitie om het aandeel duurzame energie, in de vorm van aardwarmte en bodemenergie, te vergroten. Daar komt bij dat boven- en ondergronds ruimtegebruik nog onvoldoende als een geheel van de ruimte worden geordend. De gevolgen hiervan zijn dat:

- Conflicterende ruimteclaims pas in een laat stadium van de planvorming worden ontdekt;
- Er kansen verloren gaan doordat mogelijke koppelingen tussen activiteiten nog niet duidelijk in beeld zijn;
- Er zorgen zijn over de impact van activiteiten in de ondergrond (o.a. veiligheid);
- De waarden van de ondergrond (aardkundige, archeologische, cultuurhistorische, ecologische en landschappelijke waarden) worden aangetast.

Door deze toenemende druk op de ruimte en de hiermee gepaard gaande zorgen is het noodzakelijk om tot een integrale afweging van belangen te komen. Met deze afweging geeft de provincie een concrete invulling aan de provinciale kernopdracht: Duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de bodem en ondergrond.

Beschermen en beheren van het bodem- en grondwatersysteem

Bodem- en grondwaterverontreinigingen zijn een risico voor mensen en biodiversiteit. Een goede chemische bodemkwaliteit is de basis voor een gezonde leefomgeving en een voorwaarde voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen in een gebied. Daarnaast hebben we steeds meer te maken met nieuwe en met zeer zorgwekkende stoffen die diffuus voorkomen en waar een lokale aanpak geen soelaas biedt. Mobiele verontreiniging kunnen zich verspreiden en zo de zoetwatervoorziening aantasten.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer

De provincie is in het kader van de Wet Milieubeheer(Wm) verplicht om nazorg te verrichten op de in deze wet aangewezen stortplaatsen. Dit om te voorkomen dat deze negatieve effecten op de omgeving hebben.

Motivering Provinciaal Belang

Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond

Het provinciaal belang is gelegen in het op een rechtvaardige manier benutten van potenties van bodem en ondergrond voor de maatschappelijke opgaven op regionale schaal. De provincie beoogt in samenwerking met andere overheden om 4D-Ordering standaard en structureel onderdeel te laten worden van alle relevante ruimtelijke planprocessen in Zuid-Holland.

Zo zijn in het kader van de Omgevingswet tussen provincies, omgevingsdiensten en gemeenten afspraken gemaakt over samenwerking en een nieuwe rolverdeling bij het realiseren van een duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond.

Beschermen en beheren van het bodem- en grondwatersysteem

De provincie is thans bevoegd gezag voor de chemische bodemkwaliteit in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb). Sinds de inwerkingtreding van de Ow is de provincie het bevoegd gezag voor bodemtaken bij complexe bedrijven en op plaatsen waar het Wbb overgangsrecht van toepassing is. Voor alle andere locaties zijn de gemeenten het bevoegd gezag voor de chemische bodemkwaliteit. De gemeenten zijn dan verantwoordelijk voor het voorkómen van nieuwe bodemverontreinigingen.

Wel heeft de provincie een belangrijke rol als hoeder van de grondwaterkwaliteit.

Bij de uitoefening van bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften geldt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer (Wm)

Provincies zijn bestuurlijk, financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de nazorg van afval- en baggerstortplaatsen die na 1996 gesloten zijn of die nog gaan worden gesloten (nazorgregeling van de Wm). Volgens deze regeling dienen gesloten stortplaatsen zo min mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu te hebben en moet de nazorg langdurig gewaarborgd zijn door de verantwoordelijkheid van de exploitanten over te dragen aan de provincie.

In het kader van een goede uitvoering van de nazorg en ter bescherming van de nazorgvoorzieningen zijn in de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening regels opgenomen met betrekking tot (her)gebruik van -en activiteiten op- gesloten stortplaatsen.

Optimaal benutten en beheren van bodem en ondergrond

De provincie bevordert de integrale belangenafweging over het gebruik van de bodem en de ondergrond, zowel in haar eigen beleid als in dat van andere overheden (de zogenoemde 4D-Ordening oftewel vanuit de ruimte onder onze voeten (3D-Ordening), waarbij ook toekomstige ontwikkelingen in (natuurlijke) water- en bodemsystemen worden meegewogen (4D-Ordening)). Hierbij betekent 4D-Ordening dat vanuit de ruimte onder onze voeten (3D-Ordening), ook toekomstige ontwikkelingen in (natuurlijke) water- en bodemsystemen worden meegewogen (4D-Ordening).

Voor de provincie zijn de bodem en ondergrond een integraal onderdeel van de ruimte. Daarom werkt de provincie met behulp van haar beschikbare instrumenten aan het verder vorm geven aan het randvoorwaardelijk maken van 'Water en Bodem Sturend' bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze heeft als doel dat het gebruik van de bodem en ondergrond "duurzaam, veilig en efficiënt" is. Hiervoor wordt gewerkt met relevante (grond)water- en bodemthema's. Vervolgens worden deze vroegtijdig en integraal meegenomen bij beleidsontwikkeling en advies.

In dit kader adviseert de provincie de minister van EZK over mijnbouwactiviteiten in de diepe ondergrond, zoals gas en aardwarmtewinning. Daarnaast weegt de provincie ook activiteiten in de ondiepe ondergrond integraal af, zoals bij de vergunningverlening voor open bodemenergiesystemen.

Duurzaam beheren van waarden van de ondergrond

De provincie bevordert het duurzaam beheren van verschillende waarden van de ondergrond. Deze waarden in de ondergrond zijn de aardkundige -, archeologische -, cultuurhistorische -, ecologische en landschappelijke waarden dienen meer aan elkaar gerelateerd te worden. Daarmee samenhangend zal in het kader van Water en Bodem Sturend de geologische kennis en aardkundige waarden gebruikt worden om het hedendaagse landschap te begrijpen, en om te leren hoe om te gaan met toekomstig ruimtegebruik.

De bodem vormt letterlijk de basis van de Zuid-Hollandse identiteit. In de Provincie liggen vele aardkundige waardevolle gebieden. Dat zijn gebieden die interessant zijn vanwege landschapsvorm, ontstaansgeschiedenis, actuele vormingsprocessen of de bijzondere geologie en laten zien hoe het landschap in Zuid-Holland is ontstaan. De aardkundige waarden vormen het structurerende reliëf in het Zuid-Hollands landschap. De bodem van de provincie is ontstaan in een periode van vele duizenden jaren. De zee, de wind, en de rivieren hebben het landschap gevormd. Aardkundige waarden zijn plekken waar sporen hiervan nog zichtbaar zijn in het reliëf/in de bodem.

Aardkundige waarden zijn de drager van de andere landschappelijke waarden en scheppen de voorwaarden voor de latere menselijke activiteiten. Door ruimtelijke ingrepen gaan de waarden van de ondergrond verloren. Het verdwijnen van deze waarden is een onomkeerbaar proces. Eenmaal verdwenen komen ze nooit meer terug.

In de afgelopen jaren was er voor dit thema geen specifiek beleid met als gevolg dat in de afgelopen jaren de kwaliteit achteruit is gegaan door menselijke ingrepen (egalitatie, afgraving) en in de toekomst aantasting nog altijd kan plaatsvinden. Er is expliciet aandacht bij ruimtelijke kwaliteit voor dit onderwerp.

Beschermen en beheren van het bodem- en grondwatersysteem

De provincie wil de chemische bodem- en grondwaterkwaliteit beschermen en verbeteren, de gezondheidsrisico's als gevolg van bodemverontreiniging reduceren en stimuleren dat bodemkwaliteit integraal wordt meegewogen bij functietoewijzing in ruimtelijke ontwikkelingen.

In het de periode tot en met 2020 zijn tussen het rijk, de provincies en de gemeenten afspraken gemaakt over de aanpak van risicovolle locaties. Voor deze locaties blijft de provincie (ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet (Ow)) het bevoegde gezag. De meeste risicovolle verontreinigingen zijn inmiddels door de provincie aangepakt. Alle risicovolle locaties worden de komende jaren door de provincie voortvarend verder aangepakt met als einddoel dat deze locaties in 2030 zijn gesaneerd, danwel dat de risico's worden beheerst.

Het beheer en de aanpak van minder risicovolle historische bodemverontreinigingen en nieuwe bodemverontreinigingen valt onder de beleidsruimte van de gemeenten. Het principe dat kwaliteitsverbetering van bodem en grondwater in samenloop met locatie-ontwikkeling plaatsvindt wordt door het Rijk niet meer voorgeschreven. Ze geeft decentrale overheden de ruimte om daar haar eigen afwegingen in te maken. Voor nieuwe verontreinigingen blijft de zorgplicht van de Omgevingswet gelden.

Voor het grondwater heeft de provincie op grond van de KRW en Grondwaterrichtlijn een belangrijke rol om kwaliteitsverbetering van grondwater te realiseren. Vandaar dat een koppeling is gelegd met de maatregelen in het Regionale Waterprogramma.

Provincie en gemeenten zullen waar mogelijk blijven samenwerken met betrekking tot de nieuwe en zeer zorgwekkende stoffen en met betrekking tot de diffuse verontreinigingen, omdat dit thema's zijn die vaak een (boven) regionaal karakter hebben.

Voor deze doelen is een goede kennisinfrastructuur nodig en deze is per definitie niet lokaal. Wij zien dan ook een stimulerende en faciliterende rol voor de provincie om op het beleidsthema innovatie te stimuleren en de samenwerking in de kennisinfrastructuur te versterken.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer

Het Rijk heeft gemeend dat eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen niet belegd kan worden bij de exploitanten van stortplaatsen. Daarom is gekozen om deze middels de Wet milieubeheer (Wm) bij de provincies neer te leggen. De provincie is in het kader van de Wm verplicht om nazorg (eeuwigdurend) te verrichten op negen (gesloten) stortplaatsen. In Zuid-Holland behoren 11 stortplaatsen tot de categorie waarop de Wm van toepassing is; twee baggerdepots zijn voor nazorg aan Rijkswaterstaat toegewezen.

In de Omgevingsverordening:

Ruimtelijk beleid voor bodemenergiesystemen.

Voor de actualisatie van de Omgevingsverordening worden twee instructieregels voorgesteld:

Afdeling 7.3 Omgevingsplannen

& 7.3.8 Stedelijke ontwikkelingen (blz. 64)

Artikel 7.45i (zorgvuldig ruimtegebruik bij toepassing van bodemenergie bij stedelijke ontwikkeling)

1. Een omgevingsplan voor een stedelijke (her)ontwikkeling of glastuinbouwontwikkeling van meer

dan 20 hectare, houdt bij de toepassing van bodemenergiesystemen rekening met zorgvuldig ruimtegebruik daarvan.

Toelichting

De provincie is op basis van de Omgevingswet het bevoegd gezag voor open bodemenergie (warmte-koudeopslag). Ze faciliteert het gebruik ervan, omdat het hier gaat om een techniek die weinig milieubelasting met zich meebrengt. Niet alleen wordt hierdoor geen fossiele brandstof meer gebruikt, maar door de ondergrondse opslag van warmte en koude is voor gebouwen relatief weinig elektriciteit voor verwarming of koeling nodig.

Ruim dertig jaar geleden werden de eerste systemen in de ondergrond van binnensteden geplaatst. Hierbij werd vanuit de overheid via vergunningverlening gestuurd op het voorkómen van negatieve onderlinge beïnvloeding van de systemen (negatieve interferentie), waarbij werd bekeken of de locaties van de gewenste installaties op voldoende afstand van al bestaande bodemenergiesystemen waren gelegen. Hierdoor ontstond in de ondergrond wat wel wordt genoemd 'organische groei' van bodemenergiesystemen.

Een nadeel hiervan is dat de ondergrond niet volledig wordt benut. Er kan niet met de plaatsing (horizontaal, verticaal) en het vermogen van in de toekomst aangevraagde systemen rekening worden gehouden. Hierdoor wordt in het betreffende gebied qua warmte en koudeopslag niet het maximale vermogen gerealiseerd, en kan er geen sprake zijn van zorgvuldig ruimtegebruik. In gebieden waar ondergrondse drukte ontstaat is dit een bezwaar, doordat meer ontwikkelaars de verwarming en koeling van gebouwen op een duurzame manier willen regelen door middel van bodemenergiesystemen.

Om ook dit probleem te voorkomen zijn de afgelopen tien jaar voor gebieden waar qua bodemenergie drukte wordt verwacht, door de betreffende gemeente samen met de provincie, en met behulp van de Omgevingsdienst Haaglanden en een technisch adviesbureau, inrichtingsplannen (bodemenergieplannen) gemaakt. Hierbij werd ook contact gezocht met het waterschap dat in het betreffende gebied actief is.

In deze plannen werd door de betreffende gemeente (zijnde het bevoegd gezag voor gesloten systemen) samen met de provincie op basis van de bovengrondse warmte-koudevraag een ordening voor gesloten en open bodemenergiesystemen gepland. Hierbij werd ook rekening gehouden met het bodem-grondwatersysteem en bestaande en geplande andere ondergrondse functies in het gebied. Zo kon er in het betreffende gebied een dijklichaam aanwezig zijn, waar bij de plaatsing van bodemenergiesystemen rekening mee moest worden gehouden. Het waterschap hanteert dan een afstandsnorm voor de plaatsing van een bodemenergiesysteem ten opzichte van het dijklichaam. Ook werd vóór het plaatsen van de bodemenergiesystemen, rekening gehouden met mogelijke optredende zetting aan het maaiveld, zodat aanwezige bovengrondse gebouwen geen schade oplopen.

Deze plannen werden eerst door de betreffende gemeente vastgesteld, en daarna door de provincie, voor zover ze betrekking hadden op haar bevoegdheid. Vervolgens werd/wordt bij de uitgifte van vergunningen voor bodemenergiesystemen in het gebied, door de bevoegde gezagen, in casu de Omgevingsdienst Haaglanden, rekening gehouden met het betreffende plan.

Het beleid ten aanzien van deze plannen is in 2023/2024 geëvalueerd. Uit deze evaluatie bleek dat met de groei in de vraag naar bodemenergie behoefte blijft aan bodemenergieplannen, maar dat de samenwerking tussen gemeenten en provincie onder de Omgevingswet in een nieuwe vorm moet

worden voortgezet.

Onder die wet kan een gemeente een zogenoemd omgevingsprogramma voor bodemenergie maken. Dit is juridisch gezien een onverplicht en inhoudelijk vormvrij programma. De provincie zou graag zien dat gemeenten voor gebieden waar drukte qua bodemenergie wordt verwacht, samen met de provincie dergelijke plannen gaan maken.

Het opstellen van een dergelijk plan vergt veel werk. Uit de evaluatie van de bodemenergieplannen bleek het de afgelopen tien jaar vanaf een grootte van 25-30 hectare voldoende de moeite waard, om als gemeente samen met de provincie voor een gebied een plan voor ordening van bodemenergiesystemen op te stellen.

Het zal doorgaans gaan om gebieden met stedelijke (her)ontwikkeling. Hierbij gaat het om woningen, bedrijventerreinen, kantoren en andere utiliteit. Daarnaast kan het gaan om (her)ontwikkeling van glastuinbouwgebieden.

Waar dan volgens de provincie rekening mee moet worden gehouden om in een gebied doelmatig ruimtegebruik van bodemenergie te bewerkstelligen, met inachtneming van andere belangen zoals het bodem-grondwatersysteem, wordt beschreven in de beleidsregel 'open bodemenergiesystemen in bodemenergieplannen', die nu is opgenomen in het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 (bijlage C).

Uit de evaluatie van het beleid ten aanzien van bodemenergieplannen bleek dat de benodigde kennis en kunde voor het maken van een bodemenergieplan bij de gemeenten in het algemeen weinig aanwezig was. Bijgevolg voldeden de conceptplannen vaak niet aan een zorgvuldig ruimtegebruik door bodemenergiesystemen. Op basis van deze instructieregel verwacht de provincie van gemeenten bij toepassing van bodemenergie in het omgevingsplan een motivatie hoe ze bij verwachte drukte in de ondergrond -in samenwerking met de provincie- sturen op zorgvuldig ruimtegebruik van de te installeren bodemenergiesystemen.

Afdeling 7.3 Omgevingsplannen

& 7.3.21 Energie (blz. 78)

Artikel 7.7x (voorkomen belemmeringen voor open bodemenergiesystemen)

- 2. In een omgevingsplan worden voor bodemenergie geen regels gesteld die het aanleggen en het gebruik van open bodemenergiesystemen belemmeren, behalve als hier bestuurlijke afspraken tussen de gemeente en provincie over zijn gemaakt.*

Toelichting

Met dit artikel geeft de provincie in lijn met haar Omgevingsvisie aan, dat de gemeenten geen regels (waaronder maatwerkregels) mogen stellen die het aanleggen en het gebruik van open bodemenergiesystemen belemmeren, behalve als hier bestuurlijke afspraken tussen de gemeente en provincie over zijn gemaakt.

Het aanleggen en gebruiken van open bodemenergiesystemen belast de omgeving in zekere mate, bijvoorbeeld door lozingen. Daarom kunnen gemeenten hier op basis van het Besluit Activiteiten Leefomgeving maatwerkregels over stellen. Hierbij zijn geen beperkingen opgenomen. Als de gemeente dit doet, is zij zelf bevoegd gezag voor toezicht en handhaving op die regels.

Dit kan de bevoegdheid van de provincie doorkruisen, bijvoorbeeld als gemeenten een absoluut verbod voor open bodemenergiesystemen zouden instellen, en onvoldoende acht slaan op de Omgevingswet artikel 2.2 ('overheid stemmen met elkaar af en werken samen').

Dit is in het licht van de energietransitie ongewenst. De provincie wil het toepassen van open bodemenergiesystemen zoveel mogelijk stimuleren. Dit komt de energietransitie ten goede. Een eventuele lokale maatwerkregel voor bodemenergie dient door de gemeente dus zo gesteld te worden, dat deze het aanleggen en gebruiken van open bodemenergiesystemen niet belemmert, zonder dat hier een bestuurlijke afspraak tussen provincie en gemeente aan ten grondslag ligt.

De gemeenten kunnen voor (een deel van) hun grondgebied op basis van afdeling 3.2 van de Omgevingswet een zogenoemd onverplicht omgevingsprogramma voor bodemenergie maken, dat zij dan kunnen vaststellen.

In dergelijke programma's kan worden afgesproken in een bepaald deelgebied of bodemlaag aan initiatiefnemers geen vergunningen voor open bodemenergie te verlenen. Na vaststelling van het programma door de gemeente en instemming ermee door de provincie, kan deze belemmering als een bestuurlijke afspraak tussen beide overheden worden beschouwd.

In het Omgevingsprogramma :

5.2.4 Optimaal benutten bodem & Ondergrond

Gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie

De provincie is het bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen voor zogenoemde open bodemenergiesystemen (OBES). Deze beperken het gebruik van fossiele brandstof en daarmee de uitstoot van broeikasgassen. Door opslag van warmte en koude in de ondergrond, gebruiken ze ook weinig elektriciteit. Ze leveren daarmee een bijdrage aan de transitie van een fossiele naar een hernieuwbare energievoorziening.

Een gemeente of provincie kan voor respectievelijk gesloten bodemenergiesystemen (GBES) en OBES vergunningen afgeven, waarbij wordt bekeken of de locatie van de gewenste installaties op voldoende afstand van al bestaande bodemenergiesystemen is gelegen, om de nieuwe installaties de al bestaande bodemenergiesystemen qua energieopbrengst niet te veel negatief te beïnvloeden (zogenoemde negatieve interferentie). Hierdoor ontstaat wat wel wordt genoemd 'organische groei' van bodemenergiesystemen.

Bij (her)ontwikkeling van stedelijke gebieden en glastuinbouwcomplexen kan drukte in de ondergrond ontstaan, onder andere doordat ontwikkelaars de verwarming en koeling van gebouwen op een duurzame manier willen regelen door middel van ondergrondse installaties voor warmte- en koudeopslag (OBES). Uit ervaring is gebleken dat door ad hoc ruimtelijke schikking in het betreffende gebied (wanneer de vergunningaanvragen binnenkomen) niet het maximale vermogen qua warmte- en koudelevering van de installaties wordt gerealiseerd, met andere woorden, de ondergrondse ruimte wordt voor bodemenergie niet doelmatig gebruikt. Een gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie biedt een kans om de ondergrond zorgvuldig, dat wil zeggen doelmatig en duurzaam (met oog voor andere functies, natuurlijke en antropogene) te gebruiken. Het kan in die zin de opvolger zijn van de eerder gemaakte bodemenergieplannen.

Een omgevingsprogramma bodemenergie is vooral nuttig voor stedelijke of glastuinbouwontwikkeling, omdat daar de ondergrondse systemen veel makkelijker op een planmatige manier in de bodem kunnen worden aangebracht, dan in bestaand stedelijk gebied. Ook heeft de nieuwe bebouwing een relatief lage warmtevraag. Wanneer er voor stedelijke en glastuinbouwontwikkeling *geen* omgevingsprogramma bodemenergie zou worden gemaakt, is er een gerede kans dat de ondergrond voor bodemenergiesystemen niet zorgvuldig wordt gebruikt. In het

slechtste geval zouden er minder systemen kunnen worden geplaatst.

De te plaatsen bodemenergiesystemen kunnen eventueel worden geschakeld tot een lage-temperatuurnetwerk. (Hier worden door de provincie een aantal pilots mee uitgevoerd.)

Als alternatief voor een dergelijk warmtenet in de ondergrond kan een gemeente ook kiezen voor een netwerk met een midden- of hoge temperatuur. Deze laatste netwerken lenen zich echter meer voor aanleg in bestaand stedelijk gebied, vanwege de hogere warmtevraag in dit type gebied, en het feit dat in deze fysieke leefomgeving slechts kleine ingrepen mogelijk zijn.

Met het ingaan van de Omgevingswet is de grondslag voor het vaststellen van gemeentelijke verordeningen voor zogeheten interferentiegebieden gesloten bodemenergie, komen te vervallen. Dit betekent dat het aanwijzen en wijzigen van interferentiegebieden (werkingsgebieden) door gemeenten na 1-1-2024 moet plaatsvinden via het omgevingsplan. Voor dit interferentiegebied kan dan een bodemenergie-gebiedsprogramma (onverplicht gemeentelijk omgevingsprogramma) worden opgesteld.

Een andere mogelijkheid voor de gemeente is om, wanneer voor het betreffende gebied al wèl een verordening geldig was en nog is, voor dit verordeningsgebied een omgevingsprogramma bodemenergie op te stellen .

In een omgevingsprogramma bodemenergie wordt voor een gebied waar ondergrondse drukte met bodemenergiesystemen wordt verwacht, het ruimtegebruik voor OBES en GBES beschreven, bijvoorbeeld door het gebruik van zones (horizontaal) en het gebruik van bepaalde bodempakketten (verticaal). Een dergelijk omgevingsprogramma kan dan door de gemeente in samenwerking met de provincie, met assistentie van een technisch adviesbureau, worden opgesteld.

Voor het kunnen opstellen van gemeentelijke omgevingsprogramma's bodemenergie moet de bovengrondse vraag naar warmte- en koude van het betreffende gebied bekend zijn. In het verleden bleek het detailniveau van bestemmingsplannen te laag om deze vraag goed te kunnen bepalen, en sloten toenmalige bodemenergieplannen aan op een uitwerking van (een deel van) het bestemmingsplan in de vorm van een bouwplan of stedenbouwkundig plan. Ook een gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie kan aansluiten op dergelijke plannen.

Het opstellen van een plan/programma voor bodemenergie is een hoop werk. In dit verband bleek uit een evaluatie van de afgelopen tien jaar, dat het vanaf een grootte van 25-30 hectare voldoende de moeite waard is, om als gemeente samen met de provincie -als het bevoegde gezag voor open systemen- een plan voor ordening van bodemenergiesystemen op te stellen (met een maximum van ongeveer 100 hectare).

Idealiter is het plangebied een gebied waarbij de ontwikkelingen ondergronds aaneengesloten zijn. Omdat dat in de praktijk lastig definieerbaar is, is vooronderzoek belangrijk. Zo besloot een gemeente voor een gebied eerst wèl een omgevingsprogramma bodemenergie te gaan maken, maar na het verkrijgen van extra informatie bleken de ontwikkelingen zich in het beoogde plangebied toch te verspreiden voor te doen, in relatie tot de inspanning die het zou kosten om een plan voor bodemenergie te maken.

In een omgevingsprogramma bodemenergie wordt op basis van een geplande bovengrondse ordening vooraf nagedacht over de ordening tussen de verschillende bodemenergiesystemen en andere functies zoals zoetwateropslag en drinkwaterwinning. Omdat elke omgeving en elke bodem uniek is wordt elk omgevingsprogramma bodemenergie afzonderlijk op- en vastgesteld. Het gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie is inhoudelijk vormvrij. Omdat een plan raakt aan zowel de belangen van de provincie, de desbetreffende gemeente en die van derden, is een goede en vroegtijdige afstemming tussen de betrokken overheden belangrijk.

Onder de Omgevingswet betreft een omgevingsprogramma bodemenergie een zogenoemd onverplicht programma, waarbij de gemeente het initiatief neemt voor een dergelijk programma, en na opstelling vervolgens door haar bestuur laat vaststellen. Hiermee verankert de gemeente de doorwerking naar de vergunningverlening van gesloten bodemenergiesystemen.

Een dergelijk omgevingsprogramma bodemenergie heeft daarna echter nog geen doorwerking naar de vergunningverlening voor *open* bodemenergiesystemen door de provincie, behalve als de gemeente de regels uit het omgevingsprogramma opneemt als maatwerkregels binnen het omgevingsplan, en dit omgevingsplan vervolgens vaststelt.

Indien de gemeente dat niet doet, moet de Provincie Zuid-Holland met het omgevingsprogramma bodemenergie op basis van het in de beleidsregel 'Open bodemenergie in een gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie' aangegeven beleid instemmen. Zo draagt ze er namelijk zorg voor, dat het omgevingsprogramma ook doorwerkt naar haar vergunningverlening van open bodemenergiesystemen.

(Eventueel kan een omgevingsprogramma bodemenergie ook privaat worden ontwikkeld. Wanneer een stedelijke ontwikkeling door één gebiedseigenaar wordt geïnitieerd, is een publiek omgevingsprogramma weinig zinvol. In de praktijk blijkt een eigenaar dan zelf een plan voor bodemenergie te maken en uit te voeren.)

Beleidsregel 'Open bodemenergie in een gemeentelijk Omgevingsprogramma bodemenergie'.

Artikel I Doel

Het doel van de beleidsregel is, om de bodem door bodemenergiesystemen zorgvuldig te laten gebruiken, door het opstellen en uitvoeren van gemeentelijke programma's bodemenergie. Door middel van een dergelijk programma kan de ondergrond doelmatig en duurzaam worden geordend voor warmte- en koudeopslag, zonder negatieve consequenties voor de ondergrondse en bovengrondse omgeving, inclusief andere bestaande of bekende toekomstige functies (natuurlijke of antropogene).

Artikel II Begripsbepalingen

In dit beleid wordt verstaan onder:

a) *Omgevingsprogramma bodemenergie*: een programma waarin wordt aangegeven, hoe de bodem in het plangebied doelmatig en duurzaam kan worden benut voor diverse functies, waarbij tenminste open bodemenergiesystemen aan de orde komen;

b) *Bufferzone*: gebied rond het plangebied bodemenergie, waarin bij nieuwe ondergrondse ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de bestaande en geplande, vergunde en gemelde bodemenergiesystemen in het gebied;

c) *Onderzoeksgebied bodemenergie*: gebied waarin de effecten van voorziene bodemenergiesystemen, open- en gesloten systemen, in het plangebied worden onderzocht, zodat er onderbouwd voor een bepaalde ruimtelijke ordening kan worden gekozen;

d) *Open bodemenergiesysteem*: installatie waarmee gebruik wordt gemaakt van de bodem voor de levering van warmte of koude voor de verwarming of koeling van ruimten in bouwwerken. Hierbij wordt grondwater onttrokken en na gebruik in de bodem gebracht (Besluit Activiteiten Leefomgeving, BAL);

- e) *Plangebied bodemenergie*: gebied waar het omgevingsprogramma bodemenergie betrekking op heeft;
- f) *Restrictiegebied voor bodemenergie*: gebied waar geen nieuwe bodemenergiesystemen in het eerste watervoerende pakket mogen worden geplaatst, behalve als voor dit gebied door de provincie is ingestemd met een omgevingsprogramma bodemenergie.
- h) *Vergunning*: vergunning voor milieubelastende activiteiten in het kader van het aanleggen van open bodemenergiesystemen in de fysieke omgeving als bedoeld in de Omgevingswet.
- i) *Watervoerend pakket*: bodemlaag waarin relatief veel water aanwezig en die aan de boven- en onderzijde begrensd wordt door ondoorlatende lagen met minder water, of aan de bovenzijde wordt begrensd door een vrije waterspiegel.

Artikel III Toepassingsbereik

Dit beleid is van toepassing op

- (a) het instemmen met een gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie,
- (b) in het verleden door de provincie vastgestelde zogeheten bodemenergieplannen,
- (c) op vergunningverlening voor open bodemenergiesystemen op basis van een gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie, waarmee door Gedeputeerde Staten is ingestemd.

Artikel IV Omgevingsprogramma bodemenergie en vergunningverlening

1. Gedeputeerde Staten kunnen met een omgevingsprogramma bodemenergie instemmen. Dit programma geeft inzicht in:

- A. de grootte van het plangebied (eventuele deelgebieden) inclusief eventuele bufferzones en
- B. het onderzoeksgebied,
- C. de verwachte vraag naar warmte en koude in het plangebied,
- D. de samenstelling van de ondergrond (met name de watervoerende lagen) en in hoeverre deze in de vraag naar warmte en koude kan voorzien,
- E. de motivering van de gekozen typen systemen en de ordening (of verbinding) hiervan ten opzichte van elkaar en ten opzichte van andere functies,
- F. de (toekomstige) andere belangen die in en rond het plangebied mogelijk invloed ondervinden van de installatie van systemen in het plangebied, alsmede de daarbij betrokken bevoegde gezagen,
- G. de aard en de grootte van de invloed op de in onderdeel (e) genoemde belangen bij uitvoering
- H. van het omgevingsprogramma bodemenergie.

2. Bij de beslissing op een aanvraag om een vergunning voor een systeem

- a) binnen een plangebied bodemenergie, wordt alleen een vergunning verleend indien de aanvraag voldoet aan het desbetreffende en door GS mee ingestemde omgevingsprogramma bodemenergie;
- b) binnen een bufferzone van een plangebied bodemenergie, wordt alleen een vergunning verleend indien is aangetoond dat het systeem de uitvoering van het naburige door GS mee ingestemde omgevingsprogramma bodemenergie niet nadelig beïnvloedt;
- c) in afwijking van (a) mag binnen het plangebied van het mee ingestemde programma bodemenergie worden afgeweken als door initiatiefnemer wordt aangetoond dat de afwijking de

werking van het programma niet schaadt, en dit vooraf door hem is afgestemd met het bevoegde gezag.

Artikel V Procedures

1. Gedeputeerde Staten nemen alleen omgevingsprogramma bodemenergie in behandeling indien:

- a) bij de opstelling alle belanghebbende overheden zijn betrokken,
- b) Burgemeester & Wethouders van de betreffende gemeente het plan hebben vastgesteld.

2. Wanneer een gemeente een omgevingsprogramma bodemenergie heeft vastgesteld, gaat de provincie ervan uit dat, indien bij uitvoering van het programma het plaatsen van het systeem in private grond niet mogelijk blijkt, de betreffende gemeente meewerkt aan het plaatsen van het systeem in publieke grond.

3. (a) Indien een vergunningaanvraag in een plangebied betrekking heeft op een systeem in het eerste watervoerende pakket in een restrictiegebied, wordt de besluitvorming voorbereid met toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

(b) Indien een vergunningaanvraag betrekking heeft op een systeem in het tweede of derde watervoerende pakket, wordt de besluitvorming voorbereid met toepassing van titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel I

Dit beleid koppelt een gemeentelijk omgevingsprogramma bodemenergie dat door Gedeputeerde Staten is ontvangen en waar door haar is mee ingestemd, aan de provinciale vergunningverlening voor bodemenergiesystemen in het betreffende gebied. Met het omgevingsprogramma bodemenergie wordt voor de initiatiefnemer die een bodemenergiesysteem in het desbetreffende gebied wil laten installeren, duidelijkheid geboden over geschikte zones en locaties hiervoor.

Het in de beleidsregel beschreven beleid heeft dus primair betrekking op de *ruimtelijke plaatsing* van open bodemenergiesystemen in een omgevingsprogramma bodemenergie. Andere normen met betrekking tot individuele energiesystemen, komen in ieder geval aan de orde bij de behandeling van de vergunningaanvraag voor het desbetreffende systeem.

Doordat de provincie in principe voor het plangebied alleen vergunningen verleent die aan het gemeentelijke omgevingsprogramma bodemenergie voldoen (zie Art. IV, lid 2), zal de vergunningaanvraag worden getoetst aan het gemeentelijke omgevingsprogramma. Indien de aanvraag daarbinnen past zal de vergunning, op dit onderdeel, niet geweigerd worden. Dit laat onverlet, dat de vergunning nog wel kan worden geweigerd wegens het niet voldoen aan de overige reguliere vergunningvereisten.

Dit beleid is gebaseerd op de overwegingen dat:

- de provincie Zuid-Holland inzet op een transitie van fossiele naar duurzame energiebronnen, waaronder bodemenergie;
- de provincie Zuid-Holland voorstaat dat gemeenten een omgevingsprogramma bodemenergie maken voor gebieden waar veel vraag is naar bodemenergie;
- deze programma's door de gemeente aan de provincie worden aangeboden om mee in te stemmen, voor zover zij betrekking hebben op de bevoegd-gezag-taken van de provincie;
- deze programma's vervolgens worden betrokken bij de vergunningverlening voor bodemenergiesystemen in het kader van de Omgevingswet.

Artikel II Begripsbepalingen

Lid d: Bij het begrip open bodemenergiesysteem wordt uitgegaan van de definitie die daarvoor in het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL) is aangegeven. Het betreft hier een regulier systeem. Een innovatief systeem heeft in tegenstelling tot een regulier systeem deels onbekende gevolgen en effecten, waardoor deze de voor een omgevingsprogramma bodemenergie doorgaans te verrichten effectberekeningen verstoort.

Wanneer het betreffende type innovatieve systeem goed is uitgetest, en zijn gevolgen en effecten in kaart te brengen zijn, kan dit type voortaan als regulier systeem worden opgevat.

Artikel III Toepassingsbereik

Dit beleid is van toepassing op het opstellen van omgevingsprogramma's bodemenergie en op vergunningverlening voor open bodemenergiesystemen binnen en rond de gebieden waar omgevingsprogramma's voor zijn gemaakt (plangebied plus bufferzones), en waarmee door Gedeputeerde Staten is ingestemd. Het aantal regels is zo beperkt mogelijk gehouden.

Een omgevingsprogramma bodemenergie heeft tenminste betrekking op bodemenergiesystemen, en kan dan op open systemen, opgesloten systemen of op beide betrekking hebben. Voor de gesloten systemen is de gemeente doorgaans het bevoegd gezag.

Tevens kan een omgevingsprogramma bodemenergie op andere functies betrekking hebben, zoals hemelwateropslag. In dat geval moet het betreffende bevoegd gezag (in dit geval het waterschap) ook met het plan instemmen, en dus actief bij het opstellen van het plan worden betrokken.

De provincie blijft tevens bevoegd gezag voor gesloten systemen die onderdeel zijn van zogeheten complexe bedrijven. Het aantal gevallen waarin de provincie het bevoegd gezag is, is zo klein, dat het niet zinvol is om hier uitgebreid aandacht aan te besteden. Bij voorkoming zal worden bekeken, hoe het betreffende systeem het beste in het omgevingsprogramma bodemenergie kan worden opgenomen (dit beleid wordt dan naar analogie toegepast).

Artikel IV Omgevingsprogramma bodemenergie en vergunningverlening

Lid 1: Het opstellen van een omgevingsprogramma bodemenergie

Voor het maken van een omgevingsprogramma bodemenergie is een gebiedsgericht onderzoek nodig, waarbij beschikbare omgevingsinformatie (waaronder uitvoeringsprogramma's warmte) wordt verzameld. Hierbij wordt eerst de potentiële vraag naar -en aanbod van- bodemenergie kwantitatief in kaart gebracht door middel van een inventarisatie. Daarnaast worden alle huidige en

mogelijk te kennen toekomstige belangen in het gebied in beeld gebracht (economische, archeologische et cetera).

Vervolgens worden om het aanbod bij de vraag te laten aansluiten, de effecten van systeemconfiguraties ingeschat. De plaatsing van systemen ten opzichte van elkaar wordt hierbij - indien nuttig- gevarieerd. Tenslotte worden doorgaans, afhankelijk van bijvoorbeeld de hoeveelheid systemen en de grootte van het plangebied, de gevolgen (bijv. veranderde grondwaterstromen) en de effecten op de bestaande en toekomstige belangen in beeld gebracht.

Door deelname van belanghebbenden aan de begeleiding van het onderzoek, kan draagvlak voor een optimale configuratie ontstaan. Hierbij kan de uitkomst zelfs zijn, dat er in het betreffende gebied geen open systemen, maar alleen gesloten systemen gewenst zijn.

Met andere woorden, er is sprake van maatwerk.

Tenslotte wordt er aandacht besteed aan hoe in het programma op veranderende omstandigheden kan worden ingespeeld, zodat dit voor de belanghebbenden duidelijk is. Dit betekent ook dat een omgevingsprogramma bodemenergie op basis van een groeimodel kan worden gemaakt. Hierbij is de energievraag eerst maar voor een deel van het plangebied bekend. In de jaren daarna moet dan de energievraag van de overige delen van het plangebied bekend worden, waarna het gehele programma hierop moet worden aangepast. Hierover moeten initieel wel procesafspraken worden gemaakt.

Soms gaat het bij omgevingsprogramma's bodemenergie om nieuwe locaties. In Zuid-Holland zal het vaak gaan om gebieden die al grotendeels zijn ingericht, en waar al vele functies zijn gelokaliseerd, waardoor inpassing van nieuwe functies gecompliceerd is. De provincie neemt aan de begeleiding van het onderzoek deel, en brengt haar belangen en deskundigheid tijdens deze overleggen in.

In artikel III wordt in lid 1 een aantal onderwerpen genoemd, waarvan Gedeputeerde Staten het belangrijk vinden dat in het omgevingsprogramma bodemenergie aandacht wordt besteed:

a) De grootte van het plangebied (eventuele deelgebieden) en het onderzoeksgebied.

Voor een omgevingsprogramma bodemenergie wordt een gebied gekozen dat zoveel mogelijk een geografische/geohydrologische eenheid vormt (woonwijk, bedrijventerrein). Deze keuze wordt toegelicht, en er wordt aangegeven hoe groot dit gebied is (en hoe groot eventuele deelgebieden zijn). Voor het onderzoek wordt een groter gebied in beschouwing genomen dan het plangebied (het onderzoeksgebied), om de gevolgen voor belangen die grenzen aan het plangebied, ook in kaart te brengen.

b) De verwachte vraag naar warmte en koude in het plangebied

Hierbij wordt de potentiële vraag naar energie kwantitatief in kaart gebracht door middel van een inventarisatie van zowel de huidige bebouwing/functies, als (voor zover bekend) toekomstige bovengrondse bebouwing/functies en infrastructuur.

In de fase van de gebiedsontwikkeling wanneer de toekomstige functies en bebouwing slechts deels bekend zijn, is de toekomstige vraag naar bodemenergie ook maar voor een deel specifiek bekend. De ruimte kan dan deels globaal en deels meer specifiek (systeemlocaties,

warmte/koudezones) worden geordend.

Wanneer de energievraag wel volledig bekend is, en op basis hiervan het omgevingsprogramma bodemenergie wordt gemaakt, kan deze energievraag –bij het niet tijdig uitvoeren van het omgevingsprogramma veranderen, waardoor het programma moet worden aangepast. Dit pleit voor het plannen van een beperkt oppervlak. De plannen voor bodemenergie die afgelopen tien jaar gemaakt zijn, hadden een grootte van maximaal 100 hectare.

Wanneer in (delen van) het plangebied open systemen ongewenst zijn, is het overigens vanuit vergunningsverleningsoogpunt noodzakelijk, om het desbetreffende programma met deze notie vast te stellen[1]. Vergunningen voor open systemen kunnen dan namelijk op locaties waar andere functies zijn gepland, worden geweigerd.

c) de samenstelling van de ondergrond (met name de watervoerende lagen) en in hoeverre deze in de vraag naar warmte en koude kan voorzien

Het potentiële aanbod qua energieopslag kan in kaart worden gebracht op basis van de omvang van de grondwaterpakketten en de bruikbaarheid van deze pakketten voor het gebruik voor bodemenergie. De bodemopbouw kan aan de hand van een geohydrologische schematisering worden weergegeven[2]. Naast informatie uit boorbeschrijvingen kan hierbij ook informatie uit de Basis Registratie Ondergrond (BRO) en modellen als REGIS [3] worden gebruikt.

Zo nodig kan aanvullend bodemonderzoek worden uitgevoerd. Een proefboring is kostbaar (enkele tonnen), maar kan zich in specifieke gevallen terugverdienen, bijvoorbeeld als er een flink aantal bodemenergiesystemen in een watervoerende laag is gepland, waarbij het onbekend is of de afsluitende laag daarboven wel aanwezig is (hoe groter het aantal geplande installaties, hoe nuttiger). Een enkele keer wordt een proefboring door een projectontwikkelaar betaald. Soms betaalt een gemeente een proefboring. Als de proefboring succesvol is, kan het boorgat voor een bodemenergiesysteem of voor monitoring worden gebruikt.

Ook is de voor het systeem en leidingwerk de beschikbare hoeveelheid ruimte direct op en onder het maaiveld van belang. Daarbij dient in beeld worden gebracht, in hoeverre de gemeente voor de aanleg van bronnen en leidingen, openbare ruimte ter beschikking stelt.

d) De motivering van de verschillende typen bodemenergiesystemen en hun ordening

Het doel van een omgevingsprogramma bodemenergie is om de bodem zo doelmatig en duurzaam mogelijk voor (in ieder geval) bodemenergie te gebruiken. Bij de keuze voor de ordening van functies wordt daarom de onderbouwing, waarom met deze ordening de bodem het meest doelmatig & duurzaam wordt gebruikt, van belang geacht.

Na ontvangst van het programma hierop beoordeeld. Ook wordt gekeken of het eventueel op enig punt strijdig is met overig provinciaal beleid.

Het is doorgaans van belang om de ordening van bodemenergiesystemen op kaart vast te leggen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds gesloten systemen, waarvoor gemeenten hoofdzakelijk bevoegd gezag zijn en anderzijds open systemen, waarvoor Gedeputeerde Staten bevoegd gezag zijn (doubletsystemen, monobronnen, recirculatiesystemen). De ordening zorgt er voor dat de ondergrond zo doelmatig & duurzaam mogelijk wordt gebruikt, maar dit kan wel

beperkingen opleveren voor het gebruik van percelen. Een onderbouwing van de ordening is daarom belangrijk, zodat zij voor belanghebbenden goed uit te leggen is.

Bij steeds meer gemeenten bestaat belangstelling om zogeheten collectief gebied dekkende systemen aan te leggen. Het gaat daarbij om individuele of collectieve systemen (bijvoorbeeld in een appartementencomplex) die door middel van een ringleiding of anderszins worden verbonden. Hierbij is het nuttig om kwantitatief te onderbouwen, wat hiervan het voordeel is ten opzichte van stand-alone-systemen. Wanneer de gemeente een dergelijke complex systeem wil laten aanleggen, en dit in een warmteplan of een juridisch addendum op het omgevingsprogramma bodemenergie door haar wordt aangegeven (een zogeheten collectiviteitseis), kan de Omgevingsdienst Haaglanden hier bij haar vergunningverlening rekening mee houden.

Overigens is het voor de betrokken partijen uit het oogpunt van regeneratie van belang zich te bezinnen op een combinatie met andere bronnen. Indien bronnen een bevoegd gezag kennen dat *niet* bij het opstellen van het programma is betrokken, kunnen er in het omgevingsprogramma bodemenergie geen regel(s) voor worden opgenomen. Aangezien extra bronnen/installaties het functioneren van bodemenergiesystemen sterk kunnen verbeteren, is bezinning op dit aspect tijdens het maken van het programma wel van belang.

e) De (toekomstige) belangen die in en rond het plangebied mogelijk invloed ondervinden van de installatie van systemen in het plangebied.

1. (Cultuurhistorische) bebouwing en bovengrondse infrastructuur

Het gaat hierbij om een beschrijving van de bestaande en toekomstige bebouwing (inclusief kassen) waarbij aandacht wordt besteed aan garages, aanbouwen en schuren. Indien sprake is van gevoelige bebouwing wat betreft verzakking of aantasting van funderingen, dan kunnen deze grafisch worden weergegeven. Voor trein/tramtracés is het van belang dat bij de toepassing van het omgevingsprogramma bodemenergie contact wordt opgenomen met de eigenaar hiervan.

2. Ondergrondse infrastructuur

Het gaat hierbij om een beschrijving van de bestaande en toekomstige ondergrondse infrastructuur. Het betreft werken als tunnels en ondergrondse parkeergarages, maar ook kabel- en leidingstroken, omdat die een belemmering kunnen vormen voor de aanleg van leidingen en bronnen. Ook bij ondergrondse infrastructuur is de gevoeligheid een punt van aandacht (kwetsbaarheid van bijv. de vloeren van tunnels en garages).

3. Beschermde gebieden (natuur, landbouw, recreatie, milieubeschermingsgebieden voor grondwater en drinkwaterwinning, waterkeringen)

Waar natuurgebieden liggen blijkt uit de bijlage van de Omgevingsverordening van de provincie Zuid-Holland. Op basis van de landelijke natuurbeschermingswetgeving en het Provinciaal omgevingsbeleid zijn toepassingen van bodemenergiesystemen in het Nationale Natuurnetwerk (voorheen Ecologische Hoofd Structuur) en de Kroonjuwelen [4] & Werelderfgoed (Cultuurhistorische waarden) uitgesloten, tenzij daarvoor door Gedeputeerde Staten een ontheffing is verleend. In de bijlage van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening staat ook aangegeven waar 'grondwaterbeschermingsgebieden voor drinkwaterwinning' liggen. Hier wordt bodemenergie niet toegestaan, zodat de desbetreffende gebieden van het plangebied kunnen worden uitgesloten. Ook moet *naast* het plangebied met de belangen van het beschermingsgebied rekening worden gehouden. Verder kan, vanwege de (recreatieve en andere) belangen in het plangebied, het aanwezige (toekomstige) oppervlaktewater worden aangegeven.

4. Bestaande grondwateronttrekkingen en retourneringen

Het gaat hierbij om een beschrijving van de systemen die permanent danwel langdurig tijdelijk grondwater onttrekken of infiltreren, op basis van gegevens uit het Landelijk Grondwaterregister(LGR/BRO) en een inventarisatie van eventuele brijnlozingen in het desbetreffende gebied. Hierbij kan het toekomstig grondwatergebruik worden ingeschat, waaronder het gebruik door de aanwezige (of al geplande) bodemenergiesystemen of opslagsystemen voor neerslagwater (bijv. Urban Waterbuffers). Zo kan per grondwatergebruiker het soort onttrekking, het maximale uur-, dag-, maand- en jaardebiet, het watervoerende pakket waaruit wordt onttrokken of wordt geïnfilteerd, evenals de locatie worden vermeld. In geval van langdurige onttrekkingen wordt nagegaan hoe lang en in welke mate de onttrekking nog in werking is.

5. Grond(water) verontreinigingen

Het gaat hier om een inventarisatie van de aanwezige grond(water)verontreinigingen in de deklaag en de watervoerende pakketten, onder andere op basis van gegevens van *bodemloket.nl*. Indien in de nabije toekomst veranderingen in de verontreiniging wordt verwacht (zoals saneringen), wordt dit aangegeven.

6. Archeologische en aardkundige waarden

Het gaat hier om een inventarisatie van deze aanwezige waarden in de deklaag en de watervoerende pakketten, onder andere op basis van de Cultuurhistorische atlas van Zuid-Holland.

7. Overige belangen

In sommige gevallen kunnen ook andere dan de bovenstaande belangen in een gebied spelen, bijvoorbeeld begraafplaatsen. Verder wordt –indien van toepassing- de bevoegde gezagen voor deze belangen aangegeven.

f) De aard en de grootte van de invloeden op deze belangen bij de uitvoering van het omgevingsprogramma bodemenergie.

Het gaat hier om de gevolgen voor

1. (Cultuurhistorische) bebouwing en infrastructuur (constructief, architectonisch), zoals zettingen en opbarstingen die kunnen optreden door onttrekking en retournering van grondwater en polderbemalingen worden beschouwd op basis van de stijgingen en dalingen van grondwaterpeilen.

2. Ondergrondse infrastructuur die kunnen optreden door onttrekking en retournering van grondwater (bijv. paalrot). Deze worden beschouwd op basis van de geaccumuleerde maximale grondwaterstands- en stijghoogteverlagingen plus de berekende (maximale) zettingen/zettingsverhangen.

3. Beschermde gebieden (natuur, landbouw, recreatie, grondwaterbeschermingsgebieden voor drinkwaterwinning) door toedoen van de optredende effecten (maximale grondwaterstand verlagingen -verhogingen en hydrothermische veranderingen). Voor het gebied met hydrologische beïnvloedingslijnen kan worden vastgesteld of hier kwetsbare gebieden, zoals Natura2000 gebieden, voorkomen en zo ja, of hier -in dit geval- beschermde flora en fauna voorkomt die gevoelig is voor de berekende maximaal te verwachten freatische grondwater- en stijghoogteveranderingen.

4. Bestaande grondwateronttrekkingen en retourneringen door toedoen van het maximale hydrologische en hydrothermische effect van de bodemenergiesystemen binnen het invloedsgebied.

5. Grond (water)kwaliteit (inclusief zoet/brakwater-grensvlak) door toedoen van menging of (hydrothermische) verontreiniging van het grondwater.

6. Archeologisch waardevolle objecten en aardkundige waarden door toedoen van hydrologische en hydrothermische effecten van bodemenergiesystemen. Deze worden beschouwd op basis van de maximale grondwaterstands- en stijghoogteverlagingen en zettingen en eventuele veranderingen in de grondwaterkwaliteit.

7. Overige belangen (als bijvoorbeeld waterkeringen) ten gevolge van hydrologische en hydrothermische effecten door de bodemenergiesystemen.

Hierbij kan worden aangegeven welke maatregelen worden genomen om deze risico's te verminderen, en of er bij de diverse invloeden sprake is van norm onder- of overschrijding.

Lid 2: Weigeringsgronden op basis van een omgevingsprogramma bodemenergie, waar GS mee heeft ingestemd.

- a) De weigeringsgronden voor een omgevingsvergunning zijn opgenomen in Omgevingswet artikel 5.18 in samenhang met artikel 8.22 lid 1c in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. In artikel III van dit beleid wordt een nadere invulling gegeven aan deze weigeringsgronden. Bij de beslissing op een aanvraag om een vergunning voor een open bodemenergiesysteem binnen een omgevingsprogramma bodemenergie waar GS mee heeft ingestemd, wordt alleen een vergunning verleend op basis van het betreffende omgevingsprogramma bodemenergie.
- b) Buiten het plangebied (inclusief eventuele bufferzones) van het omgevingsprogramma bodemenergie waar GS mee heeft ingestemd, wordt alleen een vergunning verleend voor systemen waarvoor is aangetoond dat zij de uitvoering van een naburig plangebied (omgevingsprogramma bodemenergie) niet nadelig beïnvloeden.
Wat nadelige beïnvloeding is, is echter maatwerk. Toch is het zinvol dit lid in dit beleid op te nemen. Wanneer namelijk wordt berekend dat bij bestaande of geplande systemen een energieverlies zal optreden ten gevolge van de aanleg van een nieuw systeem buiten het plangebied van het omgevingsprogramma, en hierdoor het functioneren van deze bestaande of geplande systemen nadelig wordt beïnvloed, kan de vergunning voor dit nieuwe bodemenergiesysteem worden geweigerd.

Artikel V Procedures

Lid 1: Aanbieden van het omgevingsprogramma bodemenergie

Na afronding wordt het programma aan de provincie (als zijnde het bevoegd gezag voor de open bodemenergiesystemen) ter instemming aangeboden. Dit heeft als achtergrond dat Gedeputeerde Staten het belangrijk vinden dat de gemeenten een bewuste afweging maken omtrent de ordening van functies in de ondergrond .

Verder dienen zoveel mogelijk belanghebbenden bij de opstelling van het programma te worden betrokken. Het gaat hierbij om tenminste de belanghebbende overheden (gemeente, provincie). In geval van gietwateropslag en het afstemmen van lozingsroutes zal de betreffende waterkwaliteitsbeheerder bij de opstelling betrokken moeten zijn.

Lid 2: Plaatsing van open systemen in publieke grond

Het plaatsen van een bodemenergiesysteem vindt bij voorkeur in private grond plaats. Indien door de betreffende partij(en) kan worden onderbouwd dat dit niet mogelijk is, verwachten wij dat een dergelijk systeem in publieke grond wordt geplaatst. Het behoort tot de gemeentelijke beleidsvrijheid om aan dit laatste voorwaarden te verbinden, zolang het doel van het realiseren van het betreffende omgevingsprogramma bodemenergie niet onevenredig wordt geschaad. Dit lid grijpt terug op artikel IV lid 1e.

Lid 3: Een vergunning voor een installatie in het eerste watervoerende pakket in stedelijk en glastuinbouwgebied.

Uit een inventarisatie van bestaande en (mogelijke) toekomstige bovengrondse en ondergrondse bouwwerken en infrastructuur, blijkt regelmatig dat in het stedelijk en glastuinbouwgebied de ruimte in het eerste watervoerende pakket nu en in de toekomst voor verschillende functies, anders dan 'open' bodemenergie, nodig is. Indien in het eerste watervoerende pakket ook open bodemenergiesystemen zouden worden gerealiseerd, zou dat in de toekomst naar verwachting (kunnen) leiden tot negatieve beïnvloeding van die andere functies. Daarom worden het stedelijk en glastuinbouwgebied in Zuid-Holland als restrictiegebied gezien. Open bodemenergiesystemen dienen in principe dieper dan het eerste watervoerende pakket te worden geplaatst, en aanvragen voor het eerste watervoerende pakket worden geweigerd.

Wanneer bij het maken van een omgevingsprogramma bodemenergie bij de betreffende gemeente(n) wenselijk is om het (deels) openstellen van het eerste watervoerende pakket, en alle belangen zijn gediend, is er voldoende informatie beschikbaar om de benutting van *alle* watervoerende pakketten voor bodemenergie af te wegen, inclusief het eerste pakket. Deze afweging kan dus leiden tot een uitzondering op de regel dat in het eerste watervoerende pakket geen bodemenergiesystemen worden gepland. Vanwege potentiële omgevingseffecten dient een aanvraag voor een bodemenergiesysteem in het eerste watervoerende pakket wél het zogeheten uitgebreide vergunningentraject te doorlopen, in tegenstelling tot aanvragen van vergunningen in het tweede en derde watervoerende pakket.

[1] Behalve wanneer dat (deel van het) plangebied door slechts een projectontwikkelaar wordt ontwikkeld.

[2] Onder andere de kD en c-waarden en de hoogte van het maaiveld ten opzichte van NAP.

[3] Regionaal geohydrologisch informatiesysteem

[4] Metaforisch bedoeld; het gaat hier om waardevolle cultuurhistorische landschappen, zoals de Kagerplassen met zijn molens.

3. ZHPLG

3.1 Verhogen grondwaterstand veenweiden (peil)

Beleidskeuze Gezond en Veilig **7.3 Klimaatbestendig**

BASISTEKST, om in VISIE op te nemen

Het hoog(er) houden van de grondwaterstand is (vooralsnog) de enige manier om te komen tot reductie van de CO₂-emissie uit veen, zoals die in het Klimaatakkoord voor 2030 is afgesproken.

De meest effectieve manier daarvoor is bewegen naar een grondwaterstad van 40 cm onder maaiveld en waar nodig bijsturen naar minder. We willen dat realiseren in combinatie met het regelen van instrumenten, middelen en regelruimte om ongewenste effecten op landgebruik (zoals vermindering opbrengend vermogen grond) en watersysteem (zoals in elk geval op waterkwaliteit, -overlast en -beschikbaarheid) op te vangen, zodat deze beweging daadwerkelijk gemaakt kan worden en perspectief wordt geboden aan boeren bij hoog water.

Op basis van de meest recente wetenschappelijke kennis en in samenspraak met de andere overheden en gebiedspartijen werken we dit uit via gebiedsplannen en verdere beleidsuitwerking, voor zowel de korte termijn (2030) als lange termijn (2050).

3.2 Boerenlandvogels

Omgevingsvisie

Versterken natuur en landschapswaarden

Daarom werkt de provincie aan

Boerenlandvogels: met de acties vanuit het actieplan boerenlandvogels en het aanvalsplan grutto en de inzet van agrariërs via het agrarisch natuurbeheer, draagt de provincie bij aan het doel om de neerwaartse trend in aantallen van boerenlandvogels te keren. De opgave is echter groter dan alleen de neerwaartse trend keren. De provincie zet in op een toename van de grutto, als vlaggenschip voor de weidevogels met 3.500 broedparen. En voor de akker- en bollenvogels op een stijging van 300 paar patrijzen. Deze aantallen kunnen indicatief vertaald worden naar een kwantitatieve opgave van 11.000 extra hectaren inzet in het Agrarisch Natuurbeheer voor weidevogels en 1.900 extra hectaren voor akkervogels. Hierbij moet worden opgemerkt dat indien er meer kwaliteit wordt gerealiseerd op bestaand oppervlak, het benodigd extra aantal hectaren lager zal uitvallen.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer: middels de openstelling van de subsidieregeling ANLb kan de provincie agrariërs ondersteunen bij de uitvoering van natuur en landschapsbeheer bij het behalen van de natuurdoelen in het landelijk gebied. De extra nationale middelen die per 2026 beschikbaar komen voor Agrarisch Natuurbeheer zullen worden ingezet om hierin samen met boeren stappen te zetten. Waar nodig onderzoekt de provincie de mogelijkheden voor de inzet van aanvullend instrumentarium.

Beleidskeuzes van 5-1 Gezonde natuur

5.1.1 Nieuwe natuur realiseren

Nadere uitwerking

Met het Rijk zijn en worden meerdere afspraken gemaakt die hier invulling aan geven. Hieronder vallen:

Voor de akker- en weidevogels gelden de afspraken die gemaakt zijn onder aanvalsplan grutto en actieplan boerenlandvogels. Specifiek voor weidevogels ligt er in Zuid-Holland een grote opgave vanwege het belang van het veenweidegebied voor deze soorten. Omdat Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft voor met name de weidevogels wordt ingezet op een stijging van het aantal broedparen van de grutto, als vlaggenschip voor de weidevogels, met 3.500 broedparen. En voor akker- en bollenvogels op een stijging van 300 paar patrijzen. Deze aantallen kunnen indicatief vertaald worden naar een kwantitatieve opgave van 11.000 extra hectaren inzet in het agrarisch natuurbeheer voor weidevogels en 1.900 extra hectaren voor akkervogels. Hierbij moet worden opgemerkt dat indien er meer kwaliteit wordt gerealiseerd op bestaand oppervlak, het benodigd extra aantal hectaren lager zal uitvallen. De extra nationale middelen die per 2026 beschikbaar komen voor Agrarisch Natuurbeheer zullen worden ingezet om hierin samen met boeren stappen te zetten. Waar nodig onderzoekt de provincie de mogelijkheden voor de inzet van aanvullend instrumentarium.

Maatregelen van 5-1 Gezonde natuur

5.1.1.2 Versterken natuur- en landschapswaarden

Uitwerking

Zuid-Holland wil het tij keren voor de boerenlandvogels zoals de grutto, Kievit, veldleeuwerik en patrijs en richt haar inspanningen op het verbeteren van de leefomgeving van akker- en weidevogels. Daarom werkt de provincie, naast de realisatie van begrenste natuur en weidevogelkerngebieden, ook aan het versterken van natuur- en landschapswaarden binnen het landelijk gebied. De extra nationale middelen die per 2026 beschikbaar komen voor Agrarisch Natuurbeheer zullen worden ingezet om hierin samen met boeren stappen te zetten. Waar nodig onderzoekt de provincie de mogelijkheden voor de inzet van aanvullend instrumentarium. Ook onderzoekt de provincie hoe de monitoringsinspanningen in verhouding kunnen worden gebracht met de beleidsvragen.

3.3 Emissieplafond ammoniak

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

3.4 Drukfactoren rondom N2000 wegnemen

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

3.5 Integraal: Doel en middelenstapeling in gebieden

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

4. Ruimte en Landschap

4.1 Toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

4.2 Afwegingskader ruimtelijke ontwikkeling

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

4.3 Herijking 3ha kaart

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

4.4 Ruimtelijke kwaliteit en landschap

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

4.5 Groenblauwe netwerken

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

5. Economie

5.1 Ruimtelijk Economische Visie

Aanpassingen in Omgevingsvisie:

Ambitie 4. Een welvarend Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft een rijke en unieke geschiedenis. Op de wereld zijn er weinig plekken waar je in een kwartiertje fietsen 20 eeuwen geschiedenis tegenkomt. Resten van Romeinse forten, een eeuwenoud polderlandschap, trekvaarten, kunstig aangelegde landgoederen, boerderijen, molens, historische steden, vestingen, bunkers, pakhuizen en kerken. De weerslag van eeuwen van menselijke bedrijvigheid. Zuid-Holland is al eeuwenlang een centrum van handel, kennis en wetenschap. Een van de meest concurrerende en innovatieve regio's van Europa. Een kracht die onze provincie ontleent aan de diversiteit van de economie, het aanwezige potentieel van talentvolle mensen en het unieke deltalandschap.

De Zuid-Hollandse economie wordt gekenmerkt door een unieke structuur. Het herbergt het grootste haven-industriële complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld en vruchtbare landbouwgronden: belangrijke spelers in de wereldwijde voedselketen. Verder kent onze provincie een meerkernig stedelijk netwerk met talrijke kennis-, onderwijs- en onderzoeksinstituten, die tot de top in hun vakgebied behoren. Rond deze instituten ontstonden kennisintensieve clusters zoals de bio-lifescience, ruimtevaart, duurzame energie en quantumtechnologie.

Het behouden van deze toppositie en ons welvaartsniveau vereist dat de Zuid-Hollandse economie zich blijft vernieuwen en zich aanpast aan een veranderende omgeving. Verschillen in rijkdom en gezondheid tussen mensen, regio's en wijken nemen toe. Ook in onze provincie. Ondertussen verandert de economie van structuur door de digitalisering van onze werk- en leefomgeving. Daarnaast staat de ruimte voor met name zwaardere bedrijfsactiviteiten onder druk. Een dynamiek die erom vraagt om ons leven, wonen en werken opnieuw in te richten.

De provincie wil een economie die een bijdrage levert aan de brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders.

Ondernemerschap is belangrijk voor de economie. Ondernemers creëren de banen en bieden werkgelegenheid aan inwoners. Dit geldt zowel voor groot- midden- en kleinbedrijf. De provincie wil een economie die groeit in termen van kwaliteit en niet alleen in volume. Om dat te bereiken kiest de provincie voor een economie die:

- Duurzaam is; die uiteindelijk niks uitstoot en gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO2 en waterstof).
- Innovatief is; met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap.
- Inclusief is; met gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen en elke regio meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

De ontwikkeling naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie kan alleen als we werken aan een goed vestigingsklimaat, met voldoende, passende en goed benutte ruimte voor bedrijvigheid. Een toekomstbeeld met grote gevolgen voor de energie- en kennisintensieve Zuid-

Hollandse economie. En onze provincie heeft alles in huis om deze slag te slaan: talent, creativiteit, ondernemerskracht. In een tijd die grote kansen biedt voor mensen die op zoek zijn naar een baan of opleiding.

Ook het actief of passief aan cultuur meedoen, draagt in belangrijke mate bij aan het welbevinden en stimuleert de creativiteit die de provincie zo hard nodig heeft voor een innovatieve economie. In Zuid-Holland is de deelname aan culturele voorzieningen relatief laag. De provincie wil de deelname aan cultuurvoorzieningen door kinderen en jongeren in Zuid-Holland stimuleren.

Daarnaast werkt de provincie samen met vele vrijwilligers, medeoverheden, maatschappelijk middenveld en ondernemers aan het behoud en beleefbaar maken van het provinciaal erfgoed en archeologie. Zo bewaart de provincie de identiteit van dorpen en streken, en wordt Zuid-Holland steeds aantrekkelijker.

Beleidsdoel 4-1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

4-1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

De provincie staat voor een toekomstbestendige economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor haar ondernemers en inwoners. We geven economisch beleid vorm, zodat het bijdraagt aan brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. Dat betekent versnelling van de transitie naar een economie die duurzaam, innovatief en inclusief is:

- Een duurzame economie is een economie die uiteindelijk geen uitstoot heeft, en die gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO2 en waterstof).
- Een innovatieve economie heeft een sterke kennis- en concurrentiepositie, het vermogen om transities het hoofd te bieden en een vestigingsklimaat te creëren dat aantrekkelijk is.
- Een inclusieve economie heeft gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen en elke regio meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

De bijdrage aan brede welvaart en een duurzame, innovatieve en inclusieve economie bepaalt in steeds belangrijker mate de 'license to operate' van bedrijven. Het vormt ons afwegingskader voor economische activiteiten waarvoor steun en ruimte wordt geboden. We ondersteunen bedrijven in de transitie naar 'toekomstbestendigheid'. Toekomstbestendige bedrijven kunnen aanspraak maken op de steun van de provincie en de (toekomstige) ruimte in Zuid-Holland.

Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Economie en ruimte zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor een toekomstbestendige economie is een aantrekkelijk vestigings- en ondernemingsklimaat met voldoende fysieke ruimte nodig. Daarnaast leidt de ontwikkeling naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie tot andere eisen en wensen die we stellen aan deze ruimte. De ruimte voor economie is schaars in Zuid-Holland. Dat betekent dat we niet meer vanzelfsprekend ruimte faciliteren op basis van ramingen en prognoses, maar gericht kijken naar de bijdrage van economische ontwikkelingen aan brede welvaart en het Zuid-Hollandse ecosysteem. Dit bepaalt in steeds belangrijker mate de 'license to operate' van bedrijven. Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit zijn de pijlers van een toekomstbestendige economie en krijgen prioriteit bij de verdeling van de ruimte. Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit staan niet los van elkaar; ze kunnen elkaar versterken en leiden samen tot brede welvaart. Tegelijkertijd kunnen ze ook op gespannen voet met elkaar staan bij het maken van ruimtelijke

keuzes. Bij de verdeling van de ruimte voor economie geven we daarom prioriteit aan de volgende activiteiten:

1. Basiseconomie en strategische belangen: De 'basiseconomie' heeft voldoende ruimte nodig. Dat gaat om maatschappelijke en nutsvoorzieningen en stadverzorgende bedrijvigheid die noodzakelijk is voor het functioneren van onze samenleving. Daarnaast gaat het om activiteiten die vanwege hun (nationale) strategische belang een bijdrage leveren aan onze strategische autonomie.
2. Circulaire economie: We maken ruimte voor activiteiten die bijdragen aan de transitie naar een circulaire en klimaat neutrale economie, waarin het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen het uitgangspunt is.
3. Kennis- en innovatie-ecosystemen, technologische maakindustrie en toegevoegde waarde: Voor ons toekomstig verdienvermogen zetten we in op onze sterke kennis- en innovatie-ecosystemen en de technologische maakindustrie. We geven daarbij prioriteit aan activiteiten met een hogere toegevoegde waarde voor de samenleving en economie en een compact ruimtebeslag.

Bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen zijn een cruciale schakel in het economisch functioneren van Zuid-Holland. De ca. 26.000 bedrijven op bedrijventerreinen zijn samen goed voor bijna 1/3 van de totale werkgelegenheid en de toegevoegde waarde in de provincie. Bedrijventerreinen zijn daarnaast dé locaties waar hinder veroorzakende functies zich kunnen vestigen. Daarmee zijn het ook dé plekken waar de transities naar een duurzame en circulaire economie vorm moet krijgen. De uitbreidingsruimte voor nieuwe bedrijventerreinen is beperkt, mede door de keuze in het Ruimtelijk Voorstel divan de provincie dat wonen en werken zich moeten ontwikkelen binnen de beschikbare ruimte, inclusief de in het Omgevingsbeleid opgenomen 3ha-locaties. Daarom moet de beschikbare ruimte zorgvuldig worden beschermd en beter worden benut. Tegelijkertijd hebben bestaande bedrijventerreinen vaak nog ongebruikte mogelijkheden met betrekking tot ruimtegebruik, energietransitie en klimaatadaptatie en zullen bedrijventerreinen ook zelf moeten transformeren tot duurzame en circulaire werklocaties. Via het stellen van randvoorwaarden bij het faciliteren van de ruimte, wil de provincie voorrang geven aan bedrijven die bijdragen aan de overgang naar een duurzame, digitale en inclusieve economie en verbetering van het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland.

De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Beter benutten en duurzaam functioneren van bedrijventerreinen. De provincie zet in op het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen onder andere door middel van meervoudig ruimtegebruik en maximale benutting van de beschikbare milieuruimte op bedrijventerreinen. Waar mogelijk wordt functiemenging onder voorwaarden mogelijk gemaakt, zoals bedrijven met een lage milieucategorie met woningbouw.
- Het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven op bedrijventerreinen. De provincie blijft ervoor waken dat (selectieve) vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de regio's in balans blijven en dat woningbouwplannen van gemeenten niet botsen met aanwezige bedrijven op bedrijventerreinen.
- Het stimuleren van circulaire en duurzame bedrijventerreinen door eigen duurzame opwekking en de realisatie van lokale warmtenetten. Ook kunnen deze terreinen bijdragen aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatie.

Van bedrijven die werken met arbeidsmigranten verwacht de provincie een menswaardig huisvestingsplan. Het in beeld brengen van de huisvestingsbehoefte als gevolg van nieuwe bedrijvigheid of uitbreiding daarvan, is onderdeel van de totale huisvestingsbehoefte van arbeidsmigranten in de gemeente. Het is van belang dat de gemeente de huisvestingsbehoefte van en – mogelijkheden voor arbeidsmigranten (tijdelijk) werkzaam in de gemeente, en/of van arbeidsmigranten die langdurig in de gemeente wonen of willen wonen, actueel houdt en opneemt in gemeentelijke Omgevingsvisie in het onderdeel economie (alsmede in het onderdeel over huisvesting).

Vanuit het oogpunt van optimale benutting van de ruimte voor ondernemen op bedrijventerreinen beperken we menging van kwetsbare functies op bedrijventerreinen met een hogere milieucategorie tot een minimum. Bedrijventerreinen met een hogere milieucategorie zijn primair bedoeld voor bedrijven die vanwege hun zwaardere type bedrijfsvoering zijn aangewezen op de hogere milieugezoneerde gebieden en kunnen bijzonder lastig gemengd worden met kwetsbare functies.

Kantoren

Nieuwe, grootschalige kantorenontwikkelingen worden op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken geconcentreerd. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Het verminderen van het kantorenaanbod op minder kansrijke locaties.
- Waar mogelijk het veranderen van leegstaande, incurante kantoren naar andere functies (wonen).

Detailhandel

Gezonde, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra zijn belangrijk voor de levenskwaliteit van onze inwoners. De provincie zet daarom in op:

- Het versterken van de detailhandelsstructuur door deze kwalitatief te verbeteren.
- Het garanderen van de bereikbaarheid door winkels zoveel mogelijk te concentreren in bestaande centra.

Beleidskeuzes van 4-1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

4.1.1 Innovatieve economie

Wat wil de provincie bereiken?

Nederland, en hiermee dus ook Zuid-Holland, zijn kenniseconomieën. Innovatie is een essentieel onderdeel van een kenniseconomie. Het stimuleren van een innovatieve economie doet de provincie door kennisontwikkeling en kennisdeling tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden te stimuleren. Denk aan samenwerkingsverbanden bewerkstelligen, digitale technologieën helpen ontwikkelen en onderzoeksprojecten financieren om toepassing van innovatie mogelijk te maken.

De economie staat onder druk omdat deze nog sterk leunt op fossiele en analoge productieprocessen. Tegelijkertijd staat de provincie voor tal van uitdagingen, op het gebied van stikstof, klimaat, human capital, schone en betaalbare energie, en een gezonde en inclusieve leefomgeving. De transitie naar een duurzame en digitale economie wordt door de provincie geholpen om te versnellen door in te zetten op innovatie. Hiermee wordt de economie toekomstbestendig gemaakt.

Verschillende beleidsmaatregelen zijn ingericht om aan bovenstaande doelen een bijdrage te leveren.

Aanleiding

Zuid-Holland kent een brede en dynamische economie, en levert daarmee een forse bijdrage aan de nationale economie en het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland. Belangrijke onderdelen van de Zuid-Hollandse economie zijn kennis en innovatie. Een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem (zoals bijvoorbeeld het startup ecosysteem of het innovatie ecosysteem rondom de verschillende campussen) is belangrijk voor de kennis- en concurrentiepositie van Zuid-Holland en voor het vestigingsklimaat. Bovenal is een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem van belang voor het vinden van oplossingen voor de maatschappelijke opgaves waar we in Zuid-Holland voor staan.

Maar zonder (publieke) investeringen stagneert het kennis en innovatie-niveau van Zuid-Holland. Innovaties komen vaak niet of trager tot stand zonder overheidsmaatregelen gericht op het stimuleren en faciliteren van innovatie. Er is daarmee sprake van marktfalen. Voor innovaties die bijdragen aan de transitie naar een duurzame economie is bovendien vaak sprake van transitiefalen: het speelveld bevoordeelt activiteiten die passen bij de dominante fossiele, lineaire en analoge economie ten opzichte van activiteiten gericht op een duurzame (en circulaire) en digitale economie.

Daarom investeert de Provincie, samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen in het stimuleren van een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem en de technologische maakindustrie. We zetten in op de kennis en innovatie-ecosystemen, waar Zuid-Holland de sterkste uitgangspositie heeft en de meeste economische en maatschappelijke waarde kan toevoegen. We sluiten daarbij aan op de thema's uit de Groeiagenda Zuid-Holland.

Motivering Provinciaal Belang

Het stimuleren van de regionale economie is door de nationale overheid bij de regio's belegd. De provincies in Nederland geven hier uitvoering aan. De economie in Zuid-Holland staat onder druk om een transitie te maken naar een duurzame en digitale economie, waarbij brede welvaart en inclusie geborgd worden. Binnen de beleidskeuze Innovatieve economie, wordt uitvoering gegeven aan het stimuleren van innovatie en het versterken van de kennisinfrastructuur en de technologische maakindustrie.

Nadere uitwerking

Investeren in kennis en innovatie loont. Elke euro aan overheidsinvesteringen in kennis en innovatie resulteert in €9 toegevoegde waarde in de Nederlandse economie (Biggar, 2022). Juist voor het versnellen van de verschillende transities en bespoedigen van inclusie is kennis en innovatie belangrijk. Door oplossingen voor de transities te ontwikkelen, kennis te verspreiden en ondernemers te helpen innovaties toe te passen. De provincie Zuid-Holland versterkt het kennis & innovatie ecosysteem door de inzet van verschillende beleidsmaatregelen. Deze zijn:

1. Strategische samenwerking om een innovatieve economie te stimuleren
2. Innovatie infrastructuur versterken door de ontwikkeling van campussen en fieldlabs te versnellen en campussen te versterken
3. Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie
4. Innovatie stimuleren binnen specifieke clusters
5. Innovatie stimuleren in het MKB

1.1.5 Circulair Zuid-Holland

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil een volledige circulaire samenleving in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussendoel 50% minder verbruik van primaire fossiele grondstoffen, mineralen en metalen in 2030. De provincie zet in op verschillende inhoudelijke thema's waar de provincie impact kan maken. Dit doet de provincie met een transitieaanpak in samenwerking met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties en groepen die aan de transitie bijdragen.

Aanleiding

Een toekomstbestendig welvarend Zuid-Holland

De haven, onze industrie, land- en tuinbouw, woningbouw en infrastructuur, de energievoorziening. Het zijn sectoren waarin grote hoeveelheden grondstoffen en materialen omgaan. En aan de andere kant van het spectrum de energietransitie. Door minder gebruik te maken van fossiele brandstoffen wordt een belangrijke bijdrage aan de circulaire transitie geleverd. Tegelijkertijd: elektromotoren, windturbines, zonnepanelen, accu's en elektrolyse-installaties zijn afhankelijk van kostbare en schaarse grondstoffen als lithium, koper, nikkel en platina. Van sommige van die grondstoffen is nu al bekend dat – wanneer er niet wordt ingegrepen – de wereldvoorraden ontoereikend zullen zijn voor een globale energietransitie. Nu landen als China, Zimbabwe en Chili de export ervan controleren worden ze meer en meer de inzet van een geopolitiek spel. Anders omgaan met grondstoffen én inzetten op strategische autonomie is daarmee essentieel. Het zorgt voor een toekomstbestendig Zuid-Hollands verdienmodel.

De provincie Zuid-Holland heeft een unieke positie in de circulaire transitie. Zuid-Holland is een diverse provincie met zowel landbouw als de meeste de meest verstedelijkte provincie van Nederland. Met de haven, industrie en Greenports is Zuid-Holland ook het economisch zwaartepunt van ons land. Daarnaast huisvest de provincie zowel vele (innovatieve) startups, MKB'ers als grote internationale bedrijven. Bedrijven die (inter)nationaal opereren of juist geworteld zijn in de vele regio's van Zuid-Holland. Ook huisvest de provincie enkele toonaangevende kennisinstellingen van MBO tot WO die de kennis in huis hebben om de transitie aan te pakken.

Met de grootte van de economie in Zuid-Holland is het dan ook geen verrassing dat Zuid-Holland verantwoordelijk is voor 30% van het grondstoffengebruik in Nederland. Dat aandeel maakt de provincie verantwoordelijk en geeft verantwoordelijkheid. Het doel is een halvering van het grondstoffengebruik in 2030. Dat is al halverwege de volgende collegeperiode. Op dit moment wordt er de provincie Zuid-Holland 17,5% minder primaire grondstoffen gebruikt voor onze productie in vergelijking met 2014. Er wordt dus meer gebruik gemaakt van circulaire grondstoffen, echter groeit de Zuid-Hollandse economie harder en worden er per saldo niet minder maar steeds méér grondstoffen verbruikt. De provincie moet dan ook stevig aan de bak.

De transitie naar een circulaire economie zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en daarmee nieuwe ruimtevragers. Ook de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid zal veranderen. De ruimtevraag kan bijvoorbeeld gaan om locaties voor het winnen, opslaan, sorteren en verwerken van kritieke materialen, sloopmateriaal uit de bouw, groene grondstoffen of plastics. Circulaire bedrijvigheid, zowel van nieuwe als bestaande spelers, heeft echter moeite om in Zuid-Holland voldoende ruimte te vinden, maar is essentieel om de transitie naar een circulaire economie te realiseren. Daarom willen we ruimte bieden aan de circulaire economie.

[...]

In de maatregel 'Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland' en de maatregel 'Ruimte voor de circulaire economie' worden de bouwstenen beschreven.

1.1.6 Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar een welvarend en krachtig Zuid-Holland met toekomstbestendige ruimte voor ondernemerschap. We geven ruimtelijk-economisch beleid vorm, zodat het bijdraagt aan brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. Dat betekent versnelling van de transitie naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie. Dit bepaalt in steeds belangrijker mate de 'license to operate' van bedrijven, en vormt daarmee ons afwegingskader voor economische activiteiten waarvoor we ruimte bieden in Zuid-Holland. Een goed vestigingsklimaat met concurrerende, toekomstbestendige bedrijventerreinen, vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en een sterke kantorenmarkt dragen daaraan bij. Het gaat daarbij om voldoende werklocaties van de juiste kwaliteit en op de juiste plek, waarbij duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit prioriteit krijgen bij de verdeling van de beschikbare ruimte. De provincie zet daarom in op:

- Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden;
- Juiste kantoor op de juiste plek;
- Selectief vestigingsbeleid voor grote ruimtevragers.

De provincie zet hiervoor verschillende instrumenten in zoals het opstellen van ruimtelijke regels, maar ook door flankerend beleid via subsidieregelingen, het delen van kennis en informatie, onderzoek, het organiseren van netwerken en het inzetten van ambassadeurs. De provincie past alle vier de vormen van overheidssturing uit het NSOB-kwadrantenmodel voor overheidssturing toe omdat de huidige vraagstukken vragen om meer dan (ruimtelijke) regels alleen.

Aanleiding

De verantwoordelijkheid voor de regionale economie is gedecentraliseerd naar provincies. De ruimte in Zuid-Holland is schaars en die ruimte staat onder druk door vele functies die om ruimte vragen. Om ervoor te zorgen dat er kwantitatief en kwalitatief voldoende ruimte beschikbaar blijft voor bedrijvigheid stelt de provincies regels op met betrekking tot de hoeveelheid ruimte die nodig is voor een gezonde, toekomstbestendige economie en de kwaliteit van de plekken waar bedrijvigheid zich kan vestigen. Daarnaast hecht de provincie veel waarde aan vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en wil de provincie, om dat te bereiken, detailhandel concentreren in de centra, de detailhandelsstructuur versterken door deze vooral kwalitatief te verbeteren en ook de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen te garanderen.

Op dit moment wordt ruim 30% van het bruto regionaal product van Zuid-Holland op de bedrijventerreinen gerealiseerd en zijn de terreinen goed voor ruim een derde van de werkgelegenheid in Zuid-Holland. Inclusief kantoren en detailhandel zijn de werklocaties goed voor ca. 50% van de werkgelegenheid.

Motivering Provinciaal Belang

De Provincie Zuid-Holland streeft naar een toekomstbestendige economie die een bijdrage levert aan de brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. De provincie is verantwoordelijk voor de regionale

ruimtelijke ordening en regionale economie. Ruimtelijk-economisch beleid vraagt om regionale afstemming. De keuze van de ene gemeente heeft al snel gevolgen voor de andere gemeente: bijvoorbeeld als het gaat om de hoeveelheid ruimte voor ondernemen (tegengaan van overcapaciteit, bijvoorbeeld bij detailhandelsontwikkelingen), 'not in my backyard' (NIMBY) gedrag (bijvoorbeeld ruimte beschikbaar stellen voor bedrijven met een hogere milieucategorie) of de juiste locatie (bijvoorbeeld kantoren, vooral op de toplocaties in Den Haag en Rotterdam en detailhandel concentreren en clusteren in het centrum). De provincie kan met haar ruimtelijk beleid lokale belangen overstijgen en effecten van nieuwe ontwikkelingen op elkaar afstemmen en waar nodig tegen elkaar afwegen. Hiermee wordt ook voor iedereen een gelijkwaardig en evenwichtig speelveld bevorderd.

Nadere uitwerking

Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Kwalitatief goede en voldoende bedrijventerreinen zijn nodig voor een optimaal vestigingsklimaat voor het Zuid-Hollandse bedrijfsleven. Bedrijventerreinen zijn dé locaties waar hinder veroorzakende functies zich kunnen vestigen, zoals stadsverzorgende bedrijven (bouw, service, reparatiediensten), (stads)logistiek en (circulaire) industrie. Ook zijn het locaties waar mede de provinciale natuurinclusieve, circulaire en energieneutrale doelen kunnen worden gerealiseerd:

- Van de huidige bedrijventerreinen bestaat slechts 1% uit natuurlijke elementen. Als er niets verandert, zal de gemiddelde gevoelstemperatuur op een zomerse dag op een bedrijventerrein 40,8 graden zijn. (Bron: RIVM)
- Bedrijventerreinen zijn met 60% van het Nederlandse grondstoffengebruik de geografische hotspots in de transitie naar een circulaire economie. (Bron: circulair.biz – een platform mede door de provincie opgericht).
- Bedrijventerreinen die niet onder de 6 grote industriële clusters vallen, verbruiken samen 5% van het aardgas en 15% van de elektriciteit in Nederland. (Bron: CE Delft)

De provincie zet in op vier beleidslijnen:

1. Het behouden van het huidige aanbod van bedrijventerreinen.
2. Het beter benutten van bedrijventerreinen
3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen (energie neutraal, circulair en natuurinclusief)

Selectief vestigingsbeleid grote ruimtevragers 1. Het behouden van het huidige areaal en het (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen

De afgelopen jaren is de economische situatie snel veranderd, wat zorgt voor veel ruimtelijke dynamiek. De vraag naar ruimte is sterk opgelopen. Die toename is voor een deel toe te schrijven aan een groei van de economie, of doordat bestaande bedrijventerreinen transformeren naar een andere functie, zoals woningen. Ook door de transitie naar een circulaire, klimaatneutrale en duurzame economie ontstaan er nieuwe ruimtevragers. Deze nieuwe ruimtevrage richt zich voornamelijk op bedrijventerreinen: van gemengd stedelijk, tot industrieterreinen met een hoge milieucategorie (HMC) en watergebonden functies.

In de Ruimtelijke koers voor Zuid-Holland zijn de volgende 4 sturende ruimtelijke principes opgenomen:

- Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit;
- Hierbij wordt geaccepteerd dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland;

- Er wordt gestuurd op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde;
- Er wordt rekening gehouden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.

Verder is hierin over ruimte voor economie opgenomen: De schaarste aan ruimte vraagt om keuzes. De provincie kiest ervoor dat wonen en werken zich moeten ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor al is bestemd of gereserveerd. De provincie gaat voor kwaliteit en selectieve groei. Dat betekent dat er niet meer vanzelfsprekend ruimtelijk gefaciliteerd wordt op basis van ramingen en prognoses.

Aan de ene kant moet de economie zich dus ontwikkelen binnen de ruimte die beschikbaar is (en tot 2030 nog ontwikkeld kan worden) en aan de andere kant is er ook na 2030 meer ruimte nodig. Vanwege de schaarse beschikbare ruimte voor de economie is het van belang om de bestaande en nog tot 2030 te ontwikkelen ruimte voor bedrijventerreinen te behouden en niet verder terug te laten lopen door transformatie naar andere functies.

Daarom beschermt de provincie bedrijventerreinen tegen transformatie naar andere functies. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- (onderdelen van) Bedrijventerreinen met MC 3 en hoger en/of watergebonden kavels kunnen niet langer (deels) gewijzigd worden naar andere functies;
- (onderdelen van) Bedrijventerreinen met MC 1 en 2 kunnen ontwikkeld worden tot gebieden met een combinatie van functies, mits hierbij evenveel ruimte voor ondernemen in m2 uien bedrijfscategorie terugkomt. Omdat deze m2 boven elkaar kunnen worden gerealiseerd, kan ruimte gemaakt worden voor andere functies. Vrijgespeelde ruimte wordt met voorrang ingezet voor het ontwikkelen van circulaire, natuurinclusieve en energieneutrale bedrijvigheid. Functiemenging is alleen mogelijk met functies die ondersteunend zijn aan het profiel van het bedrijventerrein. Er komen geen functies die de hoofdfunctie bedrijventerrein verdringen
- Alleen indien sprake is van een zwaarwegend algemeen belang en er geen reële andere mogelijkheid is, kan bij uitzondering en in goed regionaal overleg een andere ruimtelijke ontwikkeling mogelijk worden gemaakt;
- Bestaande afspraken, zoals opgenomen in de aanvaarde regionale bedrijventerreinvisies en afgesloten woon-werk akkoorden en bestuursakkoorden, blijven van kracht. Voor de uitvoering van deze afspraken komt er een overgangsrecht. Daarnaast is er sinds 2023 een nieuw instrument toegevoegd: een minimale milieuzonering dvoor nieuw te ontwikkelen omgevingsplannen 2. Het beter benutten van bedrijventerreinen

De ruimte in Zuid-Holland is schaars en de provincie heeft in de Ruimtelijke Koers Zuid-Holland bepaald dat werken zich moet ontwikkelen binnen de bestaande ruimte en de ruimte die hiervoor is gereserveerd. Daarom is het belangrijk de beschikbare ruimte voor bedrijvigheid op bedrijventerreinen effectief en efficiënt te benutten. Voorbeelden van beter benutten zijn het (opnieuw) vestigen van een watergebonden bedrijf op een watergebonden kavel, benutting van de hoge milieucategorieën, het weren of verplaatsen van bepaalde typen bedrijven (bouwmarkten, speelparadijzen en tuincentra) op terreinen die geschikt zijn voor een hogere milieucategorie/-zone of watergebonden bedrijventerreinen, het benutten van het volledige bouwvlak en toegestane bouwhoogte, ander meervoudig ruimtegebruik (parkeren, waterberging, energie, groene gevels en daken) en het weer in gebruik nemen van zeer langdurig leegstaand

vastgoed. Ook het realiseren van een groene en klimaatadaptieve omgeving op bedrijventerreinen hoort daarbij.

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat beter benutten nauw verbonden is met de opgaven rond het behouden van voldoende ruimte voor bedrijventerreinen en daarbinnen voldoende ruimte maken voor de toenemende ruimtevrage en het verduurzamen van bedrijventerreinen.

Om aan beter benutten een impuls te geven wordt bij de H 2025 het instrument “minimale milieuzonering” geïntroduceerd. Dit instrument kon alleen op nieuwe terreinen worden ingezet. **We breiden dit instrument uit naar bestaande bedrijventerreinen door middel van een instructieregel in de Omgevingsverordening, om ook deze bedrijventerreinen beter te benutten. Hierbij** ligt ook veel verantwoordelijkheid bij gemeenten. Handhaven, accountmanagement en goede omgevingsplannen zijn instrumenten die nu al ingezet kunnen worden.

Naast functiemenging op bedrijventerreinen kan het toevoegen van (mengbare) bedrijvigheid in woongebieden, centrumgebieden en nabij OV-knooppunten een bijdrage leveren aan het behouden of creëren van voldoende ruimte voor bedrijvigheid. Zowel in de bestaande woonwijken als bij de nieuwe gebiedsontwikkelingen willen we een mix van wonen én werken behouden of ontwikkelen, zonder dat dit ten koste gaat van woningbouwopgave. Daarmee stimuleren we wonen én werken in de (brede binnen)stad en maken we ruimte voor ‘lichtere’ bedrijven die zich niet meer in de hogere milieuzones op bedrijventerreinen mogen vestigen. Hiermee creëren we op deze bedrijventerreinen schuifruimte die ingezet kan worden voor ‘zwaardere’ bedrijven die vanwege hun bedrijfsvoering zich niet (meer) in een stedelijke omgeving kunnen vestigen.

Door stijgende prijzen voor grond en vastgoed verdwijnt (kleinschalige) stadsverzorgende bedrijvigheid uit het stedelijk gebied, terwijl dit een belangrijke sociaal-economische waarde heeft. In samenwerking met gemeenten en het rijk willen we inventariseren welke goede voorbeelden er zijn en experimenteren met nieuw instrumentarium om voldoende betaalbare bedrijfsruimtes in de stedelijke omgeving aan te bieden.

3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen (energieneutraal, circulair en natuurinclusief)

In een duurzame economie zijn werklocaties niet alleen plekken waar bedrijven werken aan de energie- en grondstoffentransitie, maar de locaties zelf kunnen ook bijdragen aan gezondheid, klimaatadaptatie, planten en dieren en verbetering van landschapskwaliteit. Dit is niet alleen nodig voor een duurzame samenleving en economie, maar draagt ook bij aan het leef- en vestigingsklimaat en de creativiteit, productiviteit en gezondheid van onze inwoners.

Voor een goed vestigingsklimaat is het van belang dat bedrijventerreinen de basis op orde hebben (schoon, heel, veilig) en zich ontwikkelen in de richting van energieneutraal, circulair en natuurinclusief. Met het programma verduurzaming bedrijventerreinen zetten we in op het stimuleren van verduurzamingsprojecten (circulair, energy hubs, groen en klimaatadaptief), netwerkvorming, kennisdeling en het op orde brengen van de basiskwaliteit (organisatiegraad) van bedrijventerreinen. Maatregelen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen, het verduurzamen, zoals collectieve energie (besparing en duurzame opwekking), vergroening en glasvezelnetwerk, kunnen efficiënter gezamenlijk worden uitgevoerd. De meeste bedrijven op een bedrijventerrein behoren tot het MKB. Zij missen vaak de slagkracht van een groot bedrijf. Door samen te werken kunnen er collectieve acties opgezet worden. Daarom is de organisatiegraad op bedrijventerreinen in

de vorm van een ondernemersvereniging of een Bedrijventerreinen Investeringszone (BIZ) erg belangrijk. Via een BIZ of een breder ondernemersfonds kunnen activiteiten gefinancierd worden ter bevordering van de kwaliteit van het bedrijventerreinen als dat van tevoren in het programma is opgenomen. Als er geen BIZ aanwezig is op het terrein zijn er aparte draagvlakonderzoeken nodig om dit gezamenlijk te kunnen bereiken.

Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden

Detailhandel is nog steeds het belangrijkste bezoeks­motief voor centra ondanks het **veranderende (koop)gedrag van consumenten en afnemend winkelaanbod**. Uitbreiding van het detailhandelsaanbod is, gelet op de transitie waar alle centra voor staan, niet meer de focus. Centra veranderen van gebieden waar detailhandel de boventoon voert naar gebieden waar inwoners en bezoekers graag komen en verblijven maar niet meer alleen voor het doen van aankopen. Het gaat in de toekomst veel meer over het relevant houden van centrumgebieden als huiskamer van de wijken, dorpen en steden. Detailhandelsvoorzieningen onderling en andere (maatschappelijke en commerciële) voorzieningen versterken elkaar waardoor synergie en combinatiebezoek ontstaat. Hierdoor functioneren de voorzieningen als geheel beter dan de som der delen. De kern van het provinciaal detailhandelsbeleid ligt daarom bij de concentratie en bundeling van detailhandelsvoorzieningen in de centra. Hierdoor wordt de detailhandelsstructuur versterkt. Verspreid liggend aanbod draagt niet bij aan het clusteren en concentreren van het detailhandelsaanbod en tast de detailhandelsstructuur in ruimtelijke zin (afname ruimtelijke kwaliteit, toename leegstand) aan. De provincie benut hiermee de kracht van detailhandel voor vitale, sterke en aantrekkelijke centra en draagt daarmee bij aan de bereikbaarheid en beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen. Omdat voorzieningen worden geclusterd, kunnen ook vervoersstromen efficiënter worden ingericht en ontstaat er ook meer draagvlak voor Openbaar Vervoer. Door het bevorderen en faciliteren van herbestemming en transformatie **van winkelgebieden** kunnen slecht functionerende detailhandelslocaties, naast een versterking van de detailhandelsstructuur, een bijdrage leveren aan de woningbouwopgave of andere opgaven in het bestaand stedelijk gebied.

Buiten de centra biedt de provincie alleen vestigingsruimte aan enkele specifieke branches van detailhandel. Het gaat dan vooral om detailhandel die vanwege de aard en omvang van de te verkopen goederen in ruimtelijke zin niet goed is in te passen in de centra.

Detailhandel binnen de centra: Verschillende type winkelcentra

De provinciale detailhandelsstructuur onderscheidt voor reguliere detailhandel vier typen winkelcentra met bijbehorende ontwikkelingsperspectieven: te consolideren centra, te herpositioneren centra, te optimaliseren centra en overige centra. Deze vierdeling maakt het 'level playing field' herkenbaar. Hierdoor wordt duidelijk en inzichtelijk welke positie een centrum heeft in de provinciale detailhandelsstructuur en worden de gemaakte keuzes voor ontwikkelingsmogelijkheden (investeringen, ruimtelijke toevoegingen en herstructureringen/transformaties) daarbinnen helder. De typen centra en de behorende ontwikkelingsperspectieven worden nader uitgewerkt in het Omgevingsprogramma. In Bijlage IX (onderdeel C) van de Omgevingsverordening is een tabel opgenomen waarin duidelijk wordt welke centra tot welke type centra van de provinciale detailhandelsstructuur behoort.

Detailhandel buiten de centra: welke detailhandel kan zich buiten de centra vestigen?

Vanuit ruimtelijke overwegingen, om de kracht en attractiviteit van centra te bevorderen en het beleid om bedrijventerreinen voor reguliere bedrijven te behouden, benadert de provincie

uitbreiding van de perifere, solitaire en verspreide detailhandel zeer terughoudend. De provincie biedt vestigingsmogelijkheden buiten de centra alleen aan enkele specifieke branches van detailhandel aan. Het gaat dan om detailhandel die vanwege de aard of de omvang van de goederen in ruimtelijke zin niet of niet goed inpasbaar is in de centra en die niet essentieel is voor de kwaliteit van de centra. Het gaat dan om detailhandel in brand- en explosiegevaarlijke goederen, detailhandel in volumineuze goederen, detailhandel in meubels en volumineuze woongoederen, tuincentra en bouwmarkten. In het Omgevingsprogramma worden de aangewezen Perifere Detailhandels Vestigingen- (PDV) en Grootschalige Detailhandels Vestigingen (GDV)-locaties aangeduid. Ook kan er onder voorwaarden ruimte worden geboden aan enkele vormen van kleinschalige detailhandel, ondergeschikte detailhandel en afhaalpunten voor niet-dagelijkse artikelen.

Voor een nadere toelichting op de vestigingsmogelijkheden buiten de centra, wordt verwezen naar (de toelichting op) artikel 7.3.9 van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV).

Toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de centra

Aan nieuwe detailhandelsontwikkelingen verbindt de provincie voorwaarden op het gebied van toelaatbaarheid. Ontwikkelingen die met nieuwe detailhandel gepaard gaan, moeten in de toelichting op het omgevingsplan onderbouwd worden via de ladder voor duurzame verstedelijking. Daarnaast moet o.a. inzicht gegeven worden in de eventuele toename van de leegstand, de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid in het verzorgingsgebied, ontwrichting van het voorzieningsniveau alsmede eventuele mogelijkheden voor saldering.

Daarnaast kan een advies van de Adviescommissie Detailhandel Zuid-Holland nodig zijn. Dit advies is nodig bij nieuwe ontwikkelingen binnen de centra vanaf 2000 m² bruto vloeroppervlak (binnensteden Rotterdam en Den Haag vanaf 4000 m² bruto vloeroppervlak) en buiten de centra vanaf 1000 m² bruto vloeroppervlak. De adviescommissie valideert objectief de onderbouwing van de nieuwe detailhandelsontwikkeling. Het gaat dan om de (regionale) kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en de ruimtelijke effecten van de nieuwe detailhandel (zoals woon- en leefklimaat, ruimtelijke kwaliteit en leegstand).

Vanwege de mogelijke bovenlokale ruimtelijke effecten van grootschalige detailhandelsontwikkelingen, vindt de provincie het van belang dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen in regionaal verband worden afgestemd. Hierbij dienen gemeenten het ruimtelijk relevante verzorgingsgebied in kaart te brengen. Binnen dit verzorgingsgebied dient dan inzichtelijk gemaakt te worden in welke gemeenten ruimtelijke effecten op zouden kunnen treden als gevolg van de nieuwe ontwikkeling en met welke gemeenten hier dan afstemming over plaats zou moeten vinden. De Adviescommissie Detailhandel kan hierbij een advies uitbrengen over de door gemeenten in kaart gebrachte ruimtelijk relevante verzorgingsgebieden. De provincie beoordeelt vervolgens de toelichting op het omgevingsplan waarin de uitkomsten van deze regionale afstemming zijn opgenomen.

Juiste kantoor op de juiste plek

De provincie streeft naar het concentreren van kantoren op de juiste plek, het reduceren van plancapaciteit op kansarme plekken en het bevorderen van transformatie van leegstaande kantoren. Dit vraagt aan de ene kant om een aantal sterke kantorencusters en aan de andere kant ook (beperkte) ruimte voor kleine kantoren met een lokale reikwijdte. Transformatie van kantoren op incurante locaties naar bijvoorbeeld woningen is niet alleen goed voor de toename van het aantal woningen en zorgvuldig ruimtegebruik, maar werkt ook versterkend voor de kantorenmarkt. De

centra waar zich kantoren bevinden dienen multimodaal goed bereikbaar, en in de buurt van een bestaand groot en divers voorzieningenaanbod te zijn.

De kantorenmarkt is een markt die constant in verandering is. Belangrijke trends zijn onder andere de doorontwikkeling van het Nieuwe Werken, de opkomst van flexkantoren en business centers met flexibele verhuur van kleinschalige units en gebruik van 'mixed-used' kantoren. Door de onzekerheid van verschillende trends is de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte aan kantoorruimte lastig te voorspellen. De toekomstige vraag naar kantoren kent een grote bandbreedte met een minimum en maximum scenario. Kwalitatief is er een mismatch.

Over de gewenste locaties bestaat meer duidelijkheid. De kantorenmarkt is grillig en wordt tweekoppiger. Aan de ene kant is toevoeging van kwalitatief goed, modern en duurzaam aanbod van kantoorruimte nodig op de toplocaties en enkele goed bereikbare centrumlocaties in Zuid-Holland, omdat hier een tekort is. Aan de andere kant is er teveel en verouderd aanbod en plancapaciteit op minder courante plekken.

Kantorenstructuur

De provincie hanteert een kantorenstructuur die recht doet aan de eigenschappen van een bepaalde locatie en bestaat uit: grootstedelijke toplocaties/centrumlocaties, OV-knooppuntlocaties en centrum/(intercity)stationslocaties, snelweglocaties/OV-knooppuntlocaties/overige en kleinschalige kantoorruimte. De provincie geeft meer ruimte voor uitbreiding van de toplocaties, enkele goed bereikbare centrumlocaties en beperkte uitbreiding voor kleinschalige en lokale vraag. Daarnaast streeft de provincie naar het terugdringen van overaanbod en plancapaciteit op locaties met (sub)regionale reikwijdte. Verder hanteert de provincie bijzondere locaties, deze maken geen onderdeel uit van de reguliere kantorenmarkt zoals science locaties (Bio Science Park (Leiden), TU Delft Campus Zuid (Delft), Estec en Space Business Park (Noordwijk)) of locaties zoals Erasmus Hoboken (Rotterdam), Internationale Zone en (Oude) Waalsdorperweg (Den Haag). Hier wordt geadviseerd vooral te kijken naar de groei-ontwikkeling in combinatie met de specifieke functies/doelgroepen voor deze locaties. Ze opereren veelal op (inter)nationale schaal en passen daarmee in de top van de kantorenstructuur. Bedrijfskantoren (solitaire kantoorpanden op bedrijventerreinen) maken wel onderdeel uit van de behoefteraming, maar niet van de structuur voor de reguliere kantorenmarkt.

Deze typen locaties en de behorende ontwikkelingsperspectieven worden nader uitgewerkt in het Omgevingsprogramma. In het Omgevingsprogramma is ook een tabel opgenomen welke locatie tot welk kantorentype in de provincie kantorenstructuur ze behoren.

Via monitoring zal er gekeken worden of de kantorenlocatie en het locatietype nog matchen of dat er aanleiding is om dit te wijzigen. De regionale kantorenstrategie dient ten alle tijden binnen de kaders van de meest recente behoefteraming te zijn.

4. Selectief vestigingsbeleid grote ruimtevragers

De provincie wil gericht sturen op de vraag of, waar en hoe nieuwe grootschalige ontwikkelingen in Zuid-Holland ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de ruimtevrage van grote specifieke functies in de logistiek (xxl-logistiek) en de digitale economie (bijvoorbeeld hyperscale en co-locatie-datacenters), maar ook om andere bedrijfsfuncties die gehuisvest worden in een groot gebouwencomplex. Het beleid is niet gericht op nutsvoorzieningen voor maatschappelijk opgaven zoals bijvoorbeeld onderstations voor het elektriciteitsnetwerk of infrastructuur voor de drinkwatervoorziening. Datacenters worden in ons beleid niet beschouwd als nutsvoorzieningen.

Het beleid zet in op het optimaal benutten van de schaarse ruimte door te prioriteren voor huidige en toekomstig wenselijke ruimtevragers.

De provincie hanteert daarom als uitgangspunt dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Een ontwikkeling zal dan aantoonbaar bij moeten dragen aan brede welvaart en toekomstbestendigheid in Zuid-Holland. Dit kan door aan te tonen hoe een ontwikkeling bij draagt aan duurzaamheid, energietransitie, welzijn, klimaatadaptatie en biodiversiteit en tegelijkertijd aan de versterking van het Zuid-Hollandse economische ecosysteem. Dit kan door kwalitatieve toevoeging van werkgelegenheid maar ook door bij te dragen aan innovatiekracht, vergroening, circulariteit en digitalisering van de economie. Doel is een slimmer gebruik van ruimte, infrastructuur, water en energie. Nieuwe locaties worden daarom daarnaast afgewogen ten opzichte van de multimodale bereikbaarheid, de capaciteit van onze infrastructuur (weg, water, spoor), de bijdrage aan slim ruimtegebruik en de capaciteit van het energienetwerk. De provincie kiest waar mogelijk, voor het samenbrengen (clusteren) en ruimtelijk combineren van grootschalige functies

Het beleid richt zich op grootschalige bedrijfsmatige ontwikkelingen in een samenhangend gebouwd complex op een bedrijfskavel met een oppervlak van 3 hectare of meer. Afwijking van dit beleid is mogelijk voor bestaande bestuurlijke afspraken, de uitplaatsing van bedrijven en voor nutsvoorzieningen (niet zijnde datacenters), zoals bijvoorbeeld onderstations voor de energietransitie of infrastructuur voor de watervoorziening.

Uitgangspunten

De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor het mogelijk maken van deze grootschalige ontwikkelingen:

- Het optimaal benutten van de schaarse ruimte en het prioriteren voor huidig en toekomstig wenselijke ruimtevragers. Dit in samenhang met het bedrijventerreinbeleid en de inzet van de provincie Zuid-Holland op maatschappelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatbestendigheid, en een circulair Zuid-Holland.
- Verdichting, concentratie, bundeling van complementaire functies passend bij de hiërarchie van (logistieke) knooppunten in de betreffende infrastructuurnetwerken.
- Versterken agglomeratiekracht met aandacht voor vestigingskwaliteit, nabijheid en diversiteit van functies en activiteiten.

Hierbij wordt gebiedsgericht rekening gehouden met de lokale en regionale behoefte aan verschillende typen van logistiek (zoals stadslogistiek, hubs, bevoorrading, grote internationale vervoersstromen en hubs).

Criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers

Op basis van voornoemde uitgangspunten hanteren we een aantal criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers. De volgende vragen zijn relevant voor het antwoord op de vraag of het wenselijk is een grote ruimtevrager te accommoderen en zo ja, waar en hoe?

- Is de ontwikkeling noodzakelijk in Zuid-Holland?
- Is de ontwikkeling regionaal afgestemd?
- Waarom op deze locatie?

- Draagt de ontwikkeling bij aan economische en maatschappelijke doelstellingen voor vergroening, circulariteit, digitalisering en verduurzaming van de economie?
- Draagt de ontwikkeling bij aan het efficiënt gebruik van de bestaande infrastructuur, energie, water en ruimte?
- Draagt de ontwikkeling bij aan verduurzaming van de mobiliteit en logistiek (bijvoorbeeld emissievrije stadslogistiek)?
- Is de ontwikkeling een waardevolle en zinvolle toevoeging op reeds aanwezige economische ecosystemen en clusters?
- Brengt de ontwikkeling waardevolle werkgelegenheid met zich mee? Is de inzet van arbeidsmigranten nodig en wat betekent dat voor de huisvesting?
- Is de ontwikkeling noodzakelijk of relevant voor andere bedrijven in de regionale keten?
- Wordt door de ontwikkeling ruimte elders (bij voorkeur in Zuid-Holland) voor andere maatschappelijke opgaves (bijvoorbeeld woningbouw of betaalbare bedrijfsruimte in de nabijheid van inwoners, werknemers en voorzieningen) vrijgespeeld?
- Worden mee-koppelkansen maximaal benut (meervoudig ruimtegebruik)?
- Is de ontwikkeling inpasbaar met hoge aandacht voor ruimtelijke kwaliteit?
- Is bij de ontwikkeling rekening gehouden met toekomstbestendig bouwen, zoals zonnepanelen op het dak, natuurinclusief bouwen en circulariteit?

Op basis van deze criteria wordt geconstateerd dat de vestiging van grote datacenters niet passend is, ook niet op de aangewezen clusters.

Ruimtelijke strategie

De provincie stuurt vanuit een ruimtelijke strategie. Bovengenoemde uitgangspunten en criteria leiden tot een ruimtelijk structuurbeeld met knooppunten, bundelingslocaties en corridors. Op basis hiervan zijn locaties geselecteerd waar vestiging van grote ruimtevragers mogelijk blijft. Nieuwe grote ruimtevragers buiten deze locaties zijn uitgesloten. We zien dit als een gerichte sturing waarbij voldoende ruimte blijft voor gewenste ontwikkelingen.

In overleg met de regio's en het rijk zullen we het ruimtelijk structuurbeeld blijven verfijnen. De regionale visies voor bedrijventerreinen spelen hierin net als lopende trajecten met het rijk (GRIP op grote ruimtevragers) een rol. We vragen de regio's daarom bovengenoemde criteria te hanteren bij het opstellen van de regionale visies.

Het beleid richt zich op nieuwe ontwikkelingen. Het gaat dan in ieder geval om de locaties die op de 3 hectare kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) zijn aangeduid als 'bedrijventerrein zachte plancapaciteit'. De ontwikkelingen van die bedrijventerreinen is nog niet opgenomen in een bestemmingsplan. Het gaat ook om locaties voor bedrijventerreinen die al wel in een bestemmingsplan zijn opgenomen, maar waar via een herziening van het bestemmingsplan alsnog de vestiging van grote ruimtevragers mogelijk wordt gemaakt.

Daarnaast vraagt de provincie aan gemeenten en regio's om te kijken naar bedrijventerreinen die al wel zijn opgenomen in een bestemmingsplan, maar waar nog uitgeefbare ruimte is. Als het vigerende bestemmingsplan vestiging van grote ruimtevragers mogelijk maakt, is het wenselijk dat opnieuw te bezien.

Aanvulling beleidskeuze in de Omgevingsprogramma (beleidsdoel: 4-1 Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat)

Onder Maatregel: 4.1.1.1 Innovatie infrastructuur versterken door de ontwikkeling van campussen en fieldlabs te versnellen en te versterken

Wat gaat de provincie doen?

Campussen dragen als brandpunt in het regionale Kennis & Innovatie ecosysteem sterk bij aan de benutting van het innovatiepotentieel. Op campussen werken bedrijven samen met andere bedrijven en kennisinstellingen aan innovatie door gebruik te maken van gezamenlijke onderzoeks- en innovatiefaciliteiten en een gezamenlijk netwerk. Zonder financiële steun voor deze gezamenlijke faciliteiten en netwerk zouden de campussen niet of later bijdragen aan innovatie. Bovendien draagt de provincie bij aan de verdere ontwikkeling van campussen door ureninzet.

Fieldlabs zijn een wezenlijk onderdeel van de kennis en innovatie infrastructuur van de provincie. In fieldlabs testen, valideren en ontwikkelen bedrijven innovaties, zonder daarvoor zelf te hoeven investeren in vaak dure apparatuur. Deze 'shared facilities' zijn daarmee een belangrijke katalysator voor het tot stand komen van innovaties.

Door subsidies voor de totstandkoming en benutting door bedrijven van fieldlabs en innovatie-hubs/clusters stimuleert de provincie de versnelde introductie op de markt van innovatieve producten, processen en diensten.

Rol

Presterend

Uitwerking

Om de innovatie infrastructuur optimaal te faciliteren willen we innovatieve bedrijvigheid, kennis- en onderwijsinstellingen primair clusteren rondom innovatieve hotspots, zoals campussen en fieldlabs. Dit vormt een uitgangspunt bij het aantrekken en begeleiden van nieuwe bedrijvigheid en het versterken van de campussen in Zuid-Holland.

Waar nodig en mogelijk zetten we in samenwerking met gemeenten en campusorganisaties in op 'branchering' van deze locaties, om de identiteit van de aanwezige ecosystemen te versterken. Dat betekent ook dat we in sommige situaties branches of bedrijfsvestigingen uitsluiten, wanneer die geen meerwaarde hebben voor het ecosysteem. Belangrijk is dat daarbij de nodige flexibiliteit behouden blijft, zodat tijdig kan worden ingespeeld op de kansrijke ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, onderzoek, innovatie en economische bedrijvigheid die het ecosysteem kunnen versterken. We verkennen in samenwerking met gemeenten en campusorganisaties waar branchering nodig en wenselijk is, en welk instrumentarium daarbij beschikbaar is.

Diverse campussen in Zuid-Holland ontwikkelen zich tot innovatieve omgevingen, waar functies, zoals wonen, werken, leren, ontmoeten en ondernemen, elkaar versterken. Het gaat daarbij om fysieke locaties met hoogwaardige vestigingsmogelijkheden, die een manifeste kennisdrager hebben (universiteit of grootbedrijf), waar sprake is van open innovatie en die een (inter)nationaal belang hebben. De doorontwikkeling van deze campussen vraagt om samenhangend ruimtelijk beleid. Ter versterking van deze campuslocaties willen we functiemenging onder voorwaarden toestaan, door (beperkte) ruimte te bieden aan vormen van bewoning en (kleinschalige) voorzieningen die ondersteunend zijn aan het profiel van de campus. Belangrijke voorwaarde is dat deze functies het innovatie-ecosysteem versterken en aantoonbaar bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de

campus. Daarnaast dienen deze functies de hoofdfunctie van de campus niet te verdringen. In overleg met gemeenten en de aanwezige campusorganisaties wordt bepaald in hoeverre en waar functiemenging een bijdrage levert aan de ontwikkeling van de campus. Functiemenging geldt mogelijk niet voor het hele campusgebied, maar wordt in overleg mogelijk gemaakt op bepaalde locaties. In eerste instantie kunnen het Leiden Bio Science Park, de TU Delft Campus en de NL Space Campus in Noordwijk aanspraak maken op deze mogelijkheden.

Bij de ontwikkeling van campussen hebben we in het bijzonder aandacht voor een hoge (omgevings)kwaliteit, door het vergroenen en verduurzamen van de locatie en het bieden van mogelijkheden voor ontspanning en beweging. Daarnaast hebben we aandacht voor belangrijke randvoorwaarden, waaronder de beschikbaarheid van (duurzame) energie, zoet- en drinkwater, goede digitale infrastructuur en de bereikbaarheid van en op de campus.

Maatregel: 4.1.1.5 Strategische samenwerking om een innovatieve economie te stimuleren

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de economische structuur duurzaam versterken en het innovatieve vermogen van de regio ontsluiten. Deze taak is voor een deel belegd bij de regionale ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter (IQ). De provincie is een van de aandeelhouders en financiers van IQ, samen met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en andere regionale overheden, kennisinstellingen en medische centra.

Door kapitaal en subsidies aan InnovationQuarter (IQ) te verstrekken wordt deze in staat gesteld deelnemingen in en leningen aan innovatief MKB binnen kansrijke clusters te ondersteunen, nieuwe innovatieprojecten stimuleren en realiseren en buitenlandse investeringen te helpen aantrekken. Het uiteindelijke doel is om technologische oplossingen sneller te ontwikkelen en op de markt te brengen, met als resultaat een slimmer, duurzamer en gezonder Zuid-Holland.

Rol

Presterend

Uitwerking

IQ heeft hiertoe drie kerntaken:

- investeren in startende en innovatieve snelgroeende bedrijven in Zuid-Holland (Investeren);
- het bevorderen van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden om innovaties te versnellen en nieuwe bedrijvigheid te genereren (Innoveren);
- het aantrekken van buitenlandse ondernemers naar Zuid-Holland en het ondersteunen van ondernemers in Zuid-Holland die internationaal willen groeien (Internationaliseren). De focus ligt daarbij niet op volume, maar op bedrijven met toegevoegde waarde voor de ecosystemen in onze regio.

IQ voert ook het secretariaat van de Economic Board Zuid-Holland (EBZ). Leden van de EBZ zijn ondernemers en bestuurders van bedrijven, kennisinstellingen en overheden in Zuid-Holland. Leden agenderen strategische initiatieven die de economie van Zuid-Holland een boost geven. Dit maakt de economic board tot een driver van regionale, nationale en internationale samenwerking.

Maatregel: 4.1.6.1 Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Wat gaat de provincie doen?

De provincie streeft naar een welvarend en krachtig Zuid-Holland met toekomstbestendige ruimte voor ondernemerschap. Dat betekent versnelling van de transitie naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie. Een goed vestigingsklimaat met concurrerende, toekomstbestendig bedrijventerreinen, vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en een sterke kantorenmarkt dragen daaraan bij. Het gaat daarbij om voldoende werklocaties van de juiste kwaliteit en op de juiste plek. De provincie zet daarom in op:

- Sturen op ruimte voor een duurzame, innovatieve en inclusieve economie
- Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden;
- Juiste kantoor op de juiste plek.

De provincie doet dit door het opstellen van ruimtelijke regels, maar ook door flankerend beleid zoals subsidieregelingen, het delen van kennis en informatie, onderzoek, het organiseren van netwerken en het inzetten van ambassadeurs.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Ruimte voor een duurzame, innovatieve en inclusieve economie

De provincie staat voor een toekomstbestendige economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor haar ondernemers en inwoners. Dat betekent versnelling van de transitie naar een duurzame, innovatieve en inclusieve economie. We geven ruimtelijk-economisch beleid vorm, zodat het bijdraagt aan brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. De economie en bedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan brede welvaart. We sturen hierop door te kiezen voor kwaliteit en selectieve groei. Bijvoorbeeld bij keuzes rondom ruimtelijke functies, investeringen in infrastructuur en door selectief om te gaan met groei van economische activiteiten. Dat betekent dat we niet meer vanzelfsprekend ruimte faciliteren op basis van ramingen en prognoses, maar gericht kijken naar de bijdrage van economische ontwikkelingen aan brede welvaart en het Zuid-Hollandse ecosysteem. Activiteiten die hieraan bijdragen verdienen onze steun en ruimte. Ramingen en prognoses zijn daarbij vooral ondersteunend bedoeld en meer kwalitatief van aard. We heroverwegen onze uitvraag naar behoeferamingen, zodat deze aansluit op onze wens om meer te sturen op kwaliteit.

Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit zijn de pijlers van een toekomstbestendige economie en krijgen prioriteit bij de verdeling van de ruimte. We zetten in op een duurzame economie zonder schadelijke uitstoot en die gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffensysteem. We zetten in op een innovatieve economie met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap. We zetten in op een inclusieve economie met gelijke kansen voor iedereen, waarin elke regio telt en iedereen een goede boterham kan verdienen en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Licence to operate

De bijdrage aan brede welvaart en een duurzame, innovatieve en inclusieve economie bepaalt in steeds belangrijker mate de *'license to operate'* van bedrijven. Het vormt ons afwegingskader voor economische activiteiten waarvoor ruimte wordt geboden. We ondersteunen bedrijven in de transitie naar 'toekomstbestendigheid', maar wie niet toekomstbestendig is verliest op termijn zijn *'license to operate'* en daarmee aanspraak op onze steun en (toekomstige) ruimte in onze provincie.

'License to operate' gaat over het verantwoord uitvoeren van activiteiten. De *'license to operate'* vormt de maatschappelijke legitimatie die een organisatie nodig heeft om te kunnen bestaan en (blijven) opereren in een samenleving. Het hebben en houden van een *'license to operate'* is breder dan het voldoen aan wet- en regelgeving, of verkrijgen van een officiële vergunning van de overheid. De wet trekt weliswaar de grenzen, maar het verkrijgen van maatschappelijk legitimitieit omvat meer dan het enkel vastleggen van zakelijke afspraken. Het gaat ook over de sociale acceptatie en erkenning die een organisatie krijgt van de maatschappij. Dat is een continu proces waarbij de verankering in de maatschappij, de verbinding met stakeholders en de toegevoegde waarde die organisaties leveren bij het oplossen van maatschappelijke knelpunten uiteindelijk de *'license to operate'* bepalen. De *'license to operate'* is daarmee een voorwaarde voor een winstgevende toekomst voor organisaties.

De *'license to operate'* bestaat uit verschillende onderdelen, waar de provincie op wil sturen.

1. De *'license to operate'* bestaat ten eerste uit wettelijke vereisten die reeds zijn vastgelegd. Dat geldt bijvoorbeeld voor Kaderrichtlijn Water (2027), het terugbrengen van de uitstoot van CO₂ (2030) en stikstofdepositie (2035), de participatiewet en externe veiligheid. Deze wettelijke doelen moeten worden gehaald binnen de termijnen die wettelijk zijn bepaald.
2. Daarnaast bestaat de *'license to operate'* uit factoren, waarover afspraken zijn of worden gemaakt met samenwerkende overheden, bedrijven of de samenleving. Hierbij gaat het om het gebruik van energie, grondstoffen en zoet- en drinkwater, circulair, huisvesting van arbeidsmigranten en gezondheid. Een voorbeeld hiervan is het Grondstoffenakkoord.
3. Ten slotte zijn er factoren waar nog geen afspraken over zijn gemaakt, maar waar wij als provincie in toenemende mate op gaan sturen, zoals ruimtegebruik, brede welvaart en transities.

'License to operate' is geen juridisch instrument, maar wel bruikbaar om het gesprek over de gewenste economische ontwikkelingen met de buitenwereld te voeren. De komende periode werken wij de werkwijze rondom de *'license to operate'* samen met onze partners verder uit. Daarnaast dagen wij (nieuwe) ruimtevragers uit om hun bijdrage aan de duurzame, innovatieve en inclusieve economie te vergroten. Voor activiteiten die hier positief aan bijdragen spannen wij ons extra in.

Prioritering van economische activiteiten

Duurzaamheid, innovatie en inclusiviteit staan niet los van elkaar; ze kunnen elkaar versterken en leiden samen tot brede welvaart. Tegelijkertijd kunnen ze ook op gespannen voet met elkaar staan bij het maken van ruimtelijke keuzes. De context is veelal bepalend bij het maken van de juiste keuze. In eerste instantie zijn gemeenten de aangewezen partij om economische (bedrijfs)activiteiten te faciliteren. Wanneer dit lokaal tot knelpunten leidt, (boven)regionale belangen onder druk komen te staan en scherpe keuzes nodig zijn, pakt de provincie haar rol bij de verdeling van de ruimte. Dit geldt zowel voor nieuw uit te geven ruimte, bestaande (schuif)ruimte die beschikbaar komt of gemaakt kan worden en ruimte die momenteel niet goed wordt benut. **Bij de verdeling van de ruimte voor economie geven we prioriteit aan de volgende activiteiten:**

4. **Basiseconomie en strategische belangen:** De 'basiseconomie' heeft voldoende ruimte nodig. Dat gaat om maatschappelijke en nutsvoorzieningen en stadverzorgende bedrijvigheid die noodzakelijk is voor het functioneren van onze samenleving. Dit betreft functies die vanwege hun (milieu)ruimtegebruik moeilijk inpasbaar zijn, zoals afval- of betoncentrales. Ook gaat het om stadsverzorgende bedrijvigheid en voorzieningen die uit stedelijke en landelijke gebieden

verdwijnen, omdat ze steeds moeilijker (betaalbare) ruimte vinden, zoals huisartsen of onderwijs. Daarnaast gaat het om activiteiten die vanwege hun (nationale) strategische belang een bijdrage leveren aan onze strategische autonomie. Bijvoorbeeld sectoren waar Nederland of Europa minder afhankelijk wil zijn van derden, zoals defensie, kritische materialen/technologieën, duurzame energie, of de productie van voedsel of medicijnen. De benodigde aard en omvang van deze basiseconomie en strategische belangen kan in de loop van de tijd veranderen.

5. Circulaire economie: We maken ruimte voor activiteiten die bijdragen aan de transitie naar een circulaire en klimaat neutrale economie, waarin het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen het uitgangspunt is. Het gaat daarbij om activiteiten op enkele strategische locaties, die een sleutelrol spelen in het circulaire netwerk. Zo bieden we bedrijven de kans (de omslag naar) duurzaamheid en circulariteit prioriteit te geven in hun bedrijfsvoering. Op termijn bieden we geen nieuwe ruimte meer voor bedrijven die niet duurzaam en circulair opereren.
6. Kennis- en innovatie-ecosystemen, technologische maakindustrie en toegevoegde waarde: Voor ons toekomstig verdienvermogen zetten we in op onze sterke kennis- en innovatie-ecosystemen en de technologische maakindustrie, conform de Groeiagenda Zuid-Holland. We bieden ook ruimte aan start-ups en scale-ups om te kunnen groeien. We geven daarbij prioriteit aan activiteiten met een hogere toegevoegde waarde voor de samenleving en economie en een compact ruimtebeslag (zoveel mogelijk toegevoegde waarde per m²).

Realiseren van concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

De provincie streeft naar concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op behouden van het huidige (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen, het beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven, o.a. om de transitie naar een circulaire economie te kunnen realiseren.

De maatregelen die hiervoor worden ingezet zijn:

Subsidie planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland

Voor de subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland kunnen aanvragen ingediend worden voor (haalbaarheids-)onderzoeken om de kwaliteit van een bedrijventerreinen te verbeteren, zoals onderzoek naar energie, groen, verkeersveiligheid, OV, en digitalisering.

Subsidieregeling verduurzaming bedrijventerreinen

De provincie heeft een specifieke (investerings-) subsidieregeling om opwek van duurzame energie, energiebesparing en verdeling van energie op bedrijventerreinen te ondersteunen evenals vergroening en circulaire maatregelen. Deze regeling zorgt voor een kwaliteitsimpuls van een bedrijventerrein en is een extra stap op weg richting een toekomstbestendig bedrijventerrein.

Kennisuitwisseling

Kennisdelen is een belangrijk provinciaal instrument, zo ook voor het bedrijventerreinenbeleid. Kennisuitwisseling vindt op verschillende manieren plaats. Zo worden er jaarlijks twee masterclasses bedrijventerreinen georganiseerd. De doelgroep is breed, zowel overheden als bedrijven, ondernemersverenigingen, kennisinstellingen en aanverwante instellingen. Naast deze masterclasses kunnen ook andere thematische bijeenkomsten worden gehouden om de doelgroep te informeren en om input op te halen. Bijvoorbeeld parkmanagers overleggen. De provincie laat daarnaast allerlei

onderzoeken uitvoeren als onderbouwing voor het beleid en zet in op het versterken van diverse netwerken. Dit gebeurt onder andere met het bedrijfsleven, overheden en de omgevingsdiensten.

Gebiedsgericht werken met andere partners

Het wordt steeds belangrijker om samen met partners (zowel overheden, marktpartijen als belangenorganisaties) te werken aan maatschappelijke opgaven. In diverse gebiedscasussen werkt de provincie samen om verschillende ambities te realiseren, waaronder ook het borgen van voldoende werkgelegenheid op bedrijventerreinen en transformatielocaties. Samenwerking op locaties vergt een actieve rol en samenwerkende insteek van de provincie. Dit staat soms op gespannen voet met de toetsende rol van de provincie aan de Omgevingsverordening.

Organisatiegraad verhogen als randvoorwaarde voor verhogen kwaliteit bedrijventerreinen

Om er voor te zorgen dat een bedrijventerrein investeert in zaken die in de toekomst essentieel zijn voor de ondernemers (zoals duurzame energie, tegen gaan van wateroverlast, et cetera), is het belangrijk dat ondernemers zich organiseren. De ervaring leert dat activiteiten beter, om niet te zeggen alléén, van de grond komen als op het bedrijventerrein een ondernemersvereniging actief is. De provincie vindt dit belangrijk en stimuleert daarom het behouden en verhogen van de organisatiegraad om zo verduurzamingsprojecten aan te jagen. Een ondernemersvereniging kan vervolgens professionele ondersteuning inhuren in de vorm van parkmanagement. Via parkmanagement kunnen activiteiten uitgevoerd worden waar de ondernemersvereniging niet aan toekomt.

Ruimtelijk instrumentarium ten behoeve van behoud van ruimte, zorgvuldig ruimtegebruik en investeringszekerheid

De provincie zet haar ruimtelijk instrumentarium in ten behoeve van behoud van ruimte, zorgvuldig ruimtegebruik en investeringszekerheid. Daarbij worden alle bedrijventerreinen ruimtelijk beschermd en het toevoegen van andere functies dan werken en/of ondersteunende functies beperkt. Dit om de beschikbare ruimte zo optimaal mogelijk te gebruiken voor een goed vestigingsklimaat en de transitie naar een circulaire economie. Het instrument minimale milieucategorie wordt ook ingezet op bestaande bedrijventerreinen.

Regionale visies

Voor de regio's MRDH, Midden-Holland en Zuid-Holland Zuid zijn tot 1 juli 2026 regionale bedrijventerreinvisies aanvaard. Met de aanvaarding is voor de in de aanvaardingsbrieven genoemde transformatielocaties bepaald dat feitelijke compensatie kan worden toegepast in plaats van planologische compensatie. De afspraken uit deze aanvaarde visies blijven gelden volgens een overgangsrecht en worden geborgd in de Omgevingsverordening. De komende periode heroverwegen we de werkwijze met betrekking tot regionale visies, zodat deze aansluit bij onze ambitie om niet te sturen op ramingen en prognoses, maar meer te sturen op kwaliteit.

Opstellen behoefteramingen en monitoren/onderzoeken

Om een goed beeld te hebben en houden van vraag en aanbod aan bedrijventerreinen laat de provincie elke vier jaar een behoefteraming opstellen voor bedrijventerreinen en wordt de bedrijventerreinendata gemonitord. Gedeputeerde Staten monitoren o.a. jaarlijks hoe de behoefteraming zich verhoudt tot de werkelijke uitgifte van bedrijventerreinen en de voortgang van de uitvoering van de regionale bedrijventerreinvisies. Ook al is accommoderen van alle vraag niet

meer het uitgangspunt, het blijft wel belangrijk om inzicht te houden in de behoefte en het aanbod aan bedrijventerreinen.

Beter benutten

Het beter benutten van de ruimte is cruciaal bij het realiseren van onze ambities. Hier liggen nog grote kansen: een deel van de activiteiten op terreinen met een milieucategorie 3 of hoger hoeven daar eigenlijk niet te zitten. We werken aan het opstellen en uitvoeren van een nieuwe aanpak voor beter benutten. Daarin bekijken we hoe we de huidige werklocaties intensiever kunnen gebruiken, door meer te sturen op baan- en (bouw)dichtheid. Ook gaan we verdiepend onderzoek doen naar welke bedrijven niet thuishoren op bedrijventerreinen (bijvoorbeeld vanwege hun milieucategorie) en welk ruimtebeslag deze innemen. Met het instellen van een minimale milieucategorie op (nieuwe én bestaande) bedrijventerreinen sturen we op het juiste gebruik van de locatie. We willen een schuifpuzzel op gang brengen, op plekken waar (milieu)ruimte onvoldoende wordt benut, bijvoorbeeld ten behoeve van de circulaire ombouwopgave. Dit vraagt onder andere om verplaatsing van bedrijven. Dat is kostbaar. We zetten in op een verplaatsings- en herstructureringsfonds voor het beter benutten van bedrijventerreinen en het creëren van schuifruimte. We maken hier enerzijds zelf middelen voor vrij. Anderzijds vragen wij het Rijk om bestuurlijke afspraken en voldoende middelen om zo'n fonds te vormen. Ook stellen we een provinciale ambassadeur aan die bedrijven die niet thuishoren op een bedrijventerrein verleidt om te verplaatsen, zodat deze ruimte kan worden benut voor het bedoelde (milieucategorie)gebruik.

Betaalbare bedrijfsruimte

Door stijgende prijzen voor vastgoed verdwijnt (kleinschalige) stadsverzorgende bedrijvigheid als eerste uit het stedelijk gebied, terwijl stadsverzorgende bedrijvigheid een belangrijke maatschappelijke waarde heeft. In samenwerking met gemeenten en het rijk willen we inventariseren welke goede voorbeelden er zijn en experimenteren met nieuw instrumentarium om betaalbare bedrijfsruimtes aan te bieden, zoals (gemeentelijke) 'werkcorporaties' die zorgen voor betaalbare bedrijfsruimte.

Uitbreidingsvraag (kwantitatief en kwalitatief)

- ➔ Geen opmerkingen over deze passage. Mogelijk moet deze in 2025 wel worden geupdate, aangezien de cijfers uit 2021 zijn.

5.2 Regels voor bedrijfsgebonden kantoren

Toelichting: In de verordening stellen we een verduidelijkende wijziging voor (Artikel 7.51 2.d.)

Artikel 7.51 (kantoren)

1.

Een omgevingsplan kan voorzien in kantoren op een locatie:

- A. binnen de kantorengebieden categorie 1;
- B. binnen de kantorengebieden categorie 2, mits is aangetoond dat de behoefte aan kantoren groter is dan de nog onbenutte plancapaciteit voor kantoren op die locatie;
- C. binnen de kantorengebieden categorie 3, mits passend in het profiel van deze locaties.

2.

Het eerste lid is niet van toepassing op:

- A. kantoren die in overeenstemming zijn met de regionale behoefte aan kantoren waarover bestuurlijke afspraken zijn gemaakt, waarmee gedeputeerde staten hebben ingestemd;
- B. kleinschalige zelfstandige kantoren tot een bruto-vloeroppervlakte van 1.000 m² per vestiging voor zover geen cluster van meer dan vijf kantoren ontstaat;
- C. kantoren van gemeentediensten en hulpdiensten;
- D. bedrijfsgebonden kantoren met een bruto-vloeroppervlakte dat minder bedraagt dan 50% van het totale bruto-vloeroppervlakte, ~~exclusief kantoren meters van het bedrijf~~ uitgezonderd de oppervlakte die in gebruik is voor kantoren; en
- E. functiegebonden kantoren bij een luchthaven, een haven of een veiling.

5.3 Minimale milieuzonering op bestaande bedrijventerreinen

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

5.4 Circulair Zuid-Holland

Aanpassingen in de Omgevingsvisie

Circulair Zuid-Holland

In april 2024 stelde de provincie de nieuwe strategie “Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland” vast. Hierin geeft de provincie aan hoe zij toewerkt naar 50% circulair in 2030 en een volledig circulaire samenleving in 2050. Met deze strategie komt de provinciale aanpak in een nieuwe fase. Hierbij ligt de nadruk op de invloed. De provincie richt zich daarbij naast de koplopers ook in het bijzonder op de brede groep daarachter. Zij zet aan de ene kant in op zaken waar de provincie een verschil kan maken. En aan de andere kant waarbij circulair bijdraagt aan de oplossing van meerdere maatschappelijke vraagstukken waar de provincie aan werkt. **De transitie naar een circulaire economie zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en daarmee nieuwe ruimtevragers. Ook de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid zal veranderen.** Dat betekent ook dat de rol van de provincie verandert. Eerst zorgde zij ervoor dat alles in beweging kwam, nu verbindt de provincie vraagstukken vaker met elkaar. Daarnaast stelt de provincie kaders en geeft zij opdrachten.

Aanpassingen in de beleidskeuze 4.1.5 Circulair Zuid-Holland

Titel

Circulair Zuid-Holland

Wat wil de provincie **bereiken**?

De provincie wil een volledige circulaire samenleving in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussendoel 50% minder verbruik van primaire fossiele grondstoffen, mineralen en metalen in 2030. De provincie zet in op verschillende inhoudelijke thema's waar de provincie impact kan maken. Dit doet de provincie met een transitieaanpak in samenwerking met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties en groepen die aan de transitie bijdragen.

Aanleiding

Een toekomstbestendig welvarend Zuid-Holland

De haven, onze industrie, land- en tuinbouw, woningbouw en infrastructuur, de energievoorziening. Het zijn sectoren waarin grote hoeveelheden grondstoffen en materialen omgaan. En aan de andere kant van het spectrum de energietransitie. Door minder gebruik te maken van fossiele brandstoffen wordt een belangrijke bijdrage aan de circulaire transitie geleverd. Tegelijkertijd: elektromotoren, windturbines, zonnepanelen, accu's en elektrolyse-installaties zijn afhankelijk van kostbare en schaarse grondstoffen als lithium, koper, nikkel en platina. Van sommige van die grondstoffen weten we nu al dat – wanneer we niet ingrijpen – de wereldvoorraden ontoereikend zullen zijn voor een globale energietransitie. Nu landen als China, Zimbabwe en Chili de export ervan controleren worden ze meer en meer de inzet van een geopolitiek spel. Anders omgaan met onze grondstoffen én inzetten op strategische autonomie is daarmee essentieel. Het zorgt voor een toekomstbestendig Zuid-Hollands verdienmodel.

De provincie Zuid-Holland heeft een unieke positie in de circulaire transitie. We zijn een diverse provincie met zowel landbouw én zijn de meeste de meest verstedelijkte provincie van Nederland. Met de haven, industrie en Greenports is Zuid-Holland ook het economisch zwaartepunt van ons land. Daarnaast huisvesten we zowel vele (innovatieve) startups, MKB'ers en grote internationale bedrijven. Bedrijven die (inter)nationaal opereren of juist geworteld zijn in de vele regio's van Zuid-Holland. Ook hebben we met enkele toonaangevende kennisinstellingen van MBO tot WO de kennis in huis om de transitie aan te pakken.

Met de grootte van de economie in Zuid-Holland is het dan ook geen verrassing dat Zuid-Holland verantwoordelijk is voor 30% van het grondstoffengebruik in Nederland^[1]. Dat aandeel maakt ons verantwoordelijk en geeft verantwoordelijkheid. Het doel is een halvering van het grondstoffengebruik in 2030. Dat is al halverwege de volgende collegeperiode. Op dit moment wordt er de provincie Zuid-Holland 17,5% minder primaire grondstoffen gebruikt voor onze productie in vergelijking met 2014^[2]. Er wordt dus meer gebruik gemaakt van circulaire grondstoffen, echter groeit onze economie harder en verbruiken we per saldo niet minder maar steeds méér grondstoffen. We moeten dan ook stevig aan de bak.

De transitie naar een circulaire economie zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en daarmee nieuwe ruimtevragers. Ook de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid zal veranderen. De ruimtevraag kan bijvoorbeeld gaan om locaties voor het winnen, opslaan, sorteren en verwerken van kritieke materialen, sloopmateriaal uit de bouw, groene grondstoffen of plastics. Circulaire bedrijvigheid, zowel van nieuwe als bestaande spelers, heeft echter moeite om in Zuid-Holland voldoende ruimte te vinden, maar is essentieel om de transitie naar een circulaire economie te realiseren. Daarom willen we ruimte bieden aan de circulaire economie.

Gesloten akkoorden

De provincie ondersteunt de realisatie van het 'Nationaal Grondstoffenakkoord'. Dit bevat afspraken om Nederland per 2050 een volledig circulaire economie te bezorgen, met als tussenstap 50 procent minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metaal) in 2030. Ook heeft de provincie Zuid-Holland verschillende akkoorden getekend die invloed hebben op verduurzaming en circulariteit in het inkoop- en aanbestedingsbeleid, waaronder de Green Deal Circulair Inkopen 2.0, de Green Deal Duurzaam GWW 2.0 en het Manifest Verantwoord Opdrachtgeverschap en Inkopen (MVOI).

Motivering provinciaal belang

Vanuit de Omgevingswet heeft de provincie verschillende taken en bevoegdheden waar circulariteit aan bod komt. Bijvoorbeeld in het toekomstbestendig bouwen van woningen, het beschermen van bedrijventerreinen voor circulaire industrie, vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en het verlenen van ontheffing of experimenteerruimte voor hergebruik van reststromen.

Nadere uitwerking

Voordelen van een circulaire economie in Zuid-Holland

- Een circulaire economie zorgt voor het voorkomen verspilling van grondstoffen en materialen; we gebruiken minder primaire grondstoffen, we houden grondstoffen, materialen en producten langer in de loop, en we recyclen ons afval. Dit zorgt voor verschillende positieve effecten:
- De Zuid-Hollandse economie is minder afhankelijk van geopolitieke ontwikkelingen en is meer autonoom;
- Ondernemers in Zuid-Holland zijn minder afhankelijk van schaarse grondstoffen, hebben meer leveringszekerheid, blijven concurrerend en toekomstbestendig
- Er wordt ruimte geboden aan nieuwe verdienmodellen en innovatieve ondernemers
- De milieudruk wordt verminderd en zorgt voor een verbetering van de leefomgeving
- Het zorgt voor een prettige en gezonde leefomgeving voor inwoners in Zuid-Holland

Inzet op impact

We kiezen voor thema's of onderwerpen waar we als provincie verschil maken. Door een directe bijdrage aan het doel bijvoorbeeld door grondstofstromen in kilo's te reduceren, het behouden van kritieke materialen en nutriënten voor een gezonde bodem of het verminderen van milieudruk. Een andere manier van impact is dat het bijdraagt aan de systeemverandering die nodig is. Bijvoorbeeld doordat het beleid en regelgeving verandert, circulair ondernemen makkelijker wordt of dat kennis beter ontsloten wordt. We zijn ons bewust dat het ene doel behalen soms een ander doel in gevaar brengt, denk bij voorbeeld aan energie-intensief hergebruik van beton. Die afweging maken we steeds integraal. We kiezen steeds voor een impactvolle aanpak en thema's die goed bij onze rol, invloed, de regionale schaal en het economisch profiel van Zuid-Holland passen.

Dat betekent dat de inhoudelijke thema's waar de provincie zich op richt, divers zijn. Een inhoudelijk thema kan een *productketen* zijn, bijvoorbeeld zonnepanelen, **voedselverspilling** of meubels. Een *materiaal of grondstof* zoals beton of natuurlijke reststromen. Een *sector* zoals tuinbouw of petrochemische industrie. Een *cluster* zoals maritieme maakindustrie of biobased bouwen. Ook willen we in de komende periode meer aandacht geven aan de verschillende handelingsperspectieven die je kunt gebruiken om slimmer om te gaan met grondstoffen. Dan is het thema bijvoorbeeld kunststof retoursystemen of reparatie van elektronica.

Transitieaanpak

De provincie gaat uit van een transitieaanpak. Een transitieaanpak vergt een andere sturing dan klassieke beleidsvelden. Sturing in transitie gaat om het geleiden van de beweging van links naar rechts in de X-curve. Deze curve bevat vier bewegingen: opbouw, ombouw, afbouw en voortbouw. Deze vier bewegingen spelen min of meer gelijktijdig, maar zijn allesbehalve gelijksoortig. Ze zijn voor een geslaagde (werkelijke) transitie ook allemaal nodig.

1. Opbouw: gaat om het opkomen van nieuwe manieren van denken, doen en organiseren.
2. Ombouw: gaat over bestaande elementen die nieuwe toepassingen krijgen of aangepast worden aan een veranderende context.
3. Afbouw: gaat om manieren van denken, doen en organiseren die verdwijnen
4. Voortbouw: gaat over institutionaliseren en normaliseringsprocessen.

We staan aan de beginfase van de transitie naar een circulaire economie en dus vaak in de opbouw/ombouw fase. Hierbij zijn innovatie, experimenten via bijvoorbeeld doorbraakprojecten, in beeld krijgen en agenderen van belemmeringen essentieel. Andere transities, zoals de energietransitie of klimaatadaptatie, bevinden zich al verder in de X-curve.

Rolkeuze en interventies

Om de transitie te versnellen moeten we aan de slag. De provincie kan vanuit haar taken en rollen een omgeving creëren die de transitie – samen met anderen – verder brengt. Daarom bestaat onze actieagenda uit acht bouwstenen. Met deze bouwstenen geven we richting en brengen we focus aan op de inzet van de provincie de komende jaren. De bouwstenen zijn gericht op het verbreden en versterken van de circulaire beweging én het steviger inzetten van de provinciale rollen en instrumenten om de transitie te stimuleren.

De bouwstenen zijn als volgt:

Bijlage 1	Inclusieve transitie
Bijlage 2	Circulaire innovatie
Bijlage 3	Coalitie en netwerken
Bijlage 4	Ruimte
Bijlage 5	Circulaire organisatie
Bijlage 6	Financiering en subsidies
Bijlage 7	Beleid en monitoring
Bijlage 8	Vergunning, toezicht en handhaving

In de maatregel ‘Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland’ en de maatregel ‘Ruimte voor de circulaire economie’ worden de bouwstenen beschreven.

^[1] <https://circulair.zuid-holland.nl/activiteit/monitor-circulair-zuid-holland/>

^[2] <https://circulair.zuid-holland.nl/activiteit/monitor-circulair-zuid-holland/>

^[3] <https://www.pbl.nl/publicaties/integrale-circulaire-economie-rapportage-2023>

Aanpassingen het Omgevingsprogramma: we introduceren een nieuwe beleidsmaatregel ‘Ruimte voor de circulaire economie’.

Titel

Ruimte voor de circulaire economie

Wat gaat de provincie doen?

De provincie heeft als doel een volledige circulaire samenleving in Zuid-Holland in 2050; met als tussenstap 50 procent minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metaal) in 2030. De transitie naar een circulaire economie zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en

daarmee nieuwe ruimtevragers. Ook de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid zal veranderen. De ruimtevraag kan bijvoorbeeld gaan om locaties voor het winnen, opslaan, sorteren en verwerken van kritieke materialen, sloopmateriaal uit de bouw, groene grondstoffen of plastics. Met een circulaire economie verdienen we straks geld én creëren we de banen van de toekomst. De bijdrage aan een circulaire economie bepaalt in steeds belangrijker mate de 'license to operate' van bedrijven. Circulaire bedrijvigheid, zowel van nieuwe als bestaande spelers, heeft echter moeite om in Zuid-Holland voldoende ruimte te vinden, maar is essentieel om de transitie naar een circulaire economie te realiseren. Daarom willen we ruimte bieden aan de circulaire economie. Op termijn bieden we geen nieuwe ruimte meer voor bedrijven die niet circulair opereren. Vanuit onze taken en bevoegdheden geven we hier invulling aan.

Rol

Bij het stimuleren van voldoende ruimte voor de transitie naar een circulaire economie heeft de provincie verschillende rollen. Centraal staat de rol van samenwerkende overheid.

Samenwerkende overheid

De provincie kan vanuit haar rol en taken een belangrijke bijdrage leveren aan het creëren van ruimte voor de circulaire economie. Dit vraagt om samenwerking met gebiedspartners. Dit doen we onder meer door ruimte voor circulaire economie onderdeel te maken van ons ruimtelijk beleid en instrumenten, door afspraken te maken in gebieden (lokaal, regionaal en bovenregionaal) en door uitvoering te geven aan (samenwerkings)projecten (realisatie ruimtelijke projecten en onderzoek). In samenwerking met andere overheden zet de provincie stappen in het bieden van voldoende ruimte voor circulaire bedrijvigheid.

Nadere uitwerking

Deze maatregel is een uitwerking van de bouwsteen Ruimte in de geactualiseerde strategie 'Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland (2024-2027), de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland en de Ruimtelijke Economische Visie.

Door de transitie naar een circulaire economie verandert de ruimtevraag van bestaande bedrijvigheid en ontstaat er nieuwe bedrijvigheid. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met een fase met mogelijk een dubbele ruimtevraag, waarin het nieuwe circulaire systeem groeit naast de bestaande (lineaire) productiecapaciteit. Deze overgangsfase vraagt om 'schuifruimte' voor sanering en verbouwing van installaties of gebouwen, verplaatsing van bedrijven en aanleg van infrastructuur. De precieze aard en omvang van de circulaire economie in 2050 en de gevolgen per provincie zijn nog onduidelijk, maar voor een succesvolle transitie is het belangrijk dat rekening wordt gehouden met circulaire bedrijfsactiviteiten die de komende decennia ontstaan, zoals: (bio)grondstofopslag en verwerking, bouw hubs en binnenstedelijke locaties voor reparatie en deeleconomie. Verschillende partijen voeren verdiepend onderzoek uit, om de ruimtelijke effecten en benodigde randvoorwaarden van de circulaire economie beter inzichtelijk te maken.

Veel van deze circulaire ruimtevragen zullen landen op bedrijventerreinen. Bedrijventerreinen zijn een cruciale schakel in het economisch functioneren van Zuid-Holland. Het zijn dé locaties waar hinder veroorzakende activiteiten zich kunnen vestigen, zoals stadsverzorgende bedrijven (bouw, service), (stads)logistiek en (circulaire) industrie én waar de ruimte schaars is. Daarmee zijn het ook dé plekken waar de transitie naar een circulaire economie vorm moet krijgen.

Aanpak

Op hoofdlijnen is de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland voor een circulaire economie in Zuid-Holland ontwikkeld met een ruimtelijke hoofdstructuur die specialisatiekansen per gebied toont. Om de strategie te realiseren gaan we het volgende doen:

1. We werken aan circulaire hotspots uit de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland
2. We reserveren (tijdelijk) planologische ruimte voor strategische (hub)locaties voor de circulaire economie
3. We geven prioriteit aan circulaire bedrijvigheid op nog te ontwikkelen bedrijventerreinen, passend bij het circulaire profiel van de regio
4. We gaan bestaande ruimte voor bedrijvigheid beter benutten, mede ten behoeve van de circulaire economie
5. We zorgen ervoor dat kennisontwikkeling en beleidsverankering van ruimte voor circulaire bedrijvigheid en samenleving aandacht krijgt in provinciaal-, lokaal- en rijksbeleid

Dit doen we als volgt:

1. We werken aan circulaire hotspots uit de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland door:

- o De komende jaren met prioriteit te werken aan circulaire hotspots uit de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland. Dit zijn locaties met een uniek profiel, waarin belangrijke circulaire functies voor Zuid-Holland een plek zullen krijgen. Te starten met de volgende (delen van) hotspots:
 - Westflank Rotterdam: het ontwikkelgebied aan de westkant van Rotterdam inclusief Merwe-Vierhavens waar stad en (maak)industrie elkaar raken
 - De Oude Rijnzone: het gebied rondom Leiden en Alphen aan den Rijn dat raakt aan het Groene Hart en waar de verzorgende circulaire economie voor de steden vorm krijgt.
 - Drechtsteden: het gebied waar het haven- en industriegebied zich ontwikkelt ten behoeve van een circulaire maritieme sector.
 - Zuid-Hollandse Delta: het 'schakelgebied' tussen stad, land en de Rotterdamse haven waar samen gewerkt wordt aan een toekomstbestendige, vitale en circulaire regionale economie.
- o Samen met de regionale partners werken we per hotspot aan een ruimtelijke circulaire strategie en verankering daarvan in beleid van de betrokken overheden.

Daarin willen we komen tot een verdieping op relevante circulaire ketens en hun benodigde ruimtelijke randvoorwaarden. We ontwikkelen deze regionale ruimtelijke circulaire strategie in een proces passend bij de behoefte/lopende processen van de partners in deze gebieden.

- o Op basis van de ervaringen in deze hotspots willen we deze aanpak op termijn in meer gebieden uitrollen
2. **We reserveren (tijdelijk) planologische ruimte voor strategische (hub)locaties voor de circulaire economie:**
- o Met name schaarse watergebonden locaties met een hoge milieucategorie en multimodale transportmogelijkheden (bereikbaar via water, spoor en weg) zijn belangrijk in een circulaire economie. Daarom heeft de provincie een *Locatie- en netwerkanalyse Circulaire Hubs* laten uitvoeren naar kansrijke strategische (hub)locaties voor de circulaire economie. Om de transitie naar een circulaire economie te maken is het belangrijk dat we deze locaties (tijdelijk) beschermen en beter benutten door:
 - Op basis van het onderzoek *Locatie- en netwerkanalyse Circulaire Hubs* met relevante gebiedspartners te komen tot een samenhangend hubsysteem van strategische locaties;
 - Afspraken te maken over de reservering en benutting van strategische locaties en de concrete doorvertaling naar het benodigde ruimtelijk instrumentarium van de betrokken partners
 - De reservering van strategische locaties vast te leggen in de provinciale Omgevingsverordening.
 - o Om bovenstaande te bereiken start de provincie de komende periode de gesprekken met de (relevante) partners.
3. **We geven prioriteit aan circulaire bedrijvigheid op nog te ontwikkelen bedrijventerreinen, passend bij het circulaire profiel van de regio door:**
- o Met gemeente in gesprek te gaan over het beoogde circulaire profiel, op basis van de Ruimtelijke Strategie Circulair Zuid-Holland.
 - o Ons instrumentarium (zoals bedrijventerreinenvisies, Omgevingsverordening, instructieregels) in te zetten om bij nog te ontwikkelen ruimte voor economie prioriteit te geven aan circulaire bedrijvigheid en ook gemeenten daarin te ondersteunen.
4. **We gaan bestaande ruimte voor bedrijvigheid beter benutten, mede ten behoeve van de circulaire economie door:**
- o Een aanpak voor 'beter benutten' te ontwikkelen en realiseren, als onderdeel van de beleidskeuze 'Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen', waarin ruimte voor circulaire bedrijvigheid een belangrijk uitgangspunt is. Onderdeel daarvan vormt de ontwikkeling van een verplaatsingsfonds en het creëren van schuifruimte voor bedrijvigheid.

5. **We zorgen ervoor dat kennisontwikkeling en beleidsverankering van ruimte voor circulaire bedrijvigheid aandacht krijgt in provinciaal, lokaal en rijksbeleid door:**
- o Een actieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het kennisveld ruimte & circulair, onder andere via verdiepende verkenningen en deelname aan ‘lerende netwerken’
 - o Te zorgen dat ruimte voor circulaire bedrijvigheid onderdeel is van richtinggevende ruimtelijke visies, Omgevingsbeleid en provinciaal instrumentarium.
 - o Te stimuleren dat gemeenten, waterschappen en het Rijk dit ook doen, bijvoorbeeld door in rijk-regio verband samen te werken en uitvoering te geven aan de bestuurlijke afspraken over ruimte en circulair, en door het Rijk te vragen om een ruimtelijke strategie voor een circulair Nederland in Europese context te ontwikkelen.

5.5 Tuinbouw

Tuinbouw

Concept wijziging Omgevingsverordening

Artikel 7.53 (aanwijzing en geometrische begrenzing glastuinbouwgebied)

1

Het glastuinbouwgebied is de locatie waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd in bijlage II.

2

Het glastuinbouwgebied binnen de Greenport Westland-Oostland is de locatie waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd in bijlage II.

3.

Het glastuinbouwgebied binnen de Greenport Duin -en Bollenstreek is de locatie waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd in bijlage II.

4

Het glastuinbouwgebied binnen het Zuid-Hollandse deel van de Greenport Aalsmeer is de locatie waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd in bijlage II.

5 3

Het glastuinbouwgebied Glasparel en Knibbelweg Oost is de locatie waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd in bijlage II.

6 4

Het glastuinbouwgebied Tinte is de locatie waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd in bijlage II.

7 5

Het maatwerkgebied glastuinbouw is de locatie waarvan de geometrische begrenzing is vastgelegd in bijlage II.

Artikel 7.54 (glastuinbouwgebied)

1

Een omgevingsplan voor het glastuinbouwgebied als bedoeld in artikel 7.53, eerste tot en met vijfde lid, laat alleen glastuinbouwbedrijven en openlucht tuinbouwbedrijven toe, evenals de daarbij behorende voorzieningen en voorzieningen voor energieopwekking, verduurzaming en circulariteit.

2

Het omgevingsplan, bedoeld in het eerste lid, kan bij uitzondering een andere ruimtelijke ontwikkeling mogelijk maken als sprake is van een zwaarwegend algemeen belang en er geen reële andere mogelijkheid is.

3

In het omgevingsplan kan de begrenzing van de locaties, bedoeld in artikel 7.53, eerste tot en met vijfde lid, in beperkte mate worden aangepast aansluitend aan de randen van het glastuinbouwgebied, alsmede langs de linten waar reeds afwijkende functies aanwezig zijn, rekening houdend met de lokale omstandigheden en bestaande bedrijven en functies, anders dan glastuinbouwbedrijven en openlucht tuinbouwbedrijven, mits aangetoond is dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van de omvang van de locaties en de bruikbaarheid van het glastuinbouwgebied.

4

Het omgevingsplan, bedoeld in het eerste lid, kan bij uitzondering huisvesting voor short- en midstayverblijf van arbeidsmigranten toelaten voor een periode van maximaal 15 jaar na ingebruikname van de huisvestingslocatie als:

- a. er geen herstructureringsplannen aanwezig zijn; en
- b. de glastuinbouwfunctie wordt hersteld, als binnen 15 jaar blijkens een herstructureringsplan voor de locatie het teeltareaal weer in gebruik zal worden genomen.

5

In aanvulling op het derde en vierde lid, houdt het omgevingsplan voor de huisvesting voor short- en midstay-verblijf van arbeidsmigranten rekening met de volgende voorwaarden:

- a. er is sprake van een goed woon- en leefklimaat;
- b. de huisvesting is zo mogelijk zichtbaar vanaf de openbare weg ;
- c. de locatie is goed ontsloten vanaf de openbare weg ; en
- d. de locatie ligt op een redelijke afstand van voorzieningen binnen de kernen.

6

In afwijking van het eerste lid kan een omgevingsplan voor het glastuinbouwgebied binnen de Greenport Westland-Oostland, voor het glastuinbouwgebied binnen het Zuid-Hollandse deel van de Greenport Aalsmeer en voor glastuinbouwgebied binnen de Greenport Duin- en Bollenstreek bij uitzondering een bedrijf toelaten dat behoort tot de keten glastuinbouw en dat een bijdrage levert aan de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied als internationaal centrum voor teelt, kennis en handel van glastuinbouwproducten, voor zover aangetoond is dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van de omvang en de bruikbaarheid van het glastuinbouwgebied.

7

In afwijking van het eerste lid kan een omgevingsplan voor het glastuinbouwgebied Glasparel en

Knibbelweg Oost ruimtelijke ontwikkelingen toelaten die niet behoren tot de keten glastuinbouw voor zover de ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt met toepassing van efficiënt en meervoudig grondgebruik door een combinatie met glastuinbouw.

8

In afwijking van het eerste lid kan een omgevingsplan voor het glastuinbouwgebied Tinte voortzetting van het huidige gemengde agrarische grondgebruik mogelijk maken in een deel van het gebied.

9

In afwijking van het eerste lid kan een omgevingsplan voor het maatwerkgebied glastuinbouw transformatie naar andere functies mogelijk maken.

10

Een omgevingsplan dat voorziet in het toevoegen of uitbreiden van glastuinbouw met een oppervlakte van ten minste 5 ha aan aaneengesloten percelen, bevat in de motivering een verantwoording waarin de behoefte aan het gebruik van nieuwe locaties voor glastuinbouw als gevolg van de vervangings- en uitbreidingsvraag wordt onderbouwd. Ook wordt onderbouwd waarom in deze behoefte niet kan worden voorzien door herstructurering of intensivering van elders in de betrokken regio gelegen bestaande glastuinbouwgebieden.

11

Het omgevingsplan, bedoeld in het eerste lid, kan als de behoefte aan het gebruik van nieuwe locaties voor glastuinbouw nog niet is aangetoond, zoals bedoeld in het tiende lid, voortzetting van het huidige grondgebruik mogelijk maken totdat er alsnog behoefte ontstaat aan ontwikkeling voor glastuinbouw. De mogelijkheden voor ontwikkeling voor glastuinbouw mogen daarbij niet significant worden beperkt, tenzij het een ontwikkeling betreft die past binnen het huidige agrarische grondgebruik.

Toelichting artikel 7.54 (glastuinbouwgebied)

De verdere ontwikkeling van de glastuinbouwgebieden tot een economisch concurrerende en duurzame greenport is van provinciaal belang. De provincie streeft naar een greenport waar het accent ligt op specifieke hoogwaardige productie, met een centrale plaats voor logistiek, handel, kennis en innovatie.

Het teeltgebied is primair bedoeld voor glastuinbouwbedrijven en de daarbij behorende voorzieningen, zoals waterberging, gietwaterbassins, groenvoorzieningen, nutsvoorzieningen, bedrijfswoningen, bedrijfsruimten, infrastructuur en landschappelijke inpassing.

Ook zijn voorzieningen met betrekking tot energieopwekking mogelijk, zoals kleine en middelgrote windturbines zoals bedoeld in artikel 7.76, derde lid en bedrijven en voorzieningen gericht op verduurzaming of circulariteit ten behoeve van de greenport.

(...)

Afwijkingsmogelijkheid ten behoeve van maatwerk voor keten gerelateerde bedrijven in het glastuinbouwgebied binnen de Greenports ~~Westland-Oostland~~

Uitgangspunt is dat bedrijven die gerelateerd zijn aan de greenport maar geen of minder kweekoppervlak hebben dan glastuinbouwbedrijven, zich vestigen op een (agro-gerelateerd) bedrijventerrein. Binnen het glastuinbouwgebied binnen de Greenports Westland-Oostland,

Aalsmeer en Duin- en Bollenstreek kan hier flexibeler mee worden omgegaan. In de omgevingsverordening is een afwijkingsmogelijkheid opgenomen die de gemeente de mogelijkheid biedt om maatwerk toe te passen. Bij uitzondering kan binnen het glastuinbouwgebied een ander bedrijf dan een glastuinbouwbedrijf worden toegelaten (of uitbreiding van een bestaand bedrijf) dat behoort tot de keten glastuinbouw en dat een bijdrage levert aan de verdere ontwikkeling van het glastuinbouwgebied binnen de betreffende Greenport ~~Westland-Oostland~~ als internationaal centrum voor teelt, kennis en handel van glastuinbouwproducten. Voorwaarde is dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van de omvang en de bruikbaarheid van het glastuinbouwgebied. Daarbij moet ook gekeken worden naar de toekomstige gebruiksmogelijkheden, zodat bedrijfsvestiging noodzakelijke herstructurering van het glastuinbouwgebied niet in de weg mag staan. De gemeente is bevoegd deze afwijkingsmogelijkheid toe te passen. Het is wel wenselijk hierover tijdig overleg te voeren met de provincie.

(...)

Aanpassing begrenzing glastuinbouwgebied ten behoeve van bestaande andere functies en bebouwing

Uitgangspunt is dat binnen de begrenzing van het glastuinbouwgebied alleen glastuinbouwbedrijven en de daarbij behorende voorzieningen worden toegelaten. De geometrische begrenzing van het glastuinbouwgebied is vastgelegd in bijlage II. Toch komen binnen de begrenzing van het glastuinbouwgebied ook bestaande andere functies voor (niet zijnde glastuinbouw), vaak ook met bijbehorende bebouwing. Het kan zowel gaan om een geïsoleerde afwijkende functie als om geclusterde afwijkende functies, zoals een bebouwingslint met een menging van bedrijven, woningen en andere functies. Vaak gaat het om situaties waarbij een ontwikkeling naar glastuinbouw ook in de toekomst praktisch gezien vrijwel niet mogelijk is. In het omgevingsplan kan de begrenzing van het glastuinbouwgebied daarom in beperkte mate worden aangepast, zodat percelen met rechtmatig aanwezige afwijkende bedrijven en functies buiten het glastuinbouwgebied kunnen worden gelaten. Beperkte uitbreiding en functiewijziging naar een andere passende functie is dan mogelijk. Doordat de betreffende percelen buiten het glastuinbouwgebied vallen is ook nieuwvestiging van een andere functie dan glastuinbouw niet langer uitgesloten, bijvoorbeeld op een locatie in een lint waar al meerdere woningen aanwezig zijn. Voorwaarde is wel dat het gaat om een beperkte aanpassing van de begrenzing van het glastuinbouwgebied en dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van de omvang en de bruikbaarheid van het teeltgebied. Daarbij moet ook worden gekeken naar de toekomstige situatie van het teeltgebied, dus ook naar de herstructureringsmogelijkheden.

Deze regeling is nadrukkelijk niet bedoeld voor het buiten het glastuinbouwgebied brengen van nog (grotendeels) onbebouwde restpercelen en overhoeken. Ook als een perceel qua omvang of qua vorm niet geschikt is voor een moderne kas, zijn er vaak nog mogelijkheden voor voorzieningen (zoals wateropvang) of **aan de greenport glastuinbouw** gerelateerde functies.

(...)

Toelichting artikel 7.3.14 (bollenteeltgebied)

(...)

Kassen binnen het bollenteeltgebied

Binnen het bollenteeltgebied is vanuit landschappelijke overwegingen ten hoogste een omvang van 3.000 m² kassen per volwaardig bollenteeltbedrijf toegestaan. Bij bestaande volwaardige gemengde bollenteelt- en glastuinbouwbedrijven en bestaande volwaardige stekbedrijven zijn kassen

toegestaan met een omvang van ten hoogste 6.000 m². Het principe 'glas voor glas' maakt het onder voorwaarden mogelijk om bij een bollenteeltbedrijf meer dan 3.000 m² kassen op te richten, mits daar sanering van kassen elders in het bollenteeltgebied tegenover staat.

Voor de ontwikkeling van volwaardige glastuinbouwbedrijven is binnen deze greenport een gebied aangewezen voor glastuinbouwbedrijven (zie artikel 7.53 en artikel 7.54).

(...)

Nadere begrenzing van bollenteeltgebied in het omgevingsplan

Het in deze omgevingsverordening aangewezen en geometrische begrensde bollenteeltgebied is in principe alleen bedoeld voor uitbreiding en vestiging van bollenteeltbedrijven, uitbreiding van bestaande gemengde bollenteelt- en glastuinbouwbedrijven en bestaande stekbedrijvenglastuinbouwbedrijven en de daarbij behorende voorzieningen. Toch komen binnen de begrenzing van dit gebied ook bestaande andere functies voor (niet zijnde bollenteelt), vaak ook met bijbehorende bebouwing. Het kan zowel gaan om een geïsoleerde afwijkende functie als om geclusterde afwijkende functies, zoals een bebouwingslint met een menging van bedrijven, woningen en andere functies. Vaak gaat het om situaties waarbij een ontwikkeling naar bollenteelt ook in de toekomst praktisch gezien vrijwel niet mogelijk is. Het schrappen en amoveren van een rechtmatig aanwezig afwijkende functie is veelal geen reële optie. ~~Maar het kan ook gaan om een restperceel of een overhoek die toch niet benut kan worden voor bollenteelt.~~

Bestaande rechtmatig aanwezige afwijkende functies kunnen daarom worden opgenomen in het omgevingsplan. Beperkte uitbreiding is ook mogelijk, evenals wijziging naar een andere afwijkende functie. Voorwaarde is wel dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt van de omvang en de bruikbaarheid van het bollenteeltgebied. Daarbij moet ook worden gekeken naar de toekomstige situatie van het teeltgebied, dus ook naar de herstructureringsmogelijkheden.

5.6 Digitale Economie

Nieuwe teksten in de Omgevingsvisie:

Beleidsdoel: Digitale economie

Het gebruik van digitalisering in de economische sectoren in Zuid-Holland heeft grote gevolgen. Door het gebruik van digitalisering zijn processen efficiënter geworden en zijn er nieuwe businessmodellen gekomen in bijna alle sectoren. De provincie weet dat sterke sectoren zoals het havenindustriële complex, maakindustrie en de tuinbouwsector in de komende 10-15 jaar hun manier om geld te verdienen sterk zullen veranderen en dat digitalisering hier een rol in speelt.

De provincie wil zorgen voor een goede ondersteuning van de economie bij deze digitale verandering en dat alle sectoren de juiste digitale voorwaarden hebben. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Innovatieve manieren om geld te verdienen door gebruik te maken van innovatieve digitale technieken.
- Verbeteren van het vestigingsklimaat voor de digitale economie.
- Bijdragen aan de digitale verandering voor het hele mkb en tussen sectoren.
- Vastleggen en versterken van publieke waarden in de digitalisering van de Zuid-Hollandse economie.

- Verbeteren van de digitale weerbaarheid van de Zuid-Hollandse economie.

Beleidskeuze 4.1.4 Digitale Economie

De provincie wil de digitale transitie van de economie versnellen zodat de provincie zich digitaal innovatief kan blijven profileren. Deze digitale transitie verwijst naar het proces waarbij organisaties digitale technologieën zoals AI en Quantum, en digitalisering omarmen om hun bedrijfsprocessen te optimaliseren en hun marktpositie te versterken. Het is essentieel om in een krappe arbeidsmarkt efficiëntiewinsten te behalen en zowel de circulaire als de energietransitie te ondersteunen. Om de Zuid-Hollandse positie te behouden en verder te ontwikkelen, is het van belang dat iedereen kan meekomen in de digitale transitie, ook ondernemers voor wie digitalisering niet altijd vanzelfsprekend is.

Om dit te realiseren richt de provincie zich op kennisdeling over digitalisering, de bijbehorende vaardigheden en digitale technologieën, vooral met het midden- en kleinbedrijf (MKB). Het doel is dat zoveel mogelijk ondernemers kunnen deelnemen aan de digitale transitie, wat ten goede komt aan een sterke economie en de brede welvaart die de provincie nastreeft. Dit wordt ondersteund door samenwerkingen met partners zoals gemeenten en onderwijsinstellingen, en door middel van evenementen, trainingen, workshops en subsidies. Daarnaast krijgen ook ethische vraagstukken rondom digitalisering en het tekort aan arbeidskrachten, een van de grootste uitdagingen van dit decennium, de nodige aandacht.

Aanleiding

Digitalisering verandert ons werk, verdienmodellen en hoe we (samen)leven. Gebruik en beschikbaarheid van technologie is bepalend voor de concurrentiepositie en veiligheid van de provincie en de manier van werken. De provincie Zuid-Holland zet zich daarom in om de digitale transitie van de economie te versnellen en om de regio als innovatieve digitale regio te profileren.

In 2016 is het document de Roadmap Next Economy (RNE) gepubliceerd voor de Provincie Zuid-Holland. De RNE geeft aan dat er een belangrijke opgave ligt voor de provincie Zuid-Holland als het gaat om digitalisering en verduurzaming. Voor deze opgaven is het programma Digitale Economie gestart.

Provinciaal Belang

Klimaatverandering en snelle wereldwijde technologische ontwikkelingen, zorgen ervoor dat de economie in Zuid-Holland onder druk staat om een transitie te maken naar een duurzame en digitale economie. Europese wetgeving zoals de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), Data act en Kunstmatige intelligentie (AI) act zorgen ervoor dat brede welvaart en inclusie geborgd worden tijdens deze verandering.

De digitale transitie biedt de provincie kansen om de economie via innovatie klaar te maken voor de toekomst. In samenwerking met haar regionale partners streeft de provincie ernaar een van de innovatiefste en economisch sterkste regio's van Europa te blijven. Het stimuleren van de regionale economie is door de nationale overheid bij de regio's belegd en de uitvoering daarvan bij de provincies.

Nadere uitwerking

De provincie Zuid-Holland zet zich in om de digitale transitie van de economie te versnellen en heeft hiervoor de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Digitale verdienmodellen

Digitalisering kan bedrijven helpen om efficiënter te werken, te innoveren en/of nieuwe markten aan te boren, wat kan resulteren in nieuwe verdienmodellen. We ondersteunen mkb-bedrijven actief bij hun digitale transformatie en faciliteren netwerken rond digitale innovaties zoals quantumtechnologie die economische kansen creëren. Wij zetten actief in op het stimuleren van digitale innovaties door het bieden van netwerkondersteuning en het faciliteren van samenwerkingsverbanden, zoals fieldlabs. Deze initiatieven creëren een vruchtbare bodem voor de ontwikkeling en implementatie van innovatieve digitale technologieën en dragen bij aan het versterken van de innovatieve kracht van de regio. Dit alles doen wij altijd vanuit een blik gericht op maximale doelmatigheid van beleid om zoveel mogelijk (maatschappelijke) impact te maken.

2. Verantwoorde digitalisering

We zetten digitalisering in voor publieke waarden om zo een positieve impact op de samenleving te hebben. We zetten dus niet zomaar in op digitalisering, maar doen dit echt vanuit bepaalde maatschappelijke waarden. Hierbij zal het afwegingskader brede welvaart een grote rol spelen, omdat de indicatoren van brede welvaart een groot deel van de waarden die wij als provincie en als team belangrijk vinden afspiegelen. Een voorbeeld hiervan is dat technologie op zo'n manier wordt toegepast dat duurzaamheid, ethiek en inclusiviteit centraal staan, zodat digitalisering economisch en maatschappelijk verantwoord ingezet wordt. Dit zijn dan ook voorbeelden van waarden die ten grondslag liggen aan onze inzet en activiteiten.

3. Digitale Weerbaarheid

Het beschermen van de digitale infrastructuur en onze privacy is essentieel voor vertrouwen. Samenwerking tussen overheden, bedrijven en kennisinstellingen is nodig om beveiligingstechnologieën te ontwikkelen en cyberweerbaarheid te vergroten, hetgeen ook weer bijdraagt aan een duurzame economische groei. Daarnaast is digitale veiligheid en weerbaarheid een essentiële randvoorwaarde om veilig en welvend te kunnen leven in een in hoge mate gedigitaliseerde maatschappij. Het inzetten op strategische autonomie, wat de afgelopen tijd zeer is benadrukt en waar concreet stappen op worden gezet, onderstreept dit.

5.7 Defensie

[Nieuw in het Omgevingsprogramma]

Maatregel Defensie

Na de inval in Oekraïne kreeg de provincie, maar ook regionale en lokale partners, steeds vaker vragen gerelateerd aan het onderwerp defensie. Ook is er sprake van een duidelijke verschuiving in dynamiek op nationaal en Europees niveau met betrekking tot defensie. Nieuwe investeringen, strategische autonomie en economische veiligheid staan hoog op de agenda. Samen met InnovationQuarter is naar aanleiding van deze vragen een verkenning uitgevoerd door adviesbureau Berenschot om te onderzoeken wat de opgave op defensie is en of de regio hier een rol en toegevoegde waarde in heeft en zo ja, welke? Deze verkenning concludeerde dat Zuid-Holland een significante bijdrage kan leveren, aangezien de regio rond de 25% van de Nederlandse defensie-industrie huisvest. Daarnaast zijn er veel Zuid-Hollandse bedrijven die momenteel producten ontwikkelen voor civiele toepassingen, maar die ook geschikt zouden kunnen zijn voor defensiedoeleinden. Dit valt onder de zogenoemde dual-use-industrie. Zodoende kunnen we in samenwerking meehelpen aan de nationale defensieopgave en specifieke op het vlak van 'voorsprong in gevecht' en strategische autonomie.

Deze opgave draagt bij aan een concurrerend Zuid-Holland

Bedrijven innoveren in een regionale omgeving (ecosysteem), omdat ze op die schaal partners treffen die ze kennen en vertrouwen. Het ministerie van Defensie herkent en erkent dat ook en zoekt ons daarom op als gesprekspartner. De extra investeringen vanuit het ministerie van Defensie die in Zuid-Holland kunnen landen ten behoeve van de dual-use- en defensie-industrie vinden wij zeer welkom, met de in het regeerakkoord opgenomen bezuinigingen op innovatiebeleid in het achterhoofd. Deze investeringen kunnen onze innovatie-ecosystemen en het lange-termijn verdienvermogen van de Zuid-Hollandse kennisintensieve industrie een impuls geven. Zodoende komen we op een drietal redenen uit waarom we in moeten zetten op dit voor de provincie Zuid-Holland nieuwe thema: We kunnen vanuit onze regio belangrijke bijdragen leveren aan het veilig houden van Nederland en Europa.

We faciliteren extra investeringen vanuit het ministerie van Defensie in de verschillende aangewezen innovatieclusters en kennisintensieve industrie. De in onze regio aanwezige dual use-potentie vormt een toenemende afzetmarkt voor onze industrie en is noodzakelijk voor een technologisch geavanceerde Defensieorganisatie. Dit geeft een impuls aan de regionale economie, met name op het gebied van onderzoek & ontwikkeling. Zulke investeringen zijn van groot belang voor de lange-termijn economische ontwikkeling van Zuid-Holland.

We verstevigen de samenwerking binnen de aangewezen clusters en jagen de kruisbestuiving met clusters elders in Nederland aan, waarbij de provincie Zuid-Holland voor sommige clusters al de hoofdfinancierder onder publieke partijen is. Dit versterken we verder door middel van het oprichten van een regio-coördinatiebureau in samenwerking met het ministerie van Defensie, het ministerie van Economische Zaken en InnovationQuarter.

Wat gaat de provincie Zuid-Holland doen voor de defensie- en dual use-industrie?

In de komende twee jaar gaat de provincie Zuid-Holland het ministerie van Defensie helpen met investeren in de samenwerking met en doorontwikkeling van de Zuid-Hollandse innovatieclusters, het beter benutten van de dual use-potentie van onze kennisintensieve industrie, en het scouten van bijdragen vanuit onze regio aan defensie-opgaven. Binnen de defensie- en dual use-industrie zijn er drie onderdelen waar wij actie op gaan ondernemen: 1) het samen met Defensie opzetten van een regio-coördinatiebureau (RCB); 2) een cluster-gebaseerde aanpak; en 3) het schrijven en uitdragen van een regionaal narratief met betrekking tot de Zuid-Hollandse economische belangen en bijdragen aan de nationale veiligheid.

1) Opzetten van een regio-coördinatie bureau

Samen met het ministerie van Defensie, ministerie van Economische Zaken en InnovationQuarter zetten wij in Q1 2025 een regio-coördinatie bureau op. Het bureau heeft als doel om daar vraagstukken vanuit het ministerie van Defensie te laten landen en te koppelen aan kansrijke oplossingen aangedragen via bedrijven uit onze regionale clusters. Het bestendigen van de samenwerking zullen we via een bestuurlijke Letter of Intent (LoI) laten lopen.

2) Een cluster-gebaseerde aanpak

Met behulp van de verkenning van Berenschot voorgestelde gebieden en de technologische aandachtsgebieden van Defensie (ruimtevaarttechnologie, sensoren, intelligente systemen, quantumtechnologie en slimme materialen) en input vanuit de regio is een aantal aandachtsgebieden voor Zuid-Holland geïdentificeerd: maritiem, space, cyber & quantum, sensoren & radar, en onbemenste systemen (w.o. drones) & AI. Deze in Zuid-Holland gevestigde clusters worden nationaal en internationaal erkend, maar kennen o.a. nog veel dual-use potentie. Hierbij pakken wij vooral een verkennende en verbindende rol waarmee we duidelijk maken ons in te zetten voor een Zuid-

Hollandse bijdrage aan Defensie. Gedacht kan worden aan onze rol als (de grootste) partner van relevante campussen, fieldlabs, en innovatienetwerken benutten om Defensie te verbinden met het ecosysteem, randvoorwaarden verzorgen om tot innovaties met een defensietoepassing te komen, ondersteunen van activiteiten op geschikte test- en experimenteerlocaties en het onderzoeken van samenwerkingsmogelijkheden richting Defensie. Hierbij beogen wij ook om innovaties 'uit het lab' te krijgen. Daarnaast verbinden wij de inspanningen aan bestaande kaders en agenda's (bijvoorbeeld de sectoragenda maritieme maakindustrie). Dit doen we in samenwerking met InnovationQuarter voor het contact met bedrijven en het verder helpen van de samenwerking tussen bedrijven. Het gaat daarbij ook om het bieden van voldoende ruimte voor de opgave defensie, test en experimenteer ruimte.

3) Narratief Zuid-Hollandse economische belangen en bijdragen aan de nationale veiligheid

We gaan een narratief schrijven, gericht op de Zuid-Hollandse economische ontwikkeling en diens bijdragen aan de veiligheid en open strategische autonomie van Nederland. Dit narratief schrijven we samen met onze interne en externe partners om het draagvlak en de daadkracht te vergroten bij overheden, bedrijven, kennisinstellingen en investeerders om zodoende tot meer investeringen, aandacht en ondersteuning van de defensie- en dual-use industrie te komen. Hierbij zal de relatie met de Ruimtelijk Economische Visie verder uitgewerkt worden, voor zover het ruimtelijk- economische vraagstukken betreft. Een goede netwerkanalyse van alle betrokken partijen is hierbij van belang om zo tot een afgewogen en consistent verhaal te komen. Dit traject draagt bij aan onze provinciale visie en is een goede manier om in gesprek te gaan met bedrijven en kennisinstellingen.

6. Wonen

6.1 Huisvestingseffect en zicht op arbeidsmigranten en mogelijkheden huisvesting versterken

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

6.2 Gewijzigde rol provincie n.a.v. wijziging Huisvestingswet 2014

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

6.3 Sturing op voldoende locaties voor asielopvang

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

6.4 Sturing op voldoende Huisvesting voor ouderen

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

6.5 Anticiperen op wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

6.6 Ramingen & prognoses

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

7. Natuur

7.1 Bos en bomen (400 ha n.a.v. aangenomen motie)

In de visie

De provincie geeft invulling aan de Motie de Spade de grond en de Motie Duurzaam Bos- en bomenbeleid en zet zich in voor het doel benoemd in het Ruimtelijk voorstel en ZH-PLG van 400 ha bosuitbreiding in 2030.

7.2 Groenblauwe dooradering

In de visie

Geen wijzigingen.

In het Programma

Het realiseren van groenblauwe dooradering draagt bij aan de doelen zoals waaronder biodiversiteit, waterkwaliteit en klimaat. Deelgebieden ZHPLG werken in 2025 aan gebiedsplannen waarin GBDA integraal wordt meegenomen in de realisatie van andere doelen. Hier wordt uitgegaan van een vrijwillige invulling van de 10% GBDA in 2050 en de helft van het gat tussen de bestaande GBDA en de 10% als tussendoel in 2030. In het Programma krijgt groenblauwe dooradering nadere uitwerking en concretisering van de doelen uit de Visie.

In het programma concretiseren we de term groenblauwe dooradering. Elk landschap in Zuid-Holland heeft unieke (cultuurhistorische) kenmerken met verschillende bijpassende samenstellingen van landschapselementen die tezamen vorm kunnen geven aan de het netwerk van groenblauwe dooradering. Voor de landschapselementen worden de landelijke definities van het Aanvalsplan Landschap gehanteerd, genaamd Groenblauwe Dooradering nader gedefinieerd. Hiernaast wordt ook ruimte behouden voor andere landschapselementen, zolang onderbouwd wordt dat deze bijdragen aan de verbetering van de biodiversiteit, waterkwaliteit, transitie van de landbouw en klimaatdoelen.

De groenblauwe dooradering draagt bij aan een fijnmazig netwerk aanvullend op (de doelen van) het natuurnetwerk Zuid-Holland. Daardoor levert het ook een bijdrage aan het realiseren van de VHR doelen. Om richting aan te geven aan de inrichting maken we onder meer gebruik van de factsheets voor iconsoorten die richtlijnen geven voor het inrichten en beheer van habitats voor een selectie iconische soorten in Zuid-Holland.

Er wordt gewerkt aan een reguliere monitoringssystematiek. Vooralsnog is deze niet concreet en wordt de inventarisatie die is uitgevoerd om de groenblauwe dooradering in kaart te brengen (inclusief de bijbehorende kaarten/Web Viewer) gebruikt als 0-meting. Deze is niet vastgesteld door GS.

In de Verordening

Groenblauwe dooradering is niet opgenomen in de verordening.

7.3 Natuurnetwerk Nederland – aanpassingen begrenzing

Omgevingsvisie

5.1.1 Nieuwe natuur realiseren

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie is wettelijk verantwoordelijk om specifieke soorten en habitats te beschermen en in de zogenoemde ‘gunstige staat van instandhouding’ te brengen conform de EU Vogel- en Habitatrichtlijn. Realisatie van natuur is hiervoor een belangrijk middel, waarbij de provincie wil bereiken dat een robuust netwerk van natuurgebieden ontstaat, bestaande uit kerngebieden en verbindingszones daartussen. Buiten deze natuurgebieden wil de provincie een aantrekkelijk landschap en steden creëren waar, naast andere functies, ook ruimte is voor natuurwaarden. Voor de realisatie van natuur neemt de provincie regie en stelt zich op als verbinder tussen lokale partijen om te komen tot samenwerking.

Aanleiding

De biodiversiteit, de belangrijkste graadmeter voor de kwaliteit van de natuur, is de afgelopen decennia sterk gedaald. Voor het in gunstige staat van instandhouding brengen van de soorten en habitats in de provincie is het hebben van voldoende natuur van goede kwaliteit een vereiste. Dit is niet alleen belangrijk voor de natuur zelf, maar ook om ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken en om de bijdrage van natuur aan brede welvaart en leefbaarheid via ecosysteemdiensten zeker te stellen.

Het beschermen van biodiversiteit is in de EU geborgd in de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en in Nederland geïmplementeerd in de Omgevingswet. De provincies hebben de wettelijke taak om deze doelen te behalen, waarbij realisatie van nieuwe natuur (zowel begrensde natuur als natuur daarbuiten) een middel is. Hierover zijn afspraken gemaakt met het Rijk (onder andere Natuurpact, Programma Natuur, Actieplan Boerenlandvogels).

De provincie heeft van het Rijk de opgave meegekregen om op basis van het Aanvalsplan Landschap in 2050 in 10% van het landelijk gebied een groenblauwe dooradering te realiseren om noodzakelijke verbindingen tussen natuur, landbouw en water te leggen.

Los daarvan zijn in het kader van het klimaatakkoord ook afspraken gemaakt over de realisatie van bos. Aangezien deze opgave ook bijdraagt aan het halen van de VHR-doelen, valt deze bossenopgave ook onder deze beleidskeuze. De realisatie van nieuwe natuur draagt, samen met het beheren en beschermen van natuur, ook bij aan het oplossen van de vergunningencrisis, waardoor ruimtelijke ontwikkelingen weer mogelijk worden.

Provinciaal Belang

De Provincie is verantwoordelijk voor de realisatie van nieuwe natuur. Provincies zijn hierbij wettelijk verantwoordelijk om specifieke soorten en habitats te beschermen en in de zogenoemde ‘gunstige staat van instandhouding’ te brengen conform de EU Vogel- en Habitatrichtlijn. Er is grote overlap en samenhang met de andere provinciale opgaven voor water, klimaat, de daarmee samenhangende

opgaven voor stikstofreductie en de transitie van het landelijk gebied. Dat vergt centrale provinciale regie.

Nadere uitwerking

Om de VHR-doelen te halen is het essentieel dat natuurgebieden tegen een stootje kunnen. Om dit te bereiken moeten natuurgebieden worden vergroot en ontbrekende verbindingen worden gerealiseerd.

Belangrijk onderdeel daarin is de voltooiing van een samenhangend en duurzaam geborgd natuurnetwerk, waarvan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en daarbinnen de Natura 2000 gebieden een cruciaal onderdeel zijn. Daarnaast zijn weidevogelkerngebieden, bos en bomen en een meer fijnmazige groenblauwe dooradering (GBDA) van het landschap ook een onderdeel van het te realiseren netwerk.

Met het Rijk zijn en worden meerdere afspraken gemaakt die hier invulling aan geven. Hieronder vallen:

- Het Natuurpact: de provincie voert de regie op de realisatie van het NNN met vanuit het Rijk gedecentraliseerde middelen.
- Het Uitvoeringsprogramma Natuur, die een focus heeft op maatregelen in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en deels ook gaat over realisatie van nieuwe natuur.
- In het kader van Project Mainport Rotterdam zijn afspraken gemaakt over de realisatie van het natuur- en recreatiegebied Buijtenland van Rhoon.
- Voor de akker- en weidevogels gelden de afspraken die gemaakt zijn onder aanvalsplan grutto en actieplan boerenlandvogels. Specifiek voor weidevogels ligt er in Zuid-Holland een grote opgave vanwege het belang van het veenweidegebied voor deze soorten.
- De realisatie van groenblauwe dooradering is een nieuw doel volgens het Aanvalsplan Landschap, waarover nog nadere afspraken met het Rijk gemaakt moeten worden. Deze dooradering draagt, naast aan het behalen van de VHR-doelen, ook bij aan klimaat- en waterdoelstellingen.

Conform het coalitieakkoord en de Natuurpactafspraken met het Rijk, rondt de provincie het NNN uiterlijk in 2027 af. Om de grond hiervoor te verwerven en in te richten, willen we zoveel mogelijk afspraken maken met grondeigenaren voor zelfrealisatie of grondruil. Als dit niet mogelijk is, verwerven we als provincie de gronden en richten deze in. De verwerving van gronden vindt tot nu toe plaats op basis van marktwaarde. Verkoop of grondruil is echter voor veel eigenaren alleen interessant als naast de waarde van de grond (en desgewenst gebouwen) ook bijkomende onkosten vergoed worden. Dit bevestigen de grondeigenaren in de gesprekken die gevoerd zijn, en geldt zeker voor agrariërs die willen stoppen of verplaatsen. Volledige schadeloosstelling vergoedt die bijkomende onkosten. Hierdoor wordt de kans om op minnelijke wijze tot overeenstemming te komen aanzienlijk vergroot. Het bieden van volledige schadeloosstelling is mogelijk gemaakt met het door Provinciale Staten vastgestelde 'Handelingskader' in 2021.

Om voor de percelen volledige schadeloosstelling te kunnen bieden, hebben Provinciale Staten 7 gebieden als cruciaal en niet-herlokaliseerbaar aangewezen. Om aan de Europese staatssteun regels te voldoen, heeft het bevoegd gezag ook uitgesproken dat zij bereid is te onteigenen op die locaties als ultimum remedium.

Deze 7 gebieden zijn cruciaal en niet-herlokalisierbar. Dit betekent dat de inrichting van deze gebieden cruciaal is voor het halen van de natuurdoelen en dat deze niet op een andere locatie kunnen worden gerealiseerd.

Omgevingsverordening

§ 7.3.16 Natuurnetwerk Nederland

Artikel 7.60 (wezenlijke kenmerken en waarden)

1

De wezenlijke kenmerken en waarden van gebieden aangewezen als NNN zijn uitgewerkt in bijlage IX, onder D en voor Natura 2000-gebieden de aangewezen doelen die voor deze gebieden zijn omschreven in het N2000-beheerplan als bedoeld in artikel 3.8, derde lid en artikel 3.9, derde lid, van de Omgevingswet.

2

Voor een Natura 2000-gebied behoren in ieder geval tot de wezenlijke kenmerken en waarden van dat gebied, de in het aanwijzingsbesluit beschreven doelen, kenmerken en waarden.

§ 7.3.16 Natuurnetwerk Nederland Artikel 7.60 (wezenlijke kenmerken en waarden)

In dit artikel is aangegeven waar de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN staan beschreven. De wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN zijn via bijlage IX, onder D, gekoppeld aan de natuurdoelen voor een gebied. Deze zijn te vinden in het 'Natuurbeheerplan Zuid-Holland', de 'Index Natuur en Landschap' (<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/>) en de aanwijzingsbesluiten voor de Natura 2000-gebieden.

Wat een significant effect is, is afhankelijk van de wezenlijke kenmerken en waarden en zal per geval moeten worden beoordeeld'. De betreffende minimumoppervlakken zijn voor beheertypen niet afgebakend. Of een verlies van oppervlak beschouwd dient te worden als significant is veelal afhankelijk van het effect hiervan op de wezenlijke kenmerken en waarden. Dit dient ecologisch te worden onderbouwd.

Artikel 7.62 (ontwikkelen prioritaire nieuwe natuur)

Voor gebieden die in de omgevingsverordening zijn aangeduid als 'prioritaire nieuwe natuur' geldt dat een omgevingsplan de natuurfunctie rechtstreeks mogelijk maakt en beschermt tegen significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden. Voor de locaties die in deze omgevingsverordening zijn aangeduid als prioritaire natuur is het namelijk van provinciaal belang om zo snel mogelijk aan de slag te gaan met de realisatie van de natuurdoelen. Voor zover er nog sprake is van bestaande bebouwing, erven, tuinen of wegen met een gesloten verharding inclusief bermen, kunnen deze een functieaanduiding krijgen overeenkomstig het huidige gebruik.

7.4 Bescherming belangrijk weidevogelgebied – aanpassing begrenzing en instructieregels

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

8. Energie

8.1 Beleidskeuze 'duurzaam energiesysteem'

In de visie

3.1.5 Duurzaam Energiesysteem

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil samen met netbeheerders, medeoverheden en andere partners integraal werken aan een geïntegreerd en volledig duurzaam energiesysteem in 2050. Het betreft een toekomstbestendig (regionaal) energie-infrastructuurnetwerk dat:

- tijdig beschikbaar is voor diverse (ruimtelijke) ontwikkelingen;
- optimaal ruimtelijk wordt ingepast;
- efficiënt en slim benut wordt.

Onder de regionale energie-infrastructuur wordt infrastructuur van regionaal belang voor warmte, elektriciteit, duurzame gasen en CO₂ als grondstof en restproduct verstaan.

Het systeem in 2050 bestaat uit een mix van hernieuwbare energiebronnen, energieopslag en bijbehorende energie-infrastructuur die energievragers met energieaanbieders verbinden. Centrale en decentrale onderdelen van het systeem zijn met elkaar geïntegreerd.

Het energiesysteem in Zuid-Holland staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een groter systeem en kent uitwisseling van energie met omliggende provincies en andere landen. Dit is essentieel voor een gebalanceerd, robuust en betrouwbaar systeem.

Aanleiding

Uit de landelijke Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 en de provinciale Stroomstudies Energie-infrastructuur Zuid-Holland 20-30-50 blijkt dat de komende 30 jaar in Zuid-Holland veel nieuwe energie-infrastructuur nodig is voor warmte, elektriciteit, duurzame gasen en CO₂. Verandering in energievraag, energiedragers en toename van niet-regelbare opwek (zon en wind) in de toekomst worden de grootste drijfveer voor aanpassingen aan de infrastructuur voor energie in Zuid-Holland.

De sectorale verduurzamingsplannen en ambities, maar ook autonome maatschappelijke ontwikkelingen, hebben gezamenlijk een grote impact en leiden tot een verschuivende vraag naar regionale energie-infrastructuur. Dat resulteert bijvoorbeeld in toenemende congestieproblematiek op het elektriciteitsnet. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer elektrisch gereden, lokaal met elektriciteit of restwarmte verwarmd, en waterstof als grond- en brandstof gebruikt in de industrie. Daarnaast kent Zuid-Holland veel potentie voor geothermie en industriële restwarmte om te benutten voor verwarming van de gebouwde omgeving en de glastuinbouw, en wordt in toenemende mate elektriciteit opgewekt door zon en wind. Uit de scenario's van de Stroomstudie Energie-infrastructuur Zuid-Holland 20-30-50 blijkt onder meer dat de elektriciteitsvraag in Zuid-Holland in 2050 kan toenemen met een factor 2,5 tot 3,1 ten opzichte van 2020.

Om al deze ontwikkelingen goed te kunnen faciliteren is een grootschalige verbouwing van het onderliggende integrale energiesysteem noodzakelijk. Deze beleidskeuze richt zich op het handelen van de provincie ten aanzien van het regionale energiesysteem in Zuid-Holland.

Motivering Provinciaal Belang

In het nationale klimaatakkoord is afgesproken dat in Nederland in 2030 en 2050 respectievelijk 55% en 95% minder CO₂ wordt uitgestoten ten opzichte van 1990. De provincie Zuid-Holland onderschrijft deze doelstelling. Een goede regionale energie-infrastructuur is van belang voor het behalen van nationale en sectorale klimaatdoelen.

Ook is een robuuste energie-infrastructuur een belangrijke conditie voor het versterken van de regionale concurrentiepositie waarin economische en maatschappelijke ontwikkelingen (waaronder de woningbouwopgave) kunnen worden gefaciliteerd.

De ontwikkeling en inpassing van het regionale energiesysteem is een vraagstuk met aanzienlijke ruimtelijke impact. De ruimte in de boven- en ondergrond wordt steeds voller in Zuid-Holland. Daarom is een goede ruimtelijke ordening en planning, met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, noodzakelijk.

Nadere uitwerking

Voor het halen van de energietransitie-doelen is het essentieel om tijdig voldoende capaciteit op de energie-infrastructuur te hebben in Zuid-Holland. Maar ook voor andere sectorale doelen speelt de tijdige beschikbaarheid van capaciteit op de energie-infrastructuur een essentiële rol, zoals bij de woonopgave, opwekken van elektriciteit of de economische vitaliteit van de regio.

De extra benodigde infra-capaciteit heeft een aanzienlijk fysiek ruimtebeslag, terwijl in Zuid-Holland de boven- en ondergrondse ruimte steeds voller en de bovengrondse ruimte steeds schaarser wordt. Om Naast het gewenste toekomstige bouwen van nieuwe stations en tracés is efficiënter en slimmer gebruik van het energiesysteem dat zowel duurzaam en robuust als betrouwbaar en flexibel is, nodig om de benodigde extra capaciteit voor alle energiedragers te verwezenlijken heeft realiseren. Ook de provincie een aantal leidende principes en structurerende keuzes vastgesteld. De leidende principes kunnen als algemene spelregels voor inzet van de ontwikkeling van het toekomstige energiesysteem beschouwd worden meest passende energiedrager voor de energievraag is daarbij van belang.

Er moet nog veel infrastructuur voor energie gerealiseerd worden. Maar om de benodigde opwek en transportcapaciteit te beperken en daarmee overmatige maatschappelijke investeringen te voorkomen, zetten wij als eerste in op het reduceren van de vraag. Een andere manier om de beperkte transportcapaciteit (op met name de hogere netvlakken te beperken) zetten we in op het waar mogelijk (lokaal) benutten van hernieuwbare bronnen, zoals het lokaal toepassen van geothermie. Lokale, decentrale elementen (decentrale opwek/ lokale warmtebronnen, conversie en opslag) worden bij voorkeur toegepast voor lokaal gebruik en krijgen een grotere rol, maar zijn verbonden met centrale elementen (onder meer hoge netvlakken en piekvoorzieningen) in het geïntegreerde toekomstige systeem.

De beschikbare capaciteit op energie-infrastructuur is schaars, de voorbereiding en aanleg van nieuwe energie-infrastructuur duurt vaak lang en brengt maatschappelijke kosten met zich mee voor arbeid en materialen. Naast het bouwen van nieuwe stations en tracés is daarom efficiënter en slimmer gebruik van het energiesysteem nodig om de benodigde capaciteit voor alle energiedragers te realiseren, zoals de inzet van opslagsystemen met een netcongestieverzachtend effect. Elektriciteitsopslagsystemen (vanaf nu: EOS) kennen verschillende toepassingsmogelijkheden; het

balanceren van het hoogspanningsnet of het spreiden en verlagen van pieken in vraag en aanbod, waardoor de impact op het bestaande net en de behoefte aan uitbreidingen hiervan worden beperkt. Tegelijkertijd leggen EOS beslag op schaarse ruimte. Daarom willen wij EOS alleen toestaan waar dit bijdraagt aan het goed functioneren van het energiesysteem.

Voor het faciliteren van energievraag die niet bespaard kan worden, zetten we in op het geografisch dicht bij elkaar realiseren van vraag en aanbod. Dit kan in de toekomst leiden tot clustering van energie-intensieve bedrijvigheid.

We zetten in op de meest passende energiedrager voor de energievraag, waarbij vanuit een integrale benadering van het energiesysteem robuustheid en leveringszekerheid ook in ogenschouw genomen worden. Voor verduurzaming van de warmtevraag geldt daarbij de warmtekeuzeladder en heeft direct inzetbare warmte de voorkeur boven op te waarden warmte. In het toekomstig energiesysteem heeft waterstof een rol bij seizoensopslag van energie, conversie en opslag in energiehub's, het verduurzamen van industriële processen, mogelijk het leveren van piekwarmte, inzet in WKK's en bij het aandrijven van zware mobiliteit (provinciale waterstofvisie en -strategie).

Bij ontwikkelingen hebben wij oog voor de toegankelijkheid van de energievoorziening voor iedereen. Ons toekomstig energiesysteem biedt ruimte aan initiatieven en betrokkenheid van burgers, bedrijven en instellingen, en zorgt dat iedereen deel kan nemen aan de energietransitie

Efficiënt benutten, tijdige beschikbaarheid en ruimte van (geplande) energie-infrastructuurcapaciteit is daarom een belangrijk onderdeel van integrale afwegingen bij (ruimtelijke) ontwikkelingen in Zuid-Holland. Daarom bezien wij energie en ruimte in samenhang, waarbij het energiesysteem een meer sturende rol krijgt in de ruimtelijke ordening. We letten erop dat de ontwikkelingen in het energiesysteem passend zijn in totale (ruimtelijke) opgave en vice versa.

De energietransitie en autonome maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloeden ons gebruik van energie. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer elektrisch gereden, lokaal met elektriciteit of restwarmte verwarmd, en waterstof als grond- en brandstof gebruikt in de industrie. Daarnaast kent Zuid-Holland veel potentie voor geothermie en industriële restwarmte om te benutten voor verwarming van de gebouwde omgeving en de glastuinbouw, en wordt in toenemende mate elektriciteit opgewekt door zon en wind.

Om al deze ontwikkelingen goed te kunnen faciliteren is een grootschalige verbouwing van het onderliggende integrale energiesysteem noodzakelijk. Deze beleidskeuze richt zich op het handelen van de provincie ten aanzien van het regionale energiesysteem in Zuid-Holland. Daarnaast zal ook op nationale en lokale schaal een aanpak nodig zijn. Provincie De provincie vraagt gemeenten bij (ruimtelijke) ontwikkelingen rekening te houden met het energiegebruik (zowel vraag, aanbod en transport) passend bij het energiesysteem, of en welke gevolgen er zijn voor het beheer en beschikbaarheid van de energie(-infrastructuur) en daarnaast zorg te dragen voor het reserveren van benodigde ruimte voor energie-infrastructuur.

De beschikbare capaciteit op energie-infrastructuur is dus schaars en de voorbereiding en aanleg van nieuwe energie-infrastructuur duurt vaak lang. De ontwikkeling van nieuwe energie-infrastructuur vergt ruimte (zowel boven- als ondergronds) en brengt maatschappelijke kosten met zich mee voor arbeid en materialen. Daarnaast is schaarste op de grondstoffen- en arbeidsmarkt limiterend voor de uitvoeringscapaciteit van nieuwe projecten.

De snelle verandering van het energiesysteem leidt tot een ~~nieuw~~ integraal programmeringsvraagstuk. Niet alles kan overal en tegelijk. De provincie ~~programmeringsvraagstuk~~. Provincie initieert daarom ~~hiervoor~~ een integraal programmeerproces voor het energiesysteem, het provinciaal Meerjarenprogramma Energie en Infrastructuur (pMIEK). Met dit pMIEK wordt toekomstige energie-infrastructuur, als onderdeel van het energiesysteem, geprogrammeerd ~~bepaald~~ in samenhang met de vraag- en aanbodsectoren van energie. Er wordt 2-jaarlijks een actualisatie van het pMIEK opgesteld, waarbij energie-infraprojecten geprogrammeerd worden. Door in het proces af te stemmen met sectoraal beleid worden sectorale doelen en ruimtelijke ontwikkelingen beter in lijn gebracht met de ontwikkeling van benodigde energie-infrastructuur. Belangrijke regionale projecten komen daarmee tijdig en ruimtelijk ingepast tot realisatie.

De provincie streeft ernaar bij het opstellen en uitvoeren beleid ten aanzien van de ontwikkeling van het energiesysteem een passend participatieproces te organiseren. Het provinciaal participatiebeleid is ~~De 4D's (van Doelen, Diversiteit, Dialoog en Doorwerking) vormen~~ de basis voor het participatieplan of de inbreng van de provincie hiervoor wanneer de provincie niet zelf initiatiefnemer is.

In het programma

Maatregel: 3.1.5.1 provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK)

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil samen met netbeheerders, medeoverheden en andere partners het energiesysteem integraal programmeren en zo werken aan de planning en keuzes voor een duurzaam regionaal energiesysteem

Rol Presterend

Uitwerking

Regionale energie-infrastructuur met voldoende capaciteit is een belangrijke conditie voor verduurzaming en realisatie van toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkelingen. Door de toenemende druk op die infrastructuur signaleren verschillende partijen dat meer regie nodig is op de programmering en mogelijk prioritering van regionale energie-infrastructuur. Provincie initieert hiervoor een integraal programmeerproces voor het energiesysteem, het provinciaal Meerjarenprogramma Energie en Infrastructuur (pMIEK). In dit programma wordt in samenhang met vraag- en aanbodsectoren van energie de toekomstige energie-infrastructuur voor het energiesysteem bepaald. Er wordt tweejaarlijks een actualisatie van het pMIEK opgesteld, waarbij energie-infraprojecten geprogrammeerd worden. De samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen wordt hierin meegenomen. In de programmering wordt nadrukkelijk afstemming gezocht met sectorale plannen. De programmering van het energiesysteem op (middel)lange termijn doorloopt de volgende stappen:

- Plan van Aanpak voor de betreffende iteratie ronde met betrokkenheid van partners
- Een integraal overzicht van de ontwikkeling van energievraag en -aanbod (zoals opwek, woningbouw, mobiliteit, industrie en glastuinbouw) voor het bepalen van knelpunten en kansen in Zuid-Holland
- ~~Opstellen of herijken van de module energie in de omgevingsvisie en het integrale afwegingskader~~

- Samenstellen en uitwerken van een aantal realistische ontwikkelvarianten voor het energiesysteem en daarbij behorende energie-infrastructuur in samenhang met ontwikkeling van vraag en aanbod van energie in de tijd
- Inschatting maken van ruimtevraag van de aanvullend benodigde energie-infrastructuur voor de verschillende ontwikkelvarianten richting een duurzaam energiesysteem.
- Aan de hand van weging van de relevante ontwikkelvarianten op impact en effecten komen tot een gezamenlijk beeld van benodigde prioritering van infrastructurele investeringen
- Kennisontwikkeling a.d.h.v. de 'onderzoeks- en actielijst' en verdere uitwerking van 'structureerende keuzes' ten behoeve van het doorontwikkelen van het pMIEK. Hierbij onderzoekt de provincie samen met hun partners hoe zowel de leidende principes als structureerende keuzes verder geconcretiseerd kunnen worden. Dit biedt tevens kaders om door middel van (ruimtelijk) instrumentarium hierop te kunnen sturen.

Borging van gemaakte afspraken. Bij de te maken afspraken over de uitvoering kan eventueel ruimtelijk instrumentarium worden ingezet, zoals ruimtelijke reserveringen in de provinciale omgevingsverordening. De provincie kan in voorkomende gevallen kiezen om financieel bij te dragen aan (regionale) energie-infrastructuurprojecten, zoals wordt gedaan bij het Botlek Stoomnetwerk (zie Programma 'Bijdragen aan een CO2-emissiearme en circulaire industrie maatregel C: regeling energie-infrastructuur op industrieterreinen)

Maatregel 3.1.5.2 Stimuleren van flexibiliteit en efficiëntie van het energiesysteem

Wat gaat de provincie doen?

Flexibel en efficiënt gebruik van beschikbare energie-infrastructuur beperkt de behoefte aan (nieuwe) netwerkcapaciteit en kan een bijdrage leveren aan het vrijspelen van netwerkcapaciteit in gebieden waar netcongestie een rol speelt. Opslag van elektriciteit, warmte, of waterstof kan als buffer dienen van de capaciteit in het energiesysteem. Conversie tussen energiedragers (elektriciteit, warmte, waterstof) heeft in Zuid-Holland veel potentie door de grote aanwezigheid van industrie. Om optimaal gebruik te maken van de energie-infrastructuur is samenwerking essentieel. (Proces)innovaties, vraag- en aanbodsturing, conversie en opslag kunnen lokaal en regionaal bijdragen aan een efficiëntere benutting energie-infrastructuur, en bijdragen aan realisatie van bestaande doelen voor bijvoorbeeld zon op daken bij grotere bedrijven in de RES'en, en handelingsperspectief bieden voor economische activiteiten (industrie) en woningbouw in gebieden waar netcongestie heerst.

Rol: Presterend

Nadere uitwerking

De provincie Zuid-Holland zet in op de ontwikkeling en toepassing van vraag- en aanbodsturing, conversie- en opslagmethoden en procesinnovaties door de volgende activiteiten:

- De provincie Zuid-Holland verkent hoe bestaand instrumentarium verbreed kan worden ingezet ter beperking of voorkoming van schaarste in capaciteit op de energie-infrastructuur.
- De provincie stimuleert (proces)innovaties en samenwerking met betrekking tot vraag- en aanbodsturing en conversie- en opslagmethoden om systeemflexibiliteit te vergroten en/of infrastructuurimpact te beperken.

- Dit doet de provincie door handelingsopties in kaart te brengen die impact op de energie-infrastructuur kunnen beperken bij initiatieven voor verduurzaming
- De provincie stimuleert de toepassing van de handelingsopties die de flexibiliteit en efficiëntie van het energiesysteem vergroten door te verbinden met ruimtelijke ontwikkelingen, gebieden of bedrijventerreinen waarbij netcongestie een rol speelt of waar dit ingezet kan worden als mogelijk alternatief voor netuitbreidingen.
- Dit doet de provincie door verdere doorontwikkeling van de energietoets (op zowel visie- als verordening-niveau), waarbij de focus uitgaat naar de concretisering van het inhoudelijke toetsingskader voor zowel individuele projecten en globale planvorming.

Dit doet de provincie door zowel intern tussen verschillende beleidsvelden als extern met onze partners de samenwerking op te zoeken en initiatieven te stimuleren die een netcongestie-verzachtend effect kunnen hebben.

Maatregel 3.1.5.3 Ondersteunen realisatie energiehubs

Wat is de prestatie?

- Energiehubs ondersteunen in hun ontwikkeling. We willen bijdragen aan de realisatie van 5-10 hubs in 2026 en zoveel mogelijk andere hubs ondersteunen bij de eerste stappen;
- Kennis opdoen en delen over het realiseren van energiehubs en het toepassen van innovatieve oplossingen in techniek en organisatie.

Hoe geven we hier invulling aan?

- De provincie maakt een overzicht van (initiatieven voor) energiehubs in Zuid-Holland en monitort de voortgang van de ontwikkeling op deze locaties;
- De provincie biedt de mogelijkheid voor ondersteuning in de eerste en tweede fase (Verkennen, Onderzoek & Ontwerp) van het opzetten van een energiehub, waar regionaal al ondersteuning geboden wordt, sluiten we ons daar bij aan;
- De provincie faciliteert een Community of Practice (CoP) om onderlinge kennisontwikkeling en -uitwisseling te stimuleren.

Rol: responsieve provincie

Nadere uitwerking

De provincie ondersteunt ondernemers (en inwoners) die op eigen initiatief de samenwerking zoeken om te werken aan een efficiëntere benutting van het energiesysteem. We ondersteunen dit lokale initiatief, door de inzet van capaciteit om; (1) het plan voor een energiehub verder uit te werken en (2) onderlinge kennisontwikkeling en -deling te faciliteren in een Community of Practice (CoP). Daarbij zoeken we de samenwerking met de betrokken ondernemers, maar ook de gemeente, netbeheerder en andere relevante partijen op.

Maatregel 3.1.5.4 Ruimte maken voor toekomstige energie-infrastructuur: strategisch ruimtelijke verkenning naar zoekgebieden

Wat gaat de provincie doen?

Voor een duurzaam en robuust energiesysteem in 2050 in Zuid-Holland dat zowel de energievraag van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen als de verduurzaming van bestaande activiteiten kan bedienen, is aanvullende energie-infrastructuur nodig. Binnen het integraal programmeer proces dat de provincie in een tweejaarlijkse cyclus doorloopt en als eindproduct het pMIEK-document kent, wordt een inschatting voor aanvullend benodigde elektriciteitsinfrastructuur (in 150kV-station equivalenten) gemaakt (verkennde projecten). Omdat fysieke ruimte schaars is in de provincie en er talloze ruimtevragers om dezelfde locaties concurreren, is een weloverwogen integrale afweging noodzakelijk over waar welke ontwikkeling wordt toegelaten. De doorlooptijd van energie-infrastructuurprojecten (grondacquisitie, vergunningen, bouwperiode) kan afhankelijk van het type project 8-10 jaar duren. Om te voorkomen dat er in de toekomst geen ruimte voor dit soort projecten meer in gebieden over is waar deze wel noodzakelijk zijn, wil de provincie vroegtijdig strategische ruimte (zoekgebieden/-locaties) voor deze projecten in beeld brengen en waar nodig reserveren.

Wat is de prestatie?

- In samenwerking met netbeheerders, gemeentes en andere partners proactief een ruimtelijk verkenningstraject doorlopen.
- Voor het benodigde aantal aanvullende energie-infrastructuurprojecten (scope: 150kV-stations) zoekgebieden/-locaties aanduiden.
- Zoekgebieden/-locaties waar nodig door ruimtelijk instrumentarium reserveren/vrijhouden.

Hoe geven we hier invulling aan?

- De provincie doet in de tweejaarlijkse iteratie van het pMIEK uitspraken over aanvullende energie-infrastructuur (in 150kV station-equivalenten) die nodig zijn om de energievraag in 2050 te kunnen accommoderen.
- Per regio wordt een ruimtelijk verkenningstraject doorlopen waarbij zowel (technische) aandachtspunten/criteria vanuit de netbeheerders als (beleidsmatige) belemmeringen van gemeentes en provincie gebruikt worden om tot potentiële zoekgebieden/-locaties te komen.
- De provincie trekt dit verkenningstraject en faciliteert waar nodig vervolgesprekken tussen gemeente en netbeheerders bij het concretiseren van de zoekgebieden.
- De provincie, specifiek de niet-energie gerelateerde beleidsvelden, nemen de ruimtebehoefte voor energie-infrastructuur die in de toekomst nodig is, mee toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen (bij zowel herstructurering-/transformatieprocessen als nieuwe ontwikkelingen).
- De provincie faciliteert de ruimtevrage voor nieuwe energie-infrastructuur (op o.a. werklocaties) wanneer dit ruimtelijk inpasbaar is, en bij voorkeur te combineren valt met de economische activiteiten op deze locaties, en minimaal voorziet in de energiebehoefte van de aanwezige activiteiten of de directe omgeving van o.a. de werklocatie.
- De provincie onderzoekt samen met hun partners hoe met behulp van (ruimtelijk) instrumentarium gestuurd kan worden op de energetische inpasbaarheid van (ruimtelijke) ontwikkelingen om zowel netcongestie tegen te gaan en in de toekomst te voorkomen.
- Rol: Presterende provincie

Nadere uitwerking

De provincie stuurt vanuit haar rol als gebiedsregisseur om bij te dragen aan een tijdig gerealiseerd duurzaam energiesysteem als aan het in kaart brengen van (toekomstige) ruimteclaims die invloed hebben op de integrale afweging die ten grondslag ligt van de ruimtelijke ordening in de provincie. We werken aan deze maatregelen, door de inzet van capaciteit om: (1) de doorlooptijd van de realisatie van energie-infrastructuur projecten te versnellen en (2) ruimte voor de ontwikkeling van noodzakelijk energie-infra te kunnen waarborgen.

Maatregel 3.1.5.5: Elektriciteitsopslagsystemen

Wat is de prestatie?

De provincie streeft ernaar alleen EOS toe te staan waar deze een positieve bijdrage leveren aan de balancerings van het elektriciteitsnetwerk;

De provincie gaat zorgvuldig om met de ruimtelijke inpassing van EOS.

Hoe geven we hier invulling aan?

- De provincie monitort het aantal MW grootschalige opslag en intensificeert daarvoor de samenwerking met de netbeheerders;
- De leidende principes van het Toekomstbeeld zijn bepalend voor het provinciaal beleid voor EOS. Hiervoor wordt gewerkt aan een doorvertaling van deze principes die toegespitst is op opslag;
- De provincie maakt afspraken met gemeenten en veiligheidsregio's over uniforme toepassing van de PGS 37-1 bij opslagsystemen;
- De provincie zet in op een vroegtijdige betrokkenheid van de netbeheerder bij nieuwe vergunningaanvragen en maakt daarover werkafspraken en zet verder in op kennisdeling bij initiatiefnemers over de rol van nieuwe contractvormen die congestie tegen kan gaan.

Rol: Kaderstellend

Nadere uitwerking

De provincie maakt onderscheid voor vier categorieën opslagsystemen verschillende uitgangspunten:

- 1) Grootschalige batterijsystemen (> 70 MW)
- 2) Regionale batterijsystemen (< 70 MW)
- 3) Aan opwek en lokaal verbruik gekoppelde batterijsystemen met eigen aansluiting, te weten aan opwek gekoppelde batterijsystemen op dezelfde aansluiting als een zon- of windpark, batterijsystemen, die (administratief) zijn gekoppeld aan een bedrijfslocatie of aan meerdere bedrijfslocaties op een bedrijventerrein (energyhubs), en buurtbatterijen.
- 4) Batterijen achter de meter, zoals thuisbatterijen en batterijen bij bedrijven.

Algemene uitgangspunten:

Een energieopslagssysteem voldoet aan de veiligheidseisen zoals opgenomen in de PGS 37-1. Dit geldt tot de aanpassing van het Besluit activiteiten leefomgeving in 2026 beschikbaar is. Dit uitgangspunt is voor alle vier categorieën van toepassing.

Specifieke uitgangspunten

- 1) Grootschalig: Boven de 200 MW aan totaal opgesteld vermogen een moratorium op nieuwe grootschalige systemen, behalve als de netbeheerder aangeeft dat dit nodig is voor het balanceren van het energiesysteem. Stop is ingegeven vanwege grote ruimtebeslag en de vraag of een groter aantal MW noodzakelijk is voor het energiesysteem.
- 2) Regionaal: opslagsysteem moet passen binnen de principes van het toekomstbeeld, bijvoorbeeld door bij te dragen aan regionale balancering. Daarnaast moet deze congestieneutraal of bij voorkeur zelfs congestieverzachtend worden aangesloten.
- 3) Aan opwek of verbruik gebonden: bij bestaand opwek aansluiting koppelen met bestaande aansluiting. Hierdoor is geen groter batterijvermogen toegestaan dat het vermogen van de opweklocatie.
- 4) Batterijen achter de meter en batterijen gekoppeld aan lokaal gebruik, zoals buurtbatterijen en batterijen voor energiehubs, voldoen aan de veiligheidsafstanden tot bebouwing van belang uit het RIVM-rapport, en passen per project maatwerk toe.

In de verordening

Artikel 7.41aaa (energietoets)

1. Deze regels zijn van toepassing op:

- a. De bouw van 200 of meer woningen;
- b. Het toelaten van industrie of bedrijvigheid met een energievraag van meer dan 1.75MW;
- c. Batterijopslagsystemen;
- d. Elektrolyzers;
- e. Wind- en zonneparken.

2. In een omgevingsplan wordt, voor zover dat voorziet in een ruimtelijke ontwikkeling genoemd in lid 1, bepaald dat bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit wordt gemotiveerd hoe rekening is gehouden met de leidende principes en richtinggevende keuzes uit het Toekomstbeeld energiesysteem Zuid-Holland 2050, zoals waar mogelijk (lokaal) benutten van hernieuwbare bronnen (hoe in de energievraag wordt voorzien), het trapsgewijs bijeenbrengen van vraag en aanbod (lokaal, regionaal, provinciaal), efficiënt benutten van de energie-infrastructuur en samenhang in energie en ruimte.

3. Voor zover het de activiteit in lid 1 onder c betreft wordt tevens gemotiveerd in welke mate de ontwikkeling aantoonbaar maatschappelijke meerwaarde heeft, zoals bijdrage aan balancering van het regionale elektriciteitsnet

- 1.

Voor zover een omgevingsplan voorziet in nieuwe functies, zijnde meer dan tweehonderd woningen, industrie of bedrijvigheid met een energievraag van minder dan 1,75MW, elektriciteitsopslagsystemen, elektrolysefaciliteiten en wind- en zonnenvelden, die tot een aanvullende belasting van de elektriciteits-infrastructuur kunnen leiden, wordt rekening gehouden met de aansluitbaarheid op de elektriciteits-infrastructuur.

- 2.

De motivering van een omgevingsplan bevat een weergave van hoe de ontwikkeling die past binnen de aanwezige energie-infrastructuur (en daardoor beschikbare capaciteit) van de netbeheerder en andere relevante ontwikkelingen voor energiebeheer in de leefomgeving.

8.2 Herziening plaatsingsvisie

Beleidsdoel 3-1 Energietransitie

3.1.1 Duurzame opwek elektriciteit

3.1.1.1 Realiseren van windenergie

De herziening van de plaatsingsvisie heeft enkel betrekking op voor windturbines vanaf 45 meter ashoogte in het noordelijk deel van de provincie. Het beleid tot 45 meter ashoogte wijzigt niet en voor het beleid voor boerenerfmolens hebben we voorstellen, zie paragraaf 11.3).

Wat wil de provincie bereiken?

Bij het benutten van hernieuwbare bronnen zet de provincie tot 2030 in op wind- en zonne-energie. De provincie biedt ruimtelijk mogelijkheden voor windenergie. Rijk en provincies hebben hierover afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord uit 2019. Hiermee verbindt de provincie zich aan het realiseren van de internationale en nationale doelstellingen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Windenergie is, naast o.a. zonne-energie en warmte, een van de duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken.

De provincie wil het gebruik van zonne-energie actief faciliteren en ondersteunen, omdat zonne-energie een groeiende bijdrage levert aan de productie van hernieuwbare energie. Voorop staat de voorkeur voor meervoudig ruimtegebruik, zoals het benutten van daken en overige geschikte functies. In een provincie waarin onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed is, is een terughoudende benadering van zonnevelden in die open ruimte op zijn plaats, in combinatie met een stimulerende benadering voor zonnepanelen en warmtecollectoren op dak.

Aanleiding

In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid. Voor windenergie wijst de provincie locaties aan. De locaties zijn het resultaat van een afweging tussen eisen vanuit windenergie en voorwaarden vanuit landschap en ruimtelijke kwaliteit.

Provinciale Staten hebben in juni 2021 over de zeven RES-regio's een besluit genomen en deze vastgesteld als strategische verkenning. De in de RES-regio's vastgestelde zoekgebieden voor wind- en zonne-energie zijn in 2022 vastgesteld. De RES-regio's werken deze zoekgebieden uit naar zoeklocaties. In de RES'en wordt een belangrijk deel van de geformuleerde ambitie van de regio's voor de opwek van duurzame Conceptbesluit 36 Concept elektriciteit ingevuld met zonne-energie. Zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied hebben invloed op de kwaliteit van het landschap en de ruimte voor voedselproductie. Motivering Provinciaal Belang

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen, het aandeel duurzame energie te vergroten en het energieverbruik te reduceren. Naast in te zetten op een duurzame warmtevoorziening zijn zonne-energie en windenergie duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de RES' en. Vanuit deze rollen legt de provincie haar ruimtelijk beleid voor zonne- en windenergie vast in de omgevingsvisie.

De Elektriciteitswet 1988 bepaalt dat voor windparken met een opgesteld vermogen tussen 5 en 100 MW de provincie bevoegd gezag is. Voor de omgevingsvergunning is de gemeente bevoegd gezag als sprake is van een vermogen dat minder bedraagt dan 5 MW. Boven de 5 MW zijn GS rechtstreeks bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten kunnen ervoor kiezen deze bevoegdheid aan de gemeente over te laten als daardoor versnelling van de ontwikkeling wordt bereikt.

In Zuid-Holland leggen GS de bevoegdheid bij de gemeente als voldoende verzekerd is dat de gemeente zich inzet voor de ontwikkeling van windenergie. Daarvoor worden overeenkomsten gesloten. Met name private partijen zijn aan zet voor initiatieven tot plaatsing van windturbines.

Naast de bevoegdheid rond de omgevingsvergunning heeft de provincie uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening en zorgvuldig ruimtegebruik (ruimtelijke kwaliteit) een belang bij de afwegingen van (grotere) windturbines.

Met het oog op de verwachte klimaatveranderingen en energieschaarste is het voorzien in een groter aandeel duurzame energie urgenter geworden. Het bieden van ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie is daarbij van groot belang. Nadere uitwerking

Ruimtelijke uitgangspunten zonne-energie Het beleid voor zonne-energie is gebaseerd op de volgende principes:

1. Meervoudig ruimtegebruik. Benut bestaande en nieuwe bebouwing en overige functies die combinaties kunnen vormen met zonne-energie. (PV en warmtecollectoren)
2. Bescherming van de schaarse open ruimte en landschapswaarden. Dit betekent dat de provincie terughoudend is met het toestaan van zonnevelden.
3. Een goede ruimtelijke ordening, waarbij infrastructuur (energienetwerk) als leidend principe wordt gehanteerd. Wek energie op daar waar het gebruikt wordt (in of nabij de bebouwde omgeving) en waar aansluiting op het energienetwerk logisch is.
4. Ruimtelijke kwaliteit, zorgvuldig omgaan met de bestaande functies en kwaliteiten van het gebied. Bij de locatiekeuze, omvang en inrichting van een zonneveld zijn de regels voor ruimtelijke kwaliteit uit de Omgevingsverordening altijd van toepassing.

Uitgaande van deze principes maakt de provincie de realisatie van zonne-energie ruimtelijk mogelijk, binnen het bestaande stads- en dorpsgebied en onder voorwaarden op een aantal voorkeurslocaties en functies daarbuiten. Ruimtelijke uitgangspunten windenergie

Mede door de omvang en invloed op de ruimtelijke kwaliteit en het landschap van grote windturbines is het van belang een zorgvuldige en bovenregionale afweging op provinciaal niveau te maken over de locatiekeuze. De provincie wil grote turbines geconcentreerd plaatsen in daarvoor geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie voorkomen.

De ruimtelijke uitgangspunten zijn daarbij dat windenergie passend is langs grootschalige infrastructuur (snelwegen), op grote bedrijventerreinen of op de grote scheidslijnen tussen land en

water. Windturbines worden geplaatst 'daar waar het waait' (denk aan kustgebieden), 'daar waar energie gevraagd wordt' (denk aan industrie) en 'daar waar ze aan kunnen sluiten bij grote landschappelijke structuren' (grootschalige overgangen land-water, grote lijnvormige (infra)structuren (havengebied)).

De voorkeur wordt gegeven aan eenvoudige lijnopstellingen en clusters, in samenhang met en evenwijdig aan de betreffende infrastructuur en scheidslijnen.

Bestaande opstellingen van grote windturbines kunnen ter plaatse worden vervangen en -binnen de in de verordening opgenomen voorwaarden- opgeschaald worden. Naast de grote windturbines is er in de provincie ruimte voor kleinere windturbines. Turbines met een as-hoogte tot 15 meter mogen binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied worden geplaatst, mits rekening gehouden wordt met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten. Voor windturbines met een as-hoogte tot 45 meter kan de gemeente daarin haar afwegingen maken vanuit het lokale effect op de energieopwekking en ruimtelijke impact. Indien daarbij provinciale belangen rond landschap, cultuurhistorie, kroonjuwelen, ecologie en recreatie in het geding komen, zal de provincie daarover een zienswijze kunnen indienen. Vooroverleg hierover is daarom aan te bevelen.

3.1.1 Duurzame opwek Elektriciteit

In de visie

Bij 3.1.1 Aanleiding:

In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt. Voor windenergie wijst de provincie locaties aan voor plaatsing van windturbines, zo veel mogelijk in overleg met de betreffend regio. De locaties zijn het resultaat van een afweging tussen eisen vanuit de energietransitie, technische mogelijkheden, voorwaarden vanuit ecologie en ruimtelijke kwaliteit.

Bij 3.1.1 Motivering Provinciaal Belang:

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen, het aandeel duurzame energie te vergroten en het energieverbruik te reduceren. Naast in te zetten op een duurzame warmtevoorziening zijn zonne-energie en windenergie duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de RES' en. Vanuit deze rollen legt de provincie haar ruimtelijk beleid voor zonne- en windenergie vast.

Met de inwerkingtreding van de Energiewet wijzigen de bij wet aangewezen activiteiten ten aanzien waarvan GS in ieder geval bevoegd zijn om een projectbesluit vast te stellen. Waar de wet voorheen bepaalde dat GS in ieder geval een projectbesluit kunnen vaststellen voor een windpark met een capaciteit van ten minste 5 MW (maar minder dan 100 MW), is dat onder de nieuwe wet verhoogd naar een capaciteit van ten minste 15 MW.

Gemeenten worden aan gemaakte afspraken gehouden over de opwek van duurzame energie. Wanneer het moeilijk is om dit binnen de afgesproken termijnen na te komen, ondersteunt de

provincie de gemeente en kan zij indien nodig het provinciaal instrumentarium uit de Omgevingswet inzetten. Met name private partijen zijn aan zet voor initiatieven tot plaatsing van windturbines.

Naast de bevoegdheid om projectbesluiten voor windenergie vast te stellen te nemen, heeft de provincie uit het oogpunt van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en zorgvuldig ruimtegebruik (ruimtelijke kwaliteit) een belang bij de afwegingen van (grotere) windturbines.

Met het oog op de verwachte klimaatveranderingen en energieschaarste is het voorzien in een groter aandeel duurzame energie urgenter geworden. Het bieden van ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie is daarbij van groot belang.

Ruimtelijk uitgangspunten Windenergie.

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

In het programma

Maatregelen van 3-1 Energietransitie

3.1.1.1 Realiseren van windenergie

Wat gaat de provincie doen?

Mede door de omvang en invloed op de ruimtelijke kwaliteit en het landschap van grote windturbines is het van belang een zorgvuldige en bovenregionale afweging op provinciaal niveau te maken over de locatiekeuze. De provincie wil grote turbines geconcentreerd plaatsen in daarvoor geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie voorkomen.

Rol

Samenwerkend

Uitwerking

Uitgangspunten windturbines naar ashoogte

Grote windturbines (ashoogte is hoger dan 45 meter)

- Geconcentreerd plaatsen en voorkomen van versnippering
- Langs grootschalige infrastructuur (snelwegen, rivieren)
- Bij grootschalige bedrijvigheid (energievragers)
- Grootschalige scheidslijnen tussen land en water en grote landschappelijke structuren (daar waar het waait)
- Voorkeur voor enkelvoudige lijnopstellingen en clusters, in samenhang met en evenwijdig aan de betreffende infrastructuur en scheidslijnen

De aangewezen locaties zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening.

~~De locaties zijn het resultaat van een afweging tussen eisen vanuit energietransitie, technische mogelijkheden, voorwaarden vanuit ecologie en ruimtelijke kwaliteit. Mochten die om technische of~~

andere redenen niet haalbaar zijn, dan moet het opnemen van nieuwe locaties worden overwogen. Daarvoor is dan aanpassing van de verordening nodig.

Windturbines met een ashoogte tot 45 meter

- Binnen bestaand stads- en dorpsgebied
- Glastuinbouwgebied passend bij de lokale situatie
- Bedrijventerreinen
- Dit is ter beoordeling aan de gemeente. De provincie kan wel een zienswijze indienen, indien te weinig rekening is gehouden met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten.

Windturbines tot 25 meter ashoogte (en in uitzonderlijke gevallen 30)

- Kunnen op agrarische bouwpercelen, mits rekening gehouden met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten.
- Een goed geplaatste boerenerfmolen heeft minimaal effect op de ecologie, biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit ter plaatse. Hiertoe zal de provincie een handreiking opstellen met voorbeelden en suggesties voor inrichting op erfniveau.
- Een omgevingsplan dat voorziet in het toelaten van boerenerfmolens bevat een motivering over behoud van ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorische waarde van het landschap, biodiversiteit en de gunstige staat van instandhouding van beschermde diersoorten. De provincie ziet erop toe dat een omgevingsplan hierin een evenwichtige afweging maakt.
- Op basis van het aanvaringsonderzoek in Groningen, waar Provincie Zuid-Holland mede-opdrachtgever van is, is aannemelijk dat boerenerfmolens aanvaringssslachtoffers maken onder vogels en vleermuizen. Het is daarom te verwachten dat er een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit noodzakelijk is, tenzij met grondig ecologisch onderzoek wordt onderbouwd dat dit in een specifiek geval niet nodig is.

Sloop en circulair

Een omgevingsplan dat plaatsing van windturbines en andere bouwwerken gericht op de opwekking van energie uit wind mogelijk maakt, verantwoordt in de motivering de wijze waarop is verzekerd dat de windturbines na afloop van het daadwerkelijke gebruik worden gesloopt. De provincie wil een volledige circulaire economie in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussendoel 50% reductie van (primaire) materialen in 2030. Dit geldt ook voor de energietransitie. De economische kracht van Zuid-Holland is afhankelijk van enorme hoeveelheden grondstoffen en energie. Steeds meer van die grondstoffen worden schaars en beginnen zelfs op te raken. Tegelijkertijd is er veel verspilling, waardoor we onnodig waarde verloren laten gaan. Ook veroorzaakt de economie – met afval als eindproduct – schade aan het klimaat, de biodiversiteit, het milieu en onze gezondheid. Om concurrerend en toekomstbestendig te blijven als provincie is het inspelen op de transitie naar een circulaire economie van belang voor de economie en het milieu van de provincie Zuid-Holland.

Te onderzoeken effecten

Bij de plaatsing van windturbines dienen op projectniveau effecten ten aanzien van onder meer cumulatieve effecten op natuur, flora en fauna, bescherming van waardevol cultureel erfgoed, geluid, externe veiligheid, radar, slagschaduw, lichtschittering, vaarwegen en waterstaatswerken, landschappelijke inpassing, netinfrastructuur, watertoets en archeologie te worden onderzocht. Het

voorgaande dient in een MER en/of een ruimtelijke onderbouwing te worden vastgelegd. De MER-verplichting geldt alleen voor grote windturbineparken waar regionale effecten zijn te voorzien.

Beleidsuitwerking

De provincie maakt de realisatie van het Klimaatakkoord ruimtelijk mogelijk in een aantal specifieke gebieden die opgenomen zijn in de Omgevingsverordening.

Actuele informatie over de realisatie (aantal MW en gerealiseerde locaties) is terug te vinden in de jaarlijkse voortgangsrapportage "Meterstand".

In de verordening

Er wordt voorgesteld om extra zoeklocaties voor wind toe te voegen aan bijlage II (kaart 24) van de Omgevingsverordening om het RES bod te realiseren. Het gaat om de volgende hoeveelheden, die bijgesteld kunnen worden op basis van voorstellen van de RES-partners om (een deel van) het RES-bod op andere wijze te realiseren, de Voortgangsdokumentent RES 2025 en de Monitor RES 2025 van PBL:

- In RES Midden Holland om 318 gigawattuur (GWh), omgerekend 13-18 windturbines van 5,6 MW (240 meter tiphoogte).
- In RES Holland Rijnland gaat het om een resterende opgave van 779 GWh, omgerekend 39-44 windturbines van 5,6 MW.
- In RES Drechtsteden gaat het om 98 GWh, omgerekend zo'n 5 windturbines van 5,6 MW.
- In RES Rotterdam Den Haag om 341 GWh, omgerekend 15-20 windturbines van 5,6 MW.

8.3 Warmte

Alle drie de teksten komen in de visie

1. Warmtetracé

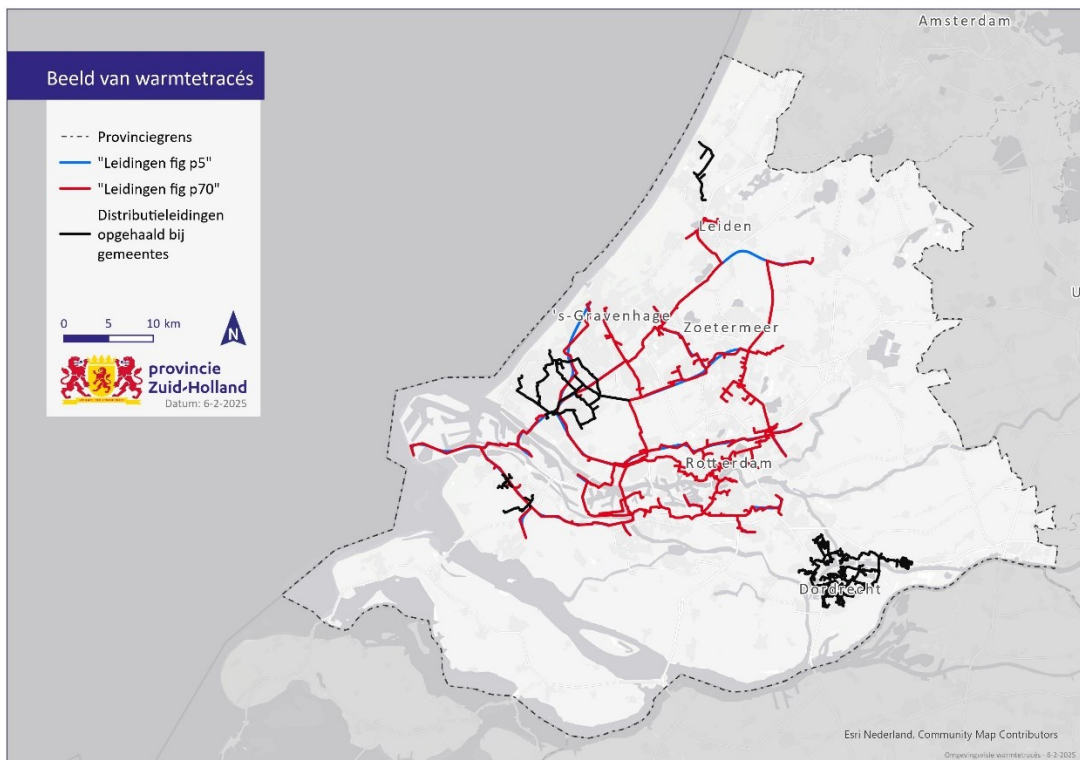
Een visie op warmtetracés biedt partijen inzicht in de mogelijkheden van het toekomstige energiesysteem. Hiermee wordt efficiënte, duurzame en ruimtelijk verantwoorde inrichting van bovenlokaal warmtetransport mogelijk gemaakt. Dit versterkt de samenwerking tussen regio's en geeft richting aan investeringen in warmte-infrastructuur. De verkenningsgebieden zijn een strategische voorverkenning en laten zien waar warmtetracés ontwikkeld kunnen worden met inachtneming van de wettelijke bepalingen en benodigde onderzoeken en randvoorwaarden. De strategische voorverkenning heeft geen bindend karakter.

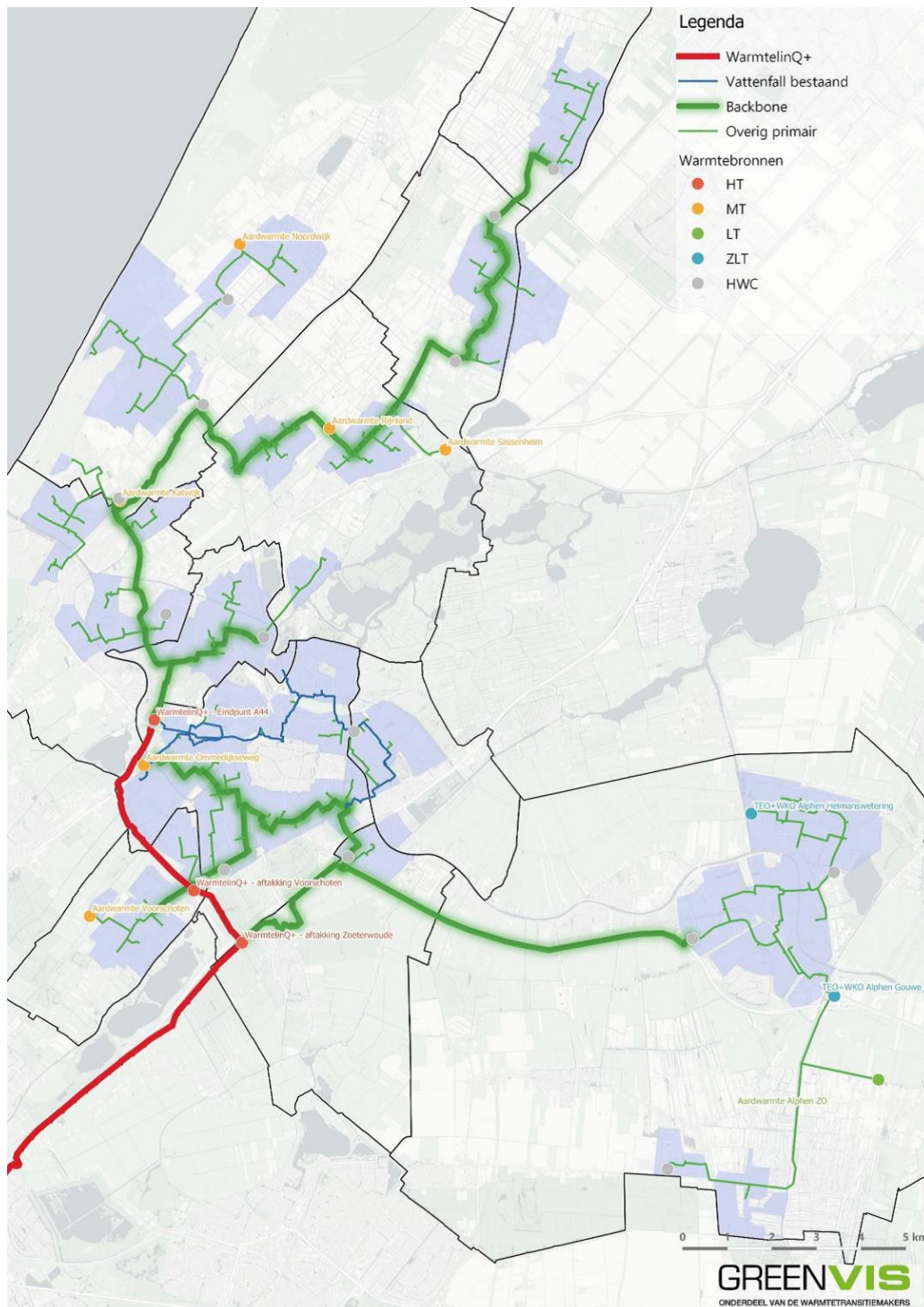
Kaart opnemen in Omgevingsbeleid

Het kaartmateriaal gaat uit van een momentopname [datum jaar] en zal met de tijd geladen kunnen worden met dan geldende onderzoeken, studies en data.

Het kaartmateriaal is nog niet compleet. De komende periode wordt hard gewerkt om een strategische voorverkenning van de warmtetracés te finaliseren. De warmtetracés zijn warmtetransportsystemen die mogelijk regionaal en bovenregionaal ontwikkeld kunnen worden. De warmtetracés gaan niet over de distributienetwerken in de wijken.

Bijgevoegd: voorbeeld kaartmateriaal.

2. HTO (Hoge Temperatuur Opslag)

Zuid-Holland bouwt aan een duurzame toekomst waar de energietransitie, bodem, water, natuur en milieu met elkaar in balans zijn. In de energietransitie speelt hoge temperatuur opslag of HTO een belangrijke rol om tot een robuust energiesysteem te komen, mits toegepast onder strikte randvoorwaarden en in balans met de bescherming van natuurlijke hulpbronnen. De provincie zet zich in voor een robuust energiesysteem waar verkenningsgebieden voor HTO in opgenomen kunnen worden. De verkenningsgebieden laten zien waar HTO ontwikkeld kan gaan worden die voldoet aan

de door de provincie gestelde randvoorwaarden en mogelijkheden. De verkenninggebieden hebben in de Omgevingsvisie geen bindend karakter.

Kaart opnemen in Omgevingsbeleid

Het kaartmateriaal gaat uit van een momentopname [datum jaar] en zal met de tijd geladen kunnen worden met dan geldende onderzoeken, studies en data.

Het kaartmateriaal is nog niet compleet. De komende periode wordt hard gewerkt om de verkenninggebieden voor HTO te finaliseren. Er wordt gebruik gemaakt van het afwegingskader HTO van de Warming UP tooling. De verwachting is dat HTO ontwikkeld zal gaan worden in de buurt van toekomstige warmtetracés, die mogelijk regionaal en bovenregionaal ontwikkeld kunnen worden. Het is aannemelijk dat de verkenninggebieden voor HTO ontwikkeld kunnen gaan worden in regio's waar een grote warmtevraag is.

Voor het kaartmateriaal verwijzen we voor nu naar het kaartmateriaal van de warmtetracés.

3. Afwegingskader, toevoeging koude

De provincie Zuid-Holland breidt het [afwegingskader warmte](#) uit met duurzame koude voorzieningen om een energie-efficiënte en klimaatbestendige gebouwde omgeving te realiseren. Door klimaatverandering neemt hittestress toe en groeit de koelbehoefte. De koelbehoefte heeft een relatie met onderdelen van het toekomstig energiesysteem zoals aquathermie, bodemenergie en restkoude.

Het kader richt zich op het kunnen maken van rationele afwegingen over warmte en koude samen. Hiermee is een begin gemaakt door warmtevraag en koude vraag optelbaar te maken. Daardoor komt de efficiëntie waarmee de opgetelde warmte- en koude vraag wordt ingevuld in beeld. De provincie wil dit in samenwerking met gemeenten en andere belanghebbenden verder uitwerken tot een methode om de concrete gevolgen van verschillende warmte- en koude-opties goed met elkaar te kunnen vergelijken. Zo wordt niet alleen de warmtetransitie ondersteund, maar ook de duurzame inzet van koude geoptimaliseerd.

De provincie stimuleert samenwerking tussen gemeenten, kennisinstellingen en marktpartijen om kennisdeling en innovatie te bevorderen. Dit gebeurt via onderzoek, pilots en beleidsontwikkeling. Het doel is een klimaat neutrale toekomst waarin warmte- en koude voorzieningen op een efficiënte en milieuvriendelijke manier worden geïntegreerd. Het afwegingskader met de toevoeging van koude heeft in de Omgevingsvisie geen bindend karakter.

4. Actualisering warmtebeleid

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

8.4 Zonne-energie

In de visie

Bij 3.1.1 Motivering provinciaal belang:

In de Energiewet is tevens bepaald dat voor zonnevelden met een opgesteld vermogen tussen 50 en 100 MW de provincie bevoegd gezag is. Op dezelfde wijze als voor wind kiest Gedeputeerde Staten ervoor deze bevoegdheid aan de gemeente over te laten als daardoor versnelling van de ontwikkeling wordt bereikt.

Het zelfde gedeelte van de visie onder

Het beleid voor zonne-energie is gebaseerd op de volgende principes:

1. Meervoudig ruimtegebruik. Benut bestaande en nieuwe bebouwing en overige functies die combinaties kunnen vormen met zonne-energie. (PV en warmtecollectoren)
2. Bescherming van de schaarse open ruimte en landschapswaarden. Dit betekent dat de provincie terughoudend is met het toestaan van zonnevelden.
3. Een goede ruimtelijke ordening, waarbij infrastructuur (energienetwerk) als leidend principe wordt gehanteerd. Wek energie op daar waar het gebruikt wordt (in of nabij de bebouwde omgeving) en waar aansluiting op het energienetwerk logisch is. Zorg dat benodigde opslag op locatie bij een zonneveld passend is bij de maximale opwekpiek ter plaatse.
4. Ruimtelijke kwaliteit, zorgvuldig omgaan met de bestaande functies en kwaliteiten van het gebied. Bij de locatiekeuze, omvang en inrichting van een zonneveld zijn de regels voor ruimtelijke kwaliteit uit de Omgevingsverordening altijd van toepassing.

Uitgaande van deze principes maakt de provincie de realisatie van zonne-energie ruimtelijk mogelijk, binnen het bestaande stads- en dorpsgebied en onder voorwaarden op een aantal voorkeurslocaties en functies daarbuiten.

In het programma

In aanvulling op de locaties zoals die zijn opgenomen in de provinciale uitwerking van de zonneladder kan het zijn dat in de zoekgebieden die door Provinciale Staten zijn vastgesteld, meer mogelijkheden komen voor zonnevelden. Randvoorwaarde is dan wel dat een integrale nadere verkenning en uitwerking van deze zoekgebieden is uitgevoerd waarbij onder andere opgaven rond de landbouw vanwege bijvoorbeeld bodemdaling, waterkwaliteit, stikstof en biodiversiteit, maar ook mogelijk andere ruimtelijke opgaven die spelen in het gebied, mee worden genomen.

Het leveren van een bijdrage aan het bevorderen van de biodiversiteit en het realiseren van een goede landschappelijke inpassing vormen de basis bij elk te realiseren zonneveld. Voor de invulling van biodiversiteit kan aansluiting gezocht worden bij het label EcoCertified Solar Parcs dat is opgezet.

De bovenregionale samenhang en de samenhang tussen de zoekgebieden wordt meegenomen bij de uitwerking van de zoekgebieden.

In het kader van de herziening van de module energie is een planMER uitgevoerd. Aandachtspunten per zoekgebied uit deze planMER worden meegenomen bij de uitwerking van de zoekgebieden.

Energie infrastructuur: bij de uitwerking wordt gekeken of er voldoende ruimte op het netwerk beschikbaar of tijdig realiseerbaar is. Benodigde ruimte voor aanvullende of nieuwe infrastructuur (leidingen, opslag, transformatiestations etc.) wordt meegenomen bij de uitwerking van de zoekgebieden.

In de Omgevingsverordening

Begrip

Zonneveld:

samenstel van voorzieningen waarmee elektriciteit of warmte met behulp van zon wordt geproduceerd []

Toelichting omgevingsverordening

Vierde lid

Met dit lid beoogt de provincie dat in de ruimtelijke onderbouwing bij een wijziging van een omgevingsplan die een nieuw zonneveld mogelijk maakt nadrukkelijk wordt ingegaan op de wijze waarop dit zonneveld de biodiversiteit behoudt en het liefst versterkt. Om biodiversiteit op zonnevelden te stimuleren wordt gewerkt aan het label EcoCertified Solar Parks. Bij inwerkingtreding van het label 'Ecocertified Solar Parks' kan dit label toegepast worden om te beoordelen of het voorgenomen plan voldoet aan behoud en versterking van de biodiversiteit.

Bij het toelaten van het zonneveld moet gezocht worden naar relevante meekoppelkansen.

~~Bovendien moet er b~~ Bij het toelaten van het zonneveld moet gezocht worden naar relevante meekoppelkansen.

8.5 Herziening kleine windmolens (boerenerfmolens)

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

9. Externe Veiligheid

9.1 Nieuw beleid op energiedragers

Titel

Samenwerken om de transitie van het Haven Industrieel complex veilig te laten plaatsvinden

Wat gaat de provincie doen?

De transitie van het Rotterdamse Haven Industrieel Complex veilig te realiseren in goede balans met de ruimtelijke ontwikkelingen in de directe omgeving. De provincie zet zich samen met partners in om de transitie veilig te laten plaatsvinden.

Rol

Samenwerkende overheid

Nadere uitwerking

De provincie wil dat de transitie van het haven industrieel complex in balans is met de omgeving. Omgevingsveiligheid is een belangrijke factor in de balans, maar het is ook mogelijk om hogere risico's te accepteren indien dit in balans is met andere maatschappelijke belangen. Er is bij omgevingsveiligheid altijd sprake van een 'restrisico'. Bij de afweging of het risico acceptabel is worden ook andere belangen betrokken, waaronder de woningbouwopgave en de economische positie van de haven. Om de transitie in balans met de omgeving te realiseren is het van belang dat de hoge veiligheidsnormen die voor de fossiele industrie gelden ook voor de transitie ontwikkelingen blijven gelden. Dit gaat met name om de toepassing, verwerking, op- en overslag en transport van gevaarlijke stoffen op grote schaal die het risicoprofiel van het haven industrieel complex veranderen. Tegelijkertijd wil de provincie dat de haven zijn economische positie kan behouden en versterken.

De provincie wil dat er binnen het haven industrieel complex naar wordt gestreefd om nieuwe risicovolle activiteiten, die voor potentieel veel slachtoffers kunnen zorgen, zo ver mogelijk van woonkernen af worden gerealiseerd of er voldoende maatregelen worden getroffen. In beide gevallen is het van belang dat hoog stedelijk gebied zo veel als mogelijk wordt ontzien. De provincie ziet het groepsrisico als een belangrijk instrument om te bepalen of de afstand van de risicovolle activiteit tot de woonkernen voldoende is. Daarnaast draagt de groepsrisicoverantwoording bij aan een zorgvuldige en transparante afweging van mitigerende maatregelen. De provincie wil daarbij dat bij de beoordeling of een nieuwe activiteit wenselijk is ook de mogelijke effecten van het transport naar het achterland op de omgeving worden meegewogen. Ook wil de provincie mogelijk ongewenste lock-in en/of ongewenste lock-out van investeringen voorkomen met oog op toekomstvastheid en helderheid voor het bedrijfsleven. En gewenste transitie van het haven industrieel complex kunnen stimuleren.

De provincie oefent invloed uit door de wenselijkheid van nieuwe initiatieven die die het risicoprofiel van het haven industrieel complex veranderen goed te onderzoeken en te kiezen voor de meest optimale locatie binnen het haven industrieel complex en daarbij ook rekening te houden met andere ruimtevragers. Hiervoor werkt de provincie intensief samen met NOVEX Rotterdam partners. Om de meest optimale locatie in kaart te brengen stuurt de provincie bij initiatiefnemers aan op het doorlopen van een project-mer.

Met betrekking tot het vervoer naar het achterland sluit de provincie zich aan bij de preferentievolgorde van kabinet. Voor grote stromen ammoniak is de voorkeursvolgorde 1) buis; 2) binnenvaart; 3) spoor en 4) weg. Voor ammoniak specifiek ziet de provincie, net zoals het kabinet, een beperkter rol voor het spoorvervoer naast vervoer per buis en per binnenvaart, maar dan wel met een preferentie voor het gebruik van de Betuweroute van uit het Haven industrieel complex.

Werkingsgebied

Haven Industrieel Complex Rotterdam

Participatie

De eerste conceptteksten zijn besproken met Gemeente Rotterdam en het Havenbedrijf Rotterdam en hierop aangepast. Deze aangepaste teksten zijn vervolgens doorgesproken met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van Klimaat en Groene Groei, de DCMR, Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond, Gemeente Rotterdam en Havenbedrijf Rotterdam. De opmerkingen zijn verwerkt in het nu voorliggende concept.

10. Daadkrachtig provinciaal bestuur

10.1 Participatiebeleid

Omgevingsvisie

Sturingsfilosofie Provincie Zuid-Holland

Onderstaande wordt toegevoegd aan de sturingsfilosofie van de Provincie.

Participatie

Werk van participatie

Bij het aanpakken van grote maatschappelijke opgaven vindt de Provincie Zuid-Holland dat samenwerking met partijen essentieel is. Onderwerpen waar de provincie aan werkt hebben vaak invloed op de directe omgeving van Zuid-Hollanders. Daarom vindt de provincie het belangrijk om Zuid-Hollanders actief en vroegtijdig te betrekken bij de beslissingen die hen aangaan. De provincie wil met participatie zorgen voor meer wederzijds begrip en het werk van de provincie wordt beter wanneer er samengewerkt wordt met Zuid-Hollanders, ondernemers, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en medeoverheden. Deze partijen hebben waardevolle kennis, creativiteit en expertise.

De Provincie Zuid-Holland gebruikt voor participatie de volgende definitie:

“Participatie is een proces waarbij individuen, groepen en organisaties invloed uitoefenen op collectieve vraagstukken, beslissingen of diensten die hen aangaan.”

De provincie heeft geen verantwoordelijkheid voor participatietrajecten georganiseerd door medeoverheden en initiatiefnemers tenzij de provincie de rol van initiatiefnemer of mede-initiatiefnemer heeft. Het participatiebeleid is zelfbindend en omvat dus geen regels voor medeoverheden. Wel verwacht de provincie dat medeoverheden en initiatiefnemers de eigen verantwoordelijkheid nemen voor het zorgvuldig organiseren van participatie. Daarnaast valt lokaal eigendom bij wind- of zonneparken buiten de reikwijdte van dit beleid. Lokaal eigendom wordt toegepast in het energiedomein en is een bijzondere vorm van participatie omdat participanten financiële risico's dragen. Het energiebeleid van de provincie behandelt deze bijzondere vorm van participatie.

Pijlers van participatie

Als Provincie Zuid-Holland hanteren we drie pijlers van participatie.

1. Participatie voor beter beleid

Door participatie te organiseren wordt het werk van de provincie in de beleidsvorming en uitvoering inhoudelijk beter. Met behulp van participatie wordt de kennis en creativiteit van de maatschappij benut bij het maken van plannen. Daarnaast sluit het beleid zo beter aan op de wensen en behoeften van de maatschappij. De provincie heeft een open houding, is geïnteresseerd in ideeën van buiten en neemt deze serieus.

2. Participatie voor rechtvaardig beleid

De provincie betreft Zuid-Hollanders bij de beslissingen die hen aangaan. Door participatietrajecten op een goede, eerlijke manier te organiseren kan beleid als rechtvaardiger worden ervaren, zelfs als een individu het inhoudelijk niet eens is met uitkomst. De provincie staat hierbij altijd stil bij het betrekken van groepen met verschillende perspectieven en groepen of individuen die om wat voor reden dan ook obstakels ondervinden om mee te doen.

3. Participatie voor wederzijds begrip

Door met Zuid-Hollanders in gesprek te gaan wil de provincie wederzijds begrip vergroten. Wanneer beiden elkaar begrijpen zorgt dat een betere relatie. De provincie probeert continu te leren van participatietrajecten en staat open voor feedback. De provincie evalueert trajecten met betrokkenen, volgt de nieuwste inzichten en doet onderzoek en experimenten.

Participatieprincipes

Bij elk participatietraject georganiseerd door de provincie houden we rekening met vier participatieprincipes. Deze principes zijn tot stand gekomen met behulp van de opbrengsten uit participatiebijeenkomsten met onder andere inwoners, bedrijven, medeoverheden en organisaties.

1. Aanpak bepalen op basis van het vraagstuk
2. Aandacht voor verschillende perspectieven
3. Heldere communicatie en verwachtingsmanagement
4. Samen leren

De participatieprincipes zijn verder uitgewerkt in het Omgevingsprogramma.

Participatievormen en rollen

Er zijn verschillende vormen van participatie met bijbehorende rollen voor de provincie. De vorm wordt bepaald op basis van het vraagstuk dat er ligt. Onder andere beïnvloedingsruimte maar ook de wettelijke verantwoordelijkheden van de provincie kunnen hierin meespelen. De vormen van participatie zijn:

- **Informereren**

De provincie informeert betrokkenen tijdig wanneer de provincie beslissingen maakt die hen aangaan. Ook wanneer er om wat voor reden dan ook geen actief participatietraject plaatsvindt. Informeren is een voorwaarde voor goede participatie, maar is geen participatie op zichzelf. Soms is het informeren van de omgeving wel voldoende.

Wanneer participatie wenselijk is maar er vanwege significant provinciaal en/of maatschappelijk belang redenen zijn om niet verder te gaan dan informeren kan, mits gemotiveerd, worden afgeweken van bovenstaande. Informeren kan dan onder participatie worden geschaard.

- **Peilen**

De provincie vraagt belanghebbenden om meningen en ideeën maar er is geen garantie dat die inbreng ook daadwerkelijk wordt opgevolgd. De provincie bepaalt het onderwerp, de kaders waarbinnen participatie plaatsvindt en hoe de participatieopbrengst wordt opgevolgd.

- **Advies vragen**

De provincie vraagt betrokkenen actief om advies te geven over bepaalde vraagstukken en neemt dat advies mee in de beleidsontwikkeling tenzij er sterke argumenten zijn om dit niet te doen. Wanneer wordt afgeweken van het advies zal onderbouwd worden waarom. De provincie bepaalt (eventueel samen met de omgeving) het gespreksonderwerp en de methoden en kaders waarmee de advisering vorm krijgt

- **Samenwerken**

Plannen worden gezamenlijk met de omgeving opgesteld, uitgevoerd en geëvalueerd. De kaders van de samenwerking worden gezamenlijk bepaald. Er is sprake van een

gelijkwaardige samenwerking waarbij de provincie optreedt als partner en beslissingen in principe dus ook gezamenlijk worden genomen.

- **Ondersteunen**

De provincie ondersteunt bij het uitvoeren van plannen van anderen, bijvoorbeeld door het verlenen van subsidie, fysieke ruimte of andere hulpmiddelen. Hierbij is er altijd sprake van een overeenkomst tussen de samenwerkingspartij en de provincie.

- **Deelnemen**

De provincie kan tot slot ook optreden als deelnemer binnen een participatietraject van een andere organisatie of overheid. De exacte rol van de provincie is afhankelijk van het traject.

Beleidskeuze 1.1.2 Daadkrachtig Provinciaal Bestuur

Onderstaande wordt toegevoegd aan de nadere uitwerking van beleidskeuze 1.1.2

Nadere uitwerking

Participatie

De Provincie Zuid-Holland wil dat de inwoners van Zuid-Holland goed worden vertegenwoordigd, zowel lokaal als provinciaal. De provincie wil daarom dat de stem van verschillende groepen doorklinkt in beleid dat hen raakt en daarmee zo representatief mogelijk is.

Omgevingsprogramma

Onderstaande maatregelen worden toegevoegd aan het omgevingsprogramma onder 1-1 Krachtig openbaar bestuur

Maatregel 1.1.2.4 Organiseren van participatie

Wat gaat de provincie doen?

Belanghebbenden moeten actief betrokken worden bij de beslissingen die hen aangaan, daarom organiseert de provincie zelf participatie. Niet alleen wanneer dat door de Omgevingswet wordt verplicht zoals bij beleidsinstrumenten als een Omgevingsvisie of een Projectbesluit, maar overall waar de provincie beslissingen maakt die belanghebbenden raken en zo vroeg mogelijk in de beleidscyclus. Afhankelijk van de participatievraag zet de provincie digitale middelen in ter ondersteuning van participatietrajecten.

Bij elk participatietraject georganiseerd door de provincie wordt rekening gehouden met 4 participatieprincipes en de regels uit onze participatieverordening.

Rol

Presterend

Nadere uitwerking

Participatieprincipes

De provincie heeft vier participatieprincipes vastgesteld waaraan zij zich altijd houdt bij de organisatie van participatietrajecten. Deze principes zijn tot stand gekomen met behulp van de opbrengsten uit participatiebijeenkomsten met onder andere inwoners, maatschappelijke organisaties en medeoverheden en zijn als volgt:

Aanpak bepalen op basis van het vraagstuk

De provincie bepaalt vanuit de inhoud van het vraagstuk wat de doelen zijn van een participatietraject en welke aanpak daar het beste bij past. De gekozen methode moet dus echt aansluiten bij het vraagstuk. Bovendien wordt alleen een participatietraject gestart als het vraagstuk zich leent voor participatie. In dat geval is er voldoende juridische ruimte, is er beïnvloedingsruimte voor participanten, is er voldoende tijd, capaciteit en geld beschikbaar en is er bestuurlijke dekking.

Aandacht voor verschillende perspectieven

Bij de inrichting van een participatietraject wordt altijd stilgestaan bij de diversiteit van perspectieven op een vraagstuk en zet de provincie zich in voor het meewegen van zoveel mogelijk verschillende standpunten.

Daarnaast houdt de provincie rekening met inclusie. Dit houdt in dat er maatwerk geleverd kan worden om deelnemers te betrekken op een manier die past bij persoonlijke omstandigheden.

Heldere communicatie en verwachtingsmanagement

Een succesvol participatietraject kan niet zonder goede informatievoorziening voor- tijdens- en achteraf. Om een weloverwogen mening te geven over een vraagstuk is het belangrijk dat deelnemers over voldoende informatie beschikken. Daarom deelt de provincie altijd informatie over het vraagstuk op een manier die aansluit bij de doelgroep

Naast inhoudelijke informatie deelt de provincie ook informatie over het proces, belangrijke gebeurtenissen en de opvolging van de participatieopbrengst. De provincie is hierin helder, eerlijk en transparant.

Samen leren

De provincie zet in op een sterke en participatieve monitoring- en evaluatiestrategie. Door te leren van participatietrajecten kan de provincie haar samenwerkingen verbeteren en horen waar het beter kan. Evaluatie is geen éénmalige gebeurtenis, maar een doorlopend proces waar al vroeg over wordt nagedacht.

Digitale participatiemiddelen onderzoeken

Omdat digitale middelen voor participatie nog in de kinderschoenen staan en zich volop ontwikkelen, voert de provincie onderzoek uit naar welke digitale tools geschikt zijn voor verschillende doeleinden. Hierbij is ook aandacht voor privacy, de veiligheid van data en de uitlegbaarheid van de resultaten van digitale middelen. Daarnaast wordt onderzocht hoe het digitale stelsel omgevingswet (DSO) en de provinciale websites in de toekomst meer ruimte kan bieden aan participatie.

Gezamenlijk inkopen, inzetten en ontwikkelen digitale participatiemiddelen

De provincie zet in op het gezamenlijk optrekken met medeoverheden als het gaat om de inkoop, inzet en ontwikkeling van digitale participatiemiddelen. Hiermee worden de processen- en presentatie van verschillende overheden op elkaar afgestemd. Het gebruiksgemak van digitale middelen voor participanten verbetert wanneer zij bij verschillende overheden dezelfde participatieprocessen- en presentatie herkennen. Daarnaast zorgt die uniformiteit voor efficiënt werken, het gemakkelijk borgen van kennis en het gemakkelijker vergelijken van resultaten van digitale participatie.

Omgaan met kunstmatige intelligentie

Hoewel de provincie momenteel weinig ervaring heeft met digitale participatiemiddelen die gebruik maken van kunstmatige intelligentie (ook wel AI genoemd) zal dit in de toekomst waarschijnlijk vaker voorkomen. Digitale middelen gebruiken namelijk in toenemende mate complexe algoritmen, modellen en soms kunstmatige intelligentie waardoor de uitlegbaarheid van resultaten onder druk komt te staan. Wanneer dit soort digitale middelen worden gebruikt dienen er extra stappen genomen te worden op het gebied van verantwoording en registratie zoals voorgeschreven in de AI-wet van de EU. Hiermee zorgen we ervoor dat de uitkomsten van digitale participatieprocessen ten alle tijden uitlegbaar en navolgbaar blijven.

Participatie bij instrumenten omgevingswet

Voor de vijf onderstaande instrumenten van de Omgevingswet die relevant zijn voor de provincie gelden verschillende regels over participatie. Per instrument zijn er verschillende verplichtingen als het gaat over participatie. Deze zijn als volgt:

Instrument	Regels	Wie is verantwoordelijk voor het naleven van de participatieregels?	Juridische basis
Omgevingsvisie	<ul style="list-style-type: none"> - Motiveringsplicht¹ - Participatieprincipes - Participatieplan - Participatieverslag 	GS	Omgevingsbesluit (art. 10.7) Participatieverordening
Programma	<ul style="list-style-type: none"> - Motiveringsplicht¹ - Participatieprincipes - Participatieplan - Participatieverslag 	GS	Omgevingsbesluit (art. 10.8). Participatieverordening
Omgevingsverordening	<ol style="list-style-type: none"> 1. Motiveringsplicht¹ 2. Participatieprincipes 3. Participatieplan 4. Participatieverslag 	GS	Omgevingsbesluit (art. 10.3 a) Participatieverordening
Projectbesluit	<ul style="list-style-type: none"> - Kennisgeving Participatie²/ participatieplan - Motiveringsplicht¹ 	GS – Als een ander dan het bevoegd gezag initiatiefnemer is, kan het	Omgevingswet (art. 5.47, 5.48 en 5.51)

	<ul style="list-style-type: none"> - Participatie-principes - Participatie-verslag 	participatietraject wel een gezamenlijke actie zijn. GS en de initiatiefnemer bepalen samen de rolverdeling waarbij GS in principe uiteindelijk beslist. GS geeft in de kennisgeving participatie aan wat de rolverdeling is.	Omgevingsbesluit (art. 5.3 en 5.5) Participatieverordening
Omgevingsvergunning	<p>Zie 3.2 Kaderstelling Omgevingsvergunningen</p> <p>Initiatiefnemer geeft aan of en zo ja, hoe diegene aan participatie heeft gedaan en wat de resultaten zijn.</p> <p>Het bevoegd gezag, mogelijk de provincie, stimuleert participatie en betreft deze informatie bij de integrale belangenafweging.</p>	Initiatiefnemer	Omgevingswet (art. 16.55) Omgevingsregeling (art.7.4) Participatieverordening

¹ GS geeft bij het besluit aan hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding, wat de resultaten daarvan zijn en hoe invulling is gegeven aan de participatieprincipes.

² GS is verplicht om uiterlijk bij de start van de verkenning voor het projectbesluit een ‘kennisgeving participatie’ te publiceren. Deze kennisgeving moet voldoen aan dezelfde eisen als het participatieplan. Bij de verkenning mag iedereen mogelijke oplossingen aandragen voor de beschreven opgave. Degene die dit doet, kan GS vragen om daarover advies te vragen aan een onafhankelijk deskundige.

Werkingsgebied

Wat gaat de provincie doen?

Participatie is een belangrijke pijler van de Omgevingswet. Niet alleen bij beleidsinstrumenten zoals een Omgevingsvisie of een Omgevingsverordening waarbij de provincie zelf wordt geacht participatie te organiseren, maar óók voor initiatiefnemers die voor een activiteit in de leefomgeving een Omgevingsvergunning willen aanvragen. De provincie stimuleert participatie door initiatiefnemers wanneer er sprake is van activiteiten met (mogelijk) grote effecten op de leefomgeving.

Rol

Responsief

Nadere uitwerking

Bevorderen van participatie bij Omgevingsvergunningen

Bij de aanvraag van een omgevingsvergunning dienen initiatiefnemers aan te geven of en zo ja op welke manier zij de omgeving op voorhand hebben betrokken. De verantwoordelijkheid voor het inrichten van participatie bij de omgevingsvergunning ligt bij de initiatiefnemer.

De provincie vindt het belangrijk dat er goede participatie wordt georganiseerd wanneer er sprake is van een activiteiten die (mogelijk) grote invloed hebben op de leefomgeving. De provincie kan een omgevingsvergunning niet weigeren op gebrekkige participatie, maar de initiatiefnemer heeft wel een inspanningsverplichting volgens de Omgevingswet. De provincie biedt in samenwerking met de vijf Zuid-Hollandse omgevingsdiensten hulpmiddelen en advies zodat initiatiefnemers participatie op een zorgvuldige manier kunnen organiseren.

Wanneer de provincie zelf initiatiefnemer is houdt de provincie zich aan de eigen voorwaarden voor participatie.

Bevorderen van participatie bij BOPA's

Bij een BOPA (omgevingsplanactiviteit die buiten het Omgevingsplan valt) zijn gemeenten bevoegd gezag voor de verstrekking van een omgevingsvergunning. Wanneer zo'n activiteit echter specifiek provinciaal belang raakt⁸ heeft de provincie adviesbevoegdheid. Dat betekent dat de provincie in die gevallen gemeenten mag adviseren over de vergunningverlening.

De provincie stimuleert gemeenten in die gevallen om participatie mee te nemen in de afweging voor de vergunningverlening. De provincie kan, indien gewenst, hulpmiddelen aanbieden aan gemeenten zodat participatie op een zorgvuldige manier kunnen organiseren.

10.2 Digitaal bestuur

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

⁸ De activiteiten waarbij sprake is van provinciaal belang zijn vastgelegd in besluit PZH-2022-821241969

11. Cultuur en Erfgoed

11.1 Erfgoed beschermen in de omgeving

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

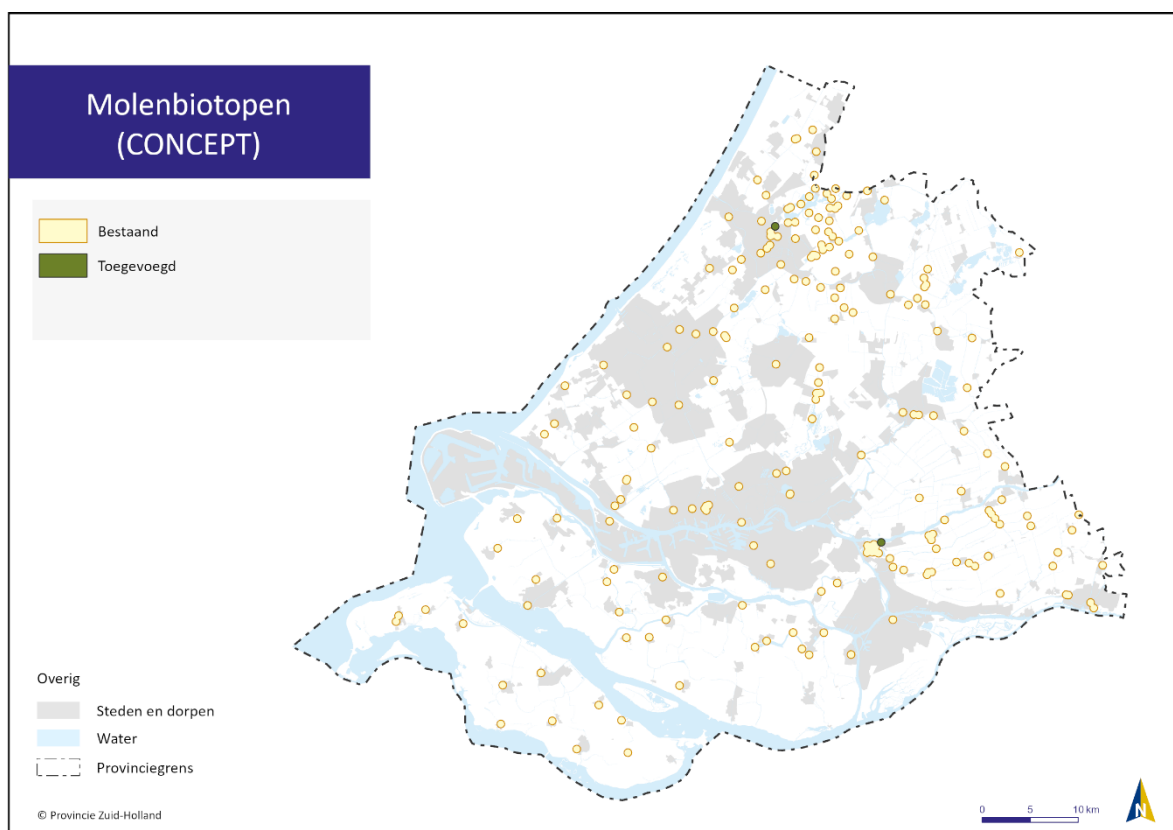
11.2 Provinciale erfgoedlijnen zichtbaar en beleefbaar

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

11.3 Rijksmonumenten en historische molens in goede staat

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

11.4 Molenbiotopen

11.5 Archeologie beschermen en zichtbaar maken

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

11.6 Cultuurparticipatie

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

11.7 Ondersteuning openbare bibliotheken Zuid-Holland

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

12. Landbouw

12.1 Toekomstbestendige Landbouw

Aanvullen enkele acties onder de volgende maatregelen in het omgevingsprogramma:

Toevoegen aan maatregel 5.2.1.1 Ruimte voor toekomstbestendige landbouw

- *Samen met de gebieden en de sector geeft de provincie invulling aan de waarde van toekomstbestendige landbouw per gebied. Vandaaruit bepaalt de provincie hoe wij deze waarden beter kunnen beschermen en ontwikkelen.*

Toevoegen aan maatregel 5.2.1.2 Versterken economisch duurzame en vitale landbouwbedrijven

- De provincie onderzoekt hoe grondbeleid ingezet kan worden om toekomstbestendige landbouw te faciliteren.
- *De provincie werkt met gebiedspartijen actief aan het sluiten van regionale en lokale grondstofstromen en verbeteren van een vruchtbare bodem.*
- *De provincie ontwikkelt instrumenten om natuurinclusieve landbouw te stimuleren. Dit doen we vanuit de verkenning Natuurinclusieve landbouw uit 2023. Verder zetten we in op het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen voor landschapsdiensten zoals koolstofvastlegging of landschapselementen en biodiversiteit.*
- *Binnen de zoetwateropgave brengen we in kaart welke behoeften en kansen er zijn voor toekomstbestendige landbouw.*
- We stimuleren diverse ontwikkelpaden (hoogtechnologisch, natuurinclusief en multifunctioneel).
- We faciliteren studiegroepen, coaching en het opstellen van bedrijfsontwikkelplannen.

Toevoegen bij de maatregel: 5.2.1.3 Versterken en versnellen (keten)innovaties landbouw

- *De provincie zet in op het vergroten van de vraag naar en aanbod van regionaal voedsel omdat dit kansen biedt voor een veerkrachtig voedselsysteem, een sterkere verbinding tussen consument en producent en een eerlijker verdienmodel voor voedselproducenten. De provincie doet dit onder andere met het opzetten van een bioregio met een focus op biologische producenten en Groene Cirkel Tuin van Holland met een focus op natuurinclusieve seizoensgebonden producten. In de komende jaren wordt er met verschillende netwerken gekeken hoe hier verder invulling aangegeven kan worden.*

13. Recreatie

13.1 Recreatiegebieden

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

13.2 Recreatief hoofdnet fiets

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

13.3 Haagse stadsbossen beschermen (natuur en recreatie)

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.

14. Gezondheid en Welzijn

14.1 Samenwerken aan een gezond Zuid-Holland

Nieuwe maatregel: Samenwerken aan een gezond Zuid-Holland

Wat gaat de provincie doen?

Gezondheid is de optelsom van verschillende factoren. Van milieufactoren, voldoende bewegen, voldoende geld, gezond eten tot een goede woning. Op nationaal niveau zijn de gezondheidsverschillen in Zuid-Holland het grootst en het aantal jaren in ervaren gezondheid is het laagst. De provincie draagt daarom bij aan het verbeteren van de gezondheid van haar inwoners. Zowel in de reguliere taken als in het programma Gezondheid en Welzijn. In dit programma wordt gewerkt aan twee inhoudelijke programmalijnen: gezonde leefomgeving en gezond voedsel. In de programmalijn kennisinfrastructuur worden alle betrokken gezondheidspartijen in het fysiek, sociaal en medisch domein gestimuleerd om kennis te delen en samen te werken ten behoeve van de gezondheid van de inwoners in Zuid-Holland.

Rol

Samenwerkend.

Nadere uitwerking

Programmalijn 1: Gezonde leefomgeving

Een gezonde leefomgeving is essentieel voor de gezondheid en het welzijn van mensen. Dit is een omgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. De uitdaging is de omgeving zó in te richten dat de gezonde keuze de makkelijkste is. De vraag die centraal staat binnen deze programmalijn is daarom: Hoe richten we de leefomgeving zo in dat deze de gezondheid van inwoners ondersteunt?

De provincie werkt enerzijds aan de gezonde inrichting van de leefomgeving en anderzijds betreft ze burgers actief bij de inrichting van een gezonde leefomgeving. Concreet werkt de provincie aan de volgende activiteiten:

- Conceptontwikkeling. Het ontwikkelen van een concept voor een gezonde leefomgeving samen met gemeenten, inwoners en deskundigen.
- Kennisverspreiding. Het toepassen en uitdragen van dit concept gezonde leefomgeving in verschillende gemeenten en relevante netwerken zodat steeds meer ontwikkelingen van de leefomgeving op een gezonde wijze kunnen plaatsvinden.

Programmalijn 2 Gezond voedsel

De beschikbaarheid en toegankelijkheid van gezond voedsel beïnvloeden de voedingskeuzes van individuen in positieve zin. De vraag die de provincie daarom centraal stelt binnen deze programmalijn is: Hoe ondersteunen we mensen in Zuid-Holland om gezonder te eten?

Dit doet de provincie samen met haar netwerk. Voedseleducatie en het vergroten van het bewustzijn van gezonde voeding spelen een belangrijke rol bij het bevorderen van gezonde eetgewoonten. Door extra inzet in kwetsbare buurten en plekken waar de gezondheid lager is, kunnen gezondheidsverschillen tussen verschillende sociaaleconomische groepen worden verkleind. De provincie helpt werkgevers, het onderwijs en gemeenten over de wijzen waarop zij toegang tot

gezond voedsel kunnen borgen, voedseleducatie kunnen vormgeven en gedragsverandering kunnen bewerkstelligen.

Concreet werkt de provincie samen met haar partners aan de volgende activiteiten:

- Voedseleducatie. De provincie wil jongeren, met name in het mbo en het voortgezet onderwijs, in Zuid-Holland verleiden om gezondere keuzes te maken en organiseert hiervoor samen met partners verschillende programma's.
- Verbeteren voedselomgeving. De provincie stimuleert werkgevers, zorginstellingen, het onderwijs en gemeenten om toegang tot gezond voedsel te kunnen bieden.
- Lokale voedselproductie. Het ondersteunen van lokale, seizoensgebonden voedselproductie-initiatieven die dichtbij en met burgers plaatsvinden.
- Voedselverspilling en gezondheid. Het verbinden van initiatieven gericht op het voorkomen van voedselverspilling door voedselreststromen te verbinden aan (sociale) afnemers.

Programmalijn 3 Kennisinfrastructuur

In de provincie Zuid-Holland is veel expertise over gezondheid beschikbaar, onder meer bij kennisinstellingen en GGD-en. Doel van deze programmalijn is om te beschikken over een robuuste kennisinfrastructuur, die zorgt voor structurele kennisdeling en -toepassing tussen deze partijen, wat de effectiviteit van gezondheidsbeleid vergroot. Met deze programmalijn wil de provincie de regionale kennisinfrastructuur verbeteren door partijen te helpen om elkaar te vinden en aanwezige kennis te benutten.

Concreet voert de provincie de volgende activiteiten uit:

- Kennisinfrastructuur opbouwen. Samen met de Zuid-Hollandse universiteiten, academische medische centra en hogescholen werkt de provincie aan het meerjarige 'Healthy Society' programma, waarbij bewezen gezondheidsinterventies breed in Zuid-Holland kunnen worden toegepast.
- Netwerk van partners opbouwen die werken aan een gezonde samenleving. De provincie bouwt aan een netwerk gericht op het vergroten van gezondheid, door middel van een jaarlijkse netwerkbijeenkomst 'Gezond Verstand', structurele samenwerking met de GGD en samenwerking met een groot aantal andere partners van arts, werkgever en boer tot architect en ambtenaren die samen de ambitie van een gezond Zuid-Holland delen.

Werkingsgebied

Het werkingsgebied van het programma Gezondheid en Welzijn is Zuid-Holland.

15. Mobiliteit

15.1 Bereikbaar Zuid-Holland

Ambitie(tekst) Bereikbaar Zuid-Holland

De provincie streeft naar een vitaal Zuid-Holland met goed bereikbare steden en dorpen waar het goed wonen, werken en recreëren is. Een provincie waar iedereen op een makkelijke, veilige en duurzame manier zijn bestemming kan bereiken of goederen kan vervoeren. Tegelijkertijd zijn onze wegen steeds vaker overbelast, staat het openbaar vervoer onder druk en worden ook onze fietspaden steeds drukker. Schaarste aan capaciteit, ruimte en middelen dwingt ons steeds meer om te prioriteren en keuzes te maken. Hierbij werken we steeds meer gebiedsgericht, met nog meer oog voor doelgroepen. De provincie zet daarbij in op toekomstbestendigheid. Dat betekent dat de provincie gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving nadrukkelijk meeweegt in haar beleid.

Zuid-Holland beschikt over uitstekende infrastructuur voor personen- en goederenvervoer, waaronder de grootste haven van Europa. Samen met de andere wegbeheerders zorgt de provincie voor een efficiënt verkeers- en vervoerssysteem. De provincie beheert honderden kilometers wegen, vaarwegen en fietspaden met bijna 500 bruggen, viaducten, tunnels en sluisen. Om deze infrastructuur in goede staat te houden, voeren we dagelijks onderhoud en renovatie uit. De provincie verzorgt het bedienen van bruggen en sluisen, toezicht en handhaving op de weg en het water- en incidentmanagement waarbij gestuurd wordt op vlotte doorstroming en minimalisering van hinder door calamiteiten en onderhoud.

De provincie zorgt ook voor een goed aanbod van regionaal openbaar vervoer waarbij de reis van deur tot deur voor de reiziger centraal staat. De provincie is opdrachtgever voor vijf ov-concessies en contracten van bus, trein en waterbus. Samen met andere overheden zorgt de provincie zo voor aantrekkelijk openbaar vervoer dat snel, frequent, betrouwbaar en betaalbaar is, dat goed op elkaar aansluit en waar ook ander (deel)vervoer onderdeel van uitmaakt.

Er zijn echter ook grote uitdagingen: in Zuid-Holland worden de komende jaren veel woningen bijgebouwd. Bevolkingsgroei en groeiende economie zorgen voor toenemende drukte. Dit geldt zowel voor personen- als goederenvervoer. De wegen blijven zwaar belast en de fietspaden worden steeds drukker. Het onderhoud van wegen en bruggen gaat de komende jaren voor hinder en extra kosten zorgen. Daarnaast zijn er uitdagingen waar het gaat om CO₂- en stikstofuitstoot, geluidshinder en luchtvervuiling.

Dat vraagt om slimmere, veiligere en duurzamere mobiliteit. De provincie streeft daarmee naar een toekomstbestendige leefomgeving en stuurt op kwaliteit en gezondheid. De provincie gaat woningbouw en bereikbaarheid in samenhang ontwikkelen en zet versterkt in op lopen, fietsen, openbaar vervoer, deelmobiliteit én de personenauto. Voor goederen stimuleren we vervoer over spoor en het water als alternatief voor vrachtverkeer over de weg. In samenhang met de beweging naar een duurzame en circulaire economie kijkt de provincie waar we duurzame en circulaire goederen- en grondstofstromen meer kunnen prioriteren. Het optimaal benutten van alle vervoerswijzen beperkt ook files op de weg. Technologische ontwikkelingen en de opkomst van Smart Mobility bieden kansen die de provincie graag –in samenwerking met andere wegbeheerders- benut.

Doel 2.1: Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

De provincie streeft naar een goede bereikbaarheid voor iedereen, zodat mensen veilig en vlot naar school, werk, vrienden, winkels en andere voorzieningen kunnen reizen. Hierbij heeft de provincie steeds meer oog voor de verschillende behoeften van gebieden en doelgroepen. De provincie zorgt voor een goed functionerende en verkeersveilige provinciale infrastructuur en stimuleert verkeersveilig en duurzaam reisgedrag.

De dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is tot stilstand gekomen en het aantal ernstig gewonden in het verkeer stijgt. Voor de provincie is ieder verkeersslachtoffer er één te veel. Om die reden omarmt de provincie de landelijke ambitie van nul verkeersslachtoffers in 2050. De eerste stap is om de stijging van het aantal doden en ernstig gewonden de komende jaren om te buigen in een daling: elk jaar minder verkeersslachtoffers. De provincie werkt daar hard aan samen met regionale partners.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen streeft de provincie naar nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed openbaar vervoer. De provincie zet extra in op actieve vormen van vervoer zoals lopen, fietsen en het gebruik van openbaar vervoer. Door de opmars van de elektrische fiets wordt vaker en verder gefietst. Dit verlaagt de filedruk op de wegen en bevordert de gezondheid van inwoners. In haar afweging neemt de provincie veiligheid, gezondheid en kwaliteit van de leefomgeving integraal mee. De provincie maakt gebruik van technologische ontwikkelingen om deze vormen van vervoer aantrekkelijker te maken en ook om de wegen beter te benutten. Veel dagelijkse verplaatsingen (zowel personenauto's, vrachtwagens en bussen) maken immers gebruik van de wegen. Wegen zijn en blijven dus belangrijk voor een goede bereikbaarheid.

Beleidskeuze: 2.1.1 Stimuleren duurzaam, veilig en slim personenvervoer

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat iedereen zijn bestemming kan bereiken op makkelijke, snelle, veilige en duurzame wijze. De provincie streeft daarbij naar een toekomstbestendig Zuid-Holland. Dat betekent dat we meer gaan prioriteren op gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving. Hierbij heeft de provincie steeds meer oog voor verschillen in de behoeften binnen gebieden en van doelgroepen.

Door groei van de bevolking en economie wordt het steeds drukker op wegen en fietspaden. Bovendien moet er de komende jaren veel onderhoud aan wegen en bruggen gedaan worden wat voor hinder gaat zorgen. De schaarste aan ruimte en middelen dwingt tot het optimaal benutten van bestaande infrastructuur. In stedelijk gebieden bieden 'nabijheid van voorzieningen', lopen, fietsen en OV de meest (ruimte-) efficiënte oplossingen. Om tot deze optimale benutting van de verkeersruimte te komen kan het in (stedelijke) gebieden nodig zijn om meer ruimte voor lopen en fietsen te maken.

De provincie zet zich -samen met andere overheden- in om deze overlast en de files te minimaliseren, bijvoorbeeld in het samenwerkingsverband Zuid-Holland Bereikbaar.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen streeft de provincie naar nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed openbaar vervoer zodat veel bestemmingen binnen 15 minuten te bereiken zijn, voor wie het kan en wil lopend of op de fiets, maar ook met openbaar vervoer en de auto. De provincie werkt daarbij steeds meer gebiedsgericht en met oog op de behoeften van doelgroepen. Ook in landelijk gebied streven we naar nabijheid van voorzieningen om de leefbaarheid te bestendigen, zeker daar blijft bereikbaarheid per auto een belangrijke rol spelen.

De grote woningbouwopgave is er bij gebaat om lopen en fietsen vanaf de ontwerpfase een prominente rol toe te kennen omdat actieve mobiliteit weinig ruimte per verplaatsing inneemt. Door de snelle opkomst van de elektrische fiets gaan meer mensen vaker en verder fietsen en de provincie stimuleert dat graag verder. Terwijl de meeste mensen thuis een fiets hebben, ontbreekt de mogelijkheid om te fietsen meestal na een reis met het openbaar vervoer. Daarom zet de provincie in op deelfietsen voor het laatste stukje van een reis.

De provincie vindt ieder verkeersslachtoffer er één te veel en streeft naar elk jaar minder verkeersslachtoffers en nul verkeersslachtoffers in 2050. De provincie werkt samen met andere

wegbeheerders en organisaties aan een veilige infrastructuur en stimuleert verkeersveilig gedrag door middel van educatie en voorlichting. De provincie onderhoudt contact met politie en het Openbaar Ministerie (OM) over adequate handhaving.

Ruimte en middelen voor nieuwe infrastructuur zijn beperkt. De provincie kijkt daarom naar de mogelijkheden van nieuwe, digitale en innovatieve (data-)oplossingen om (vaar)wegen en fietspaden en openbaar vervoer nog beter te benutten en om mobiliteit schoner te krijgen bijvoorbeeld door elektrificatie.

Aanleiding:

Groei van de economie en bevolking zorgen voor meer mobiliteit en toenemende drukte. Grote hoeveelheden werkzaamheden aan infrastructuur zorgen voor meer hinder. De verkeersveiligheid staat onder druk en mobiliteit kan duurzamer.

Motivering provinciaal belang:

De provincie streeft naar een vitaal Zuid-Holland met goed bereikbare steden en dorpen waar het goed wonen, werken en recreëren is, waar iedereen op een makkelijke, veilige en duurzame manier zijn bestemming kan bereiken of goederen kan vervoeren. We streven naar een toekomstbestendig Zuid-Holland.

Bereikbaarheid door nabijheid (maatregel)

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de bereikbaarheid verbeteren door nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed ov te verbeteren, zodat mensen niet lang hoeven te reizen om hun bestemming te bereiken, voor wie het kan en wil lopend of op de fiets, maar ook met ov en de auto. Om landelijk gebied aantrekkelijk te houden streven we ook daar naar nabijheid van voorzieningen. Voor de bereikbaarheid blijft de auto een belangrijke rol spelen.

De provincie ziet graag dat nieuwe woningen en werklocaties zoveel mogelijk nabij voorzieningen en goed openbaar vervoer worden gebouwd. Dat vraagt om hogere dichtheden van woningen en waar mogelijk werkgelegenheid nabij goed openbaar vervoer inclusief deelmobiliteit en een aantrekkelijke en veilige omgeving om te lopen en te fietsen. De provincie onderzoekt hoe dit verankerd kan worden in het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid en stimuleert gemeenten om dit ook te doen.

De provincie controleert, door middel van een mobiliteitstoets, of gedurende alle ontwikkelfases tot aan de planuitvoering rekening is gehouden met de gevolgen van woningbouw op de bereikbaarheid, zodat de bewoners straks prettig wonen en hun bestemming goed mogelijk en met zo min mogelijk impact op de omgeving kunnen bereiken.

Rol :

Samenwerkende provincie

Nadere uitwerking

De provincie beoordeelt per fase of de gevolgen voor de bereikbaarheid goed onderzocht zijn, zodat voortvloeiende maatregelen worden gefaseerd met, en gefinancierd door, de planontwikkeling. De provincie naar nabijheid van voorzieningen en het bevorderen van veilig en duurzaam mobiliteitsgedrag dat past bij de gebiedskenmerken. Ook wordt gekeken naar de gevolgen voor doorstroming rond knelpunten op het provinciale netwerk en (inpassing van) voortvloeiende infrastructurele maatregelen volgens het Handboek Ontwerp Criteria Wegen. De provincie ziet toe op het en waar op het naleven van de parkeernormen. In de planbeoordelingsfase wordt vanuit de omgevingsverordening op de bereikbaarheid getoetst.

Schonere mobiliteit (maatregel)

Wat gaat de provincie doen?

Schoner vervoer met minder of geen uitstoot van schadelijke stoffen zoals CO₂, stikstofdioxide en fijn stof. De provincie wil bijdragen aan een betere leefbaarheid en het voorkomen van klimaatverandering en werkt daarom samen met andere partijen aan schonere vormen van vervoer en de bijbehorende tank- en laadinfrastructuur. Door het doen van onderzoek en het ondersteunen bij het maken van Regionale Mobiliteitsprogramma's of -plannen en het realiseren van laadinfrastructuur, via de Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL), wordt de overgang naar batterij-elektrisch én waterstof-elektrisch gefaciliteerd.

Rol

Samenwerkende provincie

Nadere uitwerking

De provincie werkt samen met het rijk, gemeenten, regio's, markt, kennisinstituten en inwoners en zorgt met name voor verbinding en stimuleert en faciliteert ideeën om mobiliteit schoner te maken. Daarbij neemt de provincie de beweging naar een duurzame, circulaire, digitale en inclusieve economie integraal mee.

Beleidskeuze 2.1.3. Duurzaam en efficiënt goederenvervoer

Wat wil de provincie bereiken?

Het vervoer van goederen dient zo efficiënt, effectief en schoon mogelijk plaats te vinden en bij te dragen aan de bereikbaarheid, economische ontwikkeling en leefbaarheid. De provincie zet in op een toekomstbestendig Zuid-Holland. Dit betekent dat we een beweging naar een toekomstbestendige economie nastreven met een betere leefomgevingskwaliteit en gezondheid. We geven voorrang aan een duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde. Om deze beweging te faciliteren gebruiken we onze schaarse ruimte en infrastructuur effectiever en met meer oog voor selectieve groei van het transport van goederen en grondstofstromen. Zo zetten we in op meer samenhang tussen economische beweging, ruimtelijke keuzes en de capaciteit van infrastructuur en op digitalisering en schonere energievormen.

Daarbij vindt de provincie het benutten van de verschillende modaliteiten weg, water, spoor en buisleidingen van groot belang. De provincie streeft naar een bewuste keuze en stimuleert meer vervoer per spoor en vervoer over water. En ook schoon vervoer zonder onnodige emissies. De provincie kijkt hierbij ook grensoverschrijdend naar internationale goederencorridors. De provincie wil vervoersmodaliteiten en goederenstromen in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen organiseren en uitwerken, van stedelijke en regionale distributie tot multimodale (inter)nationale goederencorridors.

Aanleiding

Zuid-Holland is een van Europa's meest belangrijk internationale transportknooppunten, met de Rotterdamse haven, de greenports en de transportassen naar het Europese achterland en aansluiting op het Europese TEN-T netwerk. De druk op deze goedereninfrastructuur neemt toe door de verwachte stijging van de containerstromen in het komende decennium en een groeiende bevolking. Verder zal de komende 10 jaar de wegcapaciteit op de wegen rond Rotterdam afnemen door onderhoudswerkzaamheden. Het verduurzamen en optimaliseren van goederenstromen is dan ook nodig voor een gezonde ruimtelijke en economische ontwikkeling in Zuid-Holland.

Provinciaal belang

Voor het functioneren van het bedrijfsleven in Zuid-Holland is de aan- en afvoer van goederen en grondstoffen essentieel. Een efficiënt goederenvervoer is goed voor de economie en de leefomgeving. Ook komt dit ten goede aan de verkeersdoorstroming en de verkeersveiligheid.

Distributiecentra clusteren we zoveel mogelijk op bestaande plekken. Daarbij stimuleren we op dubbel ruimtegebruik en vergroening van zo'n gebied en benutting van alle modaliteiten (weg, water, spoor, buis)

Modal shift, regionale hubs en zero emissie (maatregel)

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil de verwachte groei in de logistieke sector en gevolgen van de grote onderhoudswerkzaamheden rondom Rotterdam in goede banen leiden. Hierbij gaat de provincie steeds meer selectief faciliteren gericht op een toekomstbestendige en dus duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde.

Door de ontwikkeling van regionale hubs voor haven-, vers, stads en bouwlogistiek te stimuleren wordt de verschuiving van lading naar relatief duurzame vervoerwijzen, zoals binnenvaart, buisleidingen en spoor gefaciliteerd. Daarbij prioriteert de provincie steeds meer op selectieve groei van een duurzame en circulaire economie. Hiermee wordt de weginfrastructuur ontlast en de uitstoot van schadelijke stoffen beperkt. De provincie wil daarnaast de transitie naar schoon vervoer helpen versnellen en faciliteert initiatieven die bijdragen aan de transitie naar (nagenoeg) geen uitstoot van schadelijke stoffen en initiatieven die opgeschaald kunnen worden.

Rol

Samenwerkende provincie

Nadere uitwerking

De provincie werkt samen met het regionale bedrijfsleven via logistieke makelaars en met regionale partners en Zuid-Holland Bereikbaar. De provinciale inzet is gericht op zero emissie binnenvaart en de laadinfrastructuur voor binnenvaart. Ook werkt de provincie samen met andere provincies en de rijksoverheid op de prioritaire goederencorridors, met de focus op toekomstbestendige corridors.

Werkingsgebied

Heel Zuid-Holland. Specifiek de in deze regio goederenvervoercorridors van nationale naar regionale stromen en verbinding met stadslogistiek.

Versterken en veilig houden van Goederencorridors (maatregel)

Wat gaat de provincie doen?

De provincie wil goederenstromen optimaliseren en gericht toewerken naar een toekomstbestendige economie met een betere leefomgevingskwaliteit en gezondheid. We geven voorrang aan een duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde. De provincie werkt hiervoor samen met partners binnen en buiten de provincie aan bijvoorbeeld veilig truck parkeren, beschikbaarheid van schone brandstoffen (weg en water), bundeling van goederenstromen.

Rol

Samenwerkende provincie

Nadere uitwerking

Het aanpassen van provinciale infrastructuur of het bijdragen aan projecten van anderen op de goederencorridors zijn onderdeel van de beleidskeuzes 'Voorbereiding (provinciale) infrastructuurprojecten en bijdragen aan projecten van anderen' en 'Realisatie provinciale infrastructuurprojecten'.

Inzet op digitalisering (maatregel)

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat de regionale (vers)logistieke sector meer datagericht gaat werken en digitalisering gebruikt bij de gewenste optimalisering van goederenstromen via ladingverschuiving en op regionale hubs. Digitalisering kan een belangrijke rol gaan vervullen in het inzichtelijk maken van vervoersstromen waardoor efficiency van transportmodaliteiten verhoogd kan worden. Ook speelt digitalisering een rol bij het gericht faciliteren van vervoersstromen die bijdragen aan onze ruimtelijk-economische visie en aan een duurzame en circulaire economie. Daarnaast kan digitalisering zorgen voor efficiënter gebruik van ligplaatsen en walstroomvoorzieningen en het gebruik van de kunstwerken op de vaarwegen. Dit kan zorgen voor minder onnodige vervoersbewegingen en verminderd van brandstofgebruik en uitstoot van schadelijke stoffen door minder hard varen.

Rol

Samenwerkende provincie

Nadere uitwerking

Binnen de goederenvervoercorridors werkt de provincie samen met diverse partijen aan digitaliseringsinitiatieven die zorgen voor nieuwe digitale toepassingen. Voor de (on)mogelijkheden die autonoom rijden en varen bieden voor de doorontwikkeling van logistieke stromen binnen de provincie en langs corridors zal de provincie faciliteren in innovatief onderzoek en meewerken aan pilots. Voor vervoer over water stimuleert de Provincie het innovatie initiatief van SMASH (Smart Shipping) en daarmee de relatie met eigen vaarwegbeheer.

Beleidskeuze 2.1.5. Realisatie provinciale infrastructuurprojecten

Wat wil de provincie bereiken?

Om de bereikbaarheid op peil te houden verbetert de provincie bestaande infrastructuur of legt nieuwe infrastructuur aan. Deze projecten worden gerealiseerd op basis van een besluit waarin de inhoudelijke scope, planning en het financieel kader zijn vastgelegd.

Aanleiding

Zuid-Holland moet in het komende decennium een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad beter benutten en toekomstbestendig maken. Een veranderende economie vraagt om meer aandacht voor de bereikbaarheid van werklocaties en circulaire goederen en grondstofstromen. Stad en land raken fysiek steeds sterker met elkaar verbonden, waarbij in het landelijk gebied behoud van voorzieningen en leefbaarheid een uitdaging vormen. Tegelijk staat onze sterke bereikbaarheidspositie onder druk. Economische groei, een groeiende bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederen- als personenvervoer. De Rijks- en provinciale wegen in Zuid-Holland blijven onverminderd druk, fietspaden worden steeds drukker en de bereikbaarheid van de landelijke gebieden staat onder druk.

Motivering provinciaal belang

De provincie wil door aanleg en verbetering van eigen infrastructuur en van derden (met een nationaal of regionaal belang) de bereikbaarheid verbeteren en daarmee de leefbaarheid in Zuid-Holland.

15.2 Utilitair hoofdnet fiets

Voor dit onderwerp zijn er geen concrete teksten beschikbaar. Zie het hoofddocument voor een motivatie (waarom wijzigt de provincie dit nu?) en een conclusie (wat wordt aangepast in de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma of de omgevingsverordening?) over de beleidswijziging.